

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**LİSE HAZIRLIK SINIFLARI TÜRKÇE DERSİ VE DERS
KİTAPLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

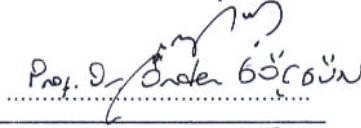
Hazırlayan
Gülsüm GÜNDOĞDU

Danışman
Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN

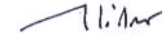
Denizli, 2006

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Gülsüm GÜNDOĞDU tarafından Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN yönetiminde hazırlanan "Lise Hazırlık Sınıfları Türkçe Dersi ve Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 28.06.2006 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN
Jüri Başkanı (Danışmanı)

Doç. Dr. Yunus BALCI
Jüri Üyesi (Danışman)

Yord. Doç. Dr. Ali DÖNBAY
Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 06.07.2006 tarih ve ...12/02... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ
Müdür

ÖZET

Ana dilini etkin kullanabilme, hem birey hem de toplum açısından gereklidir. Ana dilin etkin kullanımı, hem bireyin toplum içinde diğer bireylerle anlaşmasını hem de eğitim alanındaki öğrenmelerinin gerçekleşmesini kolaylaştırır. Bireyin ana dilindeki başarısı ile okul başarısı ve çevre uyumu arasında yakın bir ilişki vardır. Anadili öğrenimi, bütün derslerin temelini oluşturur¹. Ana dili etkin kullanabilme, ancak iyi bir ana dili eğitiminden geçer. Okullarımızda gerçekleştirilecek iyi bir ana dili eğitimi Türkçe derslerindeki çeşitli etkinliklere ve bir araç olarak kullanılan ders kitaplarına bağlıdır. Hazırlık sınıflarındaki Türkçe öğretimi ise ağırlıklı olarak yabancı dil öğrenimi gören öğrencilerimiz için daha bir önem taşımaktadır. İşte bu tez çalışmasında hazırlık sınıfları Türkçe dersi ve ders kitaplarından üçü incelenmiştir.

Bu tez çalışması giriş, I., II.,III. bölüm ile sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde dilin ve ana dilin önemi, Türk Millî Eğitiminin temel amaçları, lise hazırlık sınıfı Türkçe dersinin genel amaçları ile derslerde okuma, dil bilgisi ve kompozisyon etkinlikleri olarak yapılması öngörülen çalışmalar üzerinde durulmuştur. Tezin I. bölümünde hazırlık sınıfı Türkçe dersleri incelenmiş; II. bölümde hazırlık sınıfı Türkçe ders kitaplarından üçü biçim açısından Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'ne göre değerlendirilmiş, birbiriyle kıyaslanmıştır. III. bölümde ise bu üç ders kitabı içerik açısından incelenmiştir. Ders kitaplarındaki metinler, yazar ve şairler ile kitaplardaki bölümler teker teker değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde Türkçe dersleri ve ders kitaplarında tespit edilen durumlar ortaya konmuş, eksiklikler yönetmelikler ışığında belirtilmiştir. Öneriler bölümünde ise yine yönetmeliklere göre çeşitli öneriler sunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Ana dil, Türkçe öğretimi, ders kitabı.

Gülsüm GÜNDOĞDU

---

¹ Şükrü Ünalın (2001). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s: 5

ABSTRACT

Using the mother tongue effectively is necessary for both person and society. Effectively usage of mother tongue makes easy both the communication of the people in the society and to come true the learnings in education. There is a close connection between the success in mother tongue, the school success and the harmony of the environment. Learning mother tongue forms the base of the all lessons². The effectively usage of mother tongue depends on a good education of the mother tongue. A good education at school depends on the various activities in Turkish lessons and the usage of the textbooks as a tool. Turkish education in preparatory classes is more important for the students who learn mostly foreign language. Well in this thesis, Turkish lessons and the three textbooks in the preparatory classes are studied.

This thesis, composed with introduction, section I, II and III, conclusion and suggestion parts.

At the introduction part, the importance of the tongue and mother tongue, the basic aims of Turkish national education, the general aims of Turkish lessons in preparatory classes and reading, grammar and composition activities in lessons are studied. At the first part Turkish lessons in preparatory classes and the activities in lessons; at the second part the shapes of the three Turkish textbooks of preparatory classes are studied for the regulation of the National Education Ministry and are compared with each other. At the third part, the interior of the textbooks are studied. The texts, the authors and the poets, the each part of the books are examined. At the conclusion the situations of Turkish lessons and textbooks are said and the deficiencies are pointed. At the suggestion part the suggestions are presented according to the regulations.

KEY WORDS: Mother tongue, Turkish education, textbook.

Gülsüm GÜNDOĞDU

---

² Ünalın, *Türkçe Öğretimi*, s: 5

İÇİNDEKİLER

ÖZET (Türkçe)	I
ÖZET (İngilizce)	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar DİZİNİ	V
KISALTMALAR	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

TÜRKÇE DERSİNE GENEL BİR BAKIŞ

Türkçe Dersine Genel Bir Bakış	8
--------------------------------------	---

İkinci Bölüm

DERS KİTAPLARININ BİÇİM VE TASARIMI

2.1 İncelenen Kitapların Künyeleri	10
2.2 Kitapların Genel Özellikleri	11
2.2.1 Ön kapak	12
2.2.2 Kitabın sırtı	13
2.2.3 Arka kapak	14
2.2.4 İç kapak	15
2.2.5 Diğer yapraklar	16
2.2.6 Kitapların arka sayfaları	18
2.3 Kitapların Fiziksel Yapı Özellikleri	18
2.3.1 Kullanılan malzeme	19
2.3.2 Kitabın ebadı	19
2.3.3 Ciltleme	19
2.3.4 Punto	20
2.3.5 Renk	20

2.4 Kitaplarda Yer Alan Görsel Materyaller	22
2.4.1 Resimler	22
2.4.2 Tablolar ve şemalar	23

Üçüncü Bölüm

DERS KİTAPLARININ İÇERİK ÖZELLİKLERİ

3.1. Metin Seçimi	31
3.2. Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türlerine Göre İncelenmesi	32
3.3 Ders Kitaplarındaki Metinlerin Konularına Göre İncelenmesi	43
3.4 Ders Kitaplarındaki Metinlerin Uzunluklarına Göre İncelenmesi	48
3.5 Ders Kitaplarının Metin Yazarlarına Göre İncelenmesi	55
3.6 Ders Kitaplarının Metin Üstü Ve Altı Bölümlerine Göre İncelenmesi	64
3.6.1 Hazırlık çalışmaları	64
3.6.2 Sözcük çalışmaları	80
3.6.3 Metin üzerine çalışmalar	88
3.6.4 Tür ve biçim çalışmaları	92
3.6.5 Dil bilgisi çalışmaları	101
3.6.6 Sözlü ve yazılı anlatım	106
3.6.7 Yazar/şair hakkında bilgiler	114
3.6.8 Test soruları	114
SONUÇ	123
ÖNERİLER	131
KAYNAKÇA	133
ÖZGEÇMİŞ	135

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1	1. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller	23
Tablo 2.2	2. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller	24
Tablo 2.3	3. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller	27
Tablo 3.1	1. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları	38
Tablo 3.2	2. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları	39
Tablo 3.3	3. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları	41
Tablo 3.4	1. Kitaptaki Metin Konuları	44
Tablo 3.5	2. Kitaptaki Metin Konuları	45
Tablo 3.6	3. Kitaptaki Metin Konuları	46
Tablo 3.7	Ders Kitaplarındaki Metin Konularının Karşılaştırması	47
Tablo 3.8	1. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)	49
Tablo 3.9	1. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)	50
Tablo 3.10	2. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)	50
Tablo 3.11	2. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)	52
Tablo 3.12	3. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)	52
Tablo 3.13	3. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)	54
Tablo 3.14	Ders Kitaplarındaki Düz Yazıların Uzunluklarının Karşılaştırması	54
Tablo 3.15	Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Uzunluklarının Karşılaştırması ..	55
Tablo 3.16	1. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler	56
Tablo 3.17	2. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler	57
Tablo 3.18	3. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler	59
Tablo 3.19	Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yazarlarının / Şairlerinin Doğum ve Ölüm Tarihleri	60
Tablo 3.20	Ders Kitaplarındaki Ortak Yazarlar / Şairler, Metin Adları ve Sayfa Numaraları	63

Tablo 3.21	2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları	65
Tablo 3.22	3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları	75
Tablo 3.23	1. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları	81
Tablo 3.24	2. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları	83
Tablo 3.25	3. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları	85
Tablo 3.26	1. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri	89
Tablo 3.27	2. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri	90
Tablo 3.28	3. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri	91
Tablo 3.29	1. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları	93
Tablo 3.30	2. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları	95
Tablo 3.31	3. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları	98
Tablo 3.32	1. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları	102
Tablo 3.33	2. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları	103
Tablo 3.34	3. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları	105
Tablo 3.35	1. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları	108
Tablo 3.36	2. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları	109
Tablo 3.37	3. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları	111
Tablo 3.38	1. Kitapta Bulunan Alıştırmalar Bölümündeki Sorular	115
Tablo 3.39	2. Kitaptaki İmla ve Noktalama Konuları	119
Tablo 3.40	2. Kitapta Sayfa Başlarında Verilmiş Güzel Sözler	120

KISALTMALAR

1. kitap : “*Türkçe Hazırlık*”, Oktay YİVLİ, Günce Yayıncılık, Ank. 1999
2. kitap : “*Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe Ders Kitabı*”, İbrahim BOZKURT, Zümrüt UÇAR, Seval ÖZKURT, Evrim KOÇAK, Milli Eğitim Basımevi, İst. 2003
3. kitap : “*Ağırlıklı Yabancı Dil Öğretimi Yapan Liselerin Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe*”, Abdullah Parlak, Atlantik Yayıncılık, Ank. 1997
- çev. : çeviren
- hzl. : hazırlayan
- MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
- T.D.K. : Türk Dil Kurumu
- s. : sayfa
- yay. : yayınları
- yay.dağ. : yayın dağıtım
- vd. : ve diğerleri

ÖNSÖZ

Düşünce ile anlatım birbirlerine sıkı bağlarla bağlıdır ve dilbilimi gücü gençlerin eğitiminde üstün bir yer tutmaktadır. Dilbilimi öğrenciyi okuduğu değişik bilim dallarında yeteneklendirmekten başka, öğrencinin kişiliğinin gelişmesini ve onun arkadaşlarıyla olan ilişkisini de etkiler³.

Ana dili, çocuğun yaşadığı çevrenin ve bağlı olduğu toplumsal ortamın ürünüdür. Çocuk, çevresini, toplumunu ve bu toplumun koyduğu ve geliştirdiği kültürel birikimi anadiliyle algılayıp kavrar. Kişiliği oluşturan etkenlerin başında ana dili gelir⁴.

Ana dilin etkin kullanımı, okullarımızda Türkçe derslerindeki çeşitli etkinliklerle kazanılır. Bu nedenle Türkçe dersleri diğer derslerin de temelini oluşturur. Bireyin sosyalleşmesi, toplumuna ayak uydurması ve sağlıklı iletişim kurabilmesi için Türkçe derslerine büyük bir görev düşmektedir. Eğitimin her kademesinde Türkçe öğretimi üzerinde önemle durulmalıdır. Türkçe derslerinde bir araç olarak kullanılan Türkçe ders kitaplarının içeriğine de dikkat edilmelidir. Daha önce yapılan tez çalışmalarında ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiş; ancak hazırlık sınıflarındaki Türkçe öğretimi hakkında bir çalışma yapılmamıştır.

Hazırlık sınıfları, yoğunlaştırılmış yabancı dil öğretimi yapılan sınıflardır. Öğrencilerin yabancı dili iyi öğrenmeleri ve kendi kültürlerine yabancı kalmamaları ancak Türkçe derslerindeki etkinliklerle mümkün olabilir. Bu nedenle hazırlık sınıflarında okutulan Türkçe dersleri ve ders kitaplarının da mutlaka incelenmesi gerekir.

Bu tez çalışmasında benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam ve bölüm başkanımız Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN'e, Doç. Dr. Nurettin ÖZTÜRK'e, Yard. Doç. Dr. Ali DONBAY'a, bu alanda daha önce tez çalışması yapmış olan Arş. Gör. Canan ALPLER YALÇIN'a ve manevî desteğinden dolayı değerli eşim Risalet GÜNDOĞDU'ya teşekkürlerimi sunarım.

³ Julia Marshall (1974). *Anadili Öğretimi*, İst: MEB Basımevi, s: 24

⁴ Sedat Sever (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ank: Anı Yayıncılık, s: 1

GİRİŞ

Dil, duygu, düşünce ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak, başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir araçtır¹. Dil, bu anlamda insanlar arası iletişimde önemli rol oynamaktadır. Kişinin iletişim yeteneğini büyük ölçüde onun iletişim aracı olan dili kullanabilme becerisi belirler. Çünkü dil, bir öğrenme ve öğretme, başka bir deyişle insanın var olduğu dünyayı anlama ve anlatma aracıdır. Bu anlamda insanın duygu ve düşünce yapısını oluşturan ve biçimlendiren bir araçtır da dil. Dil, toplumun bütün kültür birikimini, kültür dokusunu aktaran en etkili araçtır. Bir ulusun bireylerini kaynaştıran duygu ve düşünce bağıdır. Aynı dili konuşan insanlar arasındaki duygu ve düşünce birlikteliği, ulus bilincinin oluşmasını sağlar, bu bilinci pekiştirir². Eğer insanlar toplum içinde yaşamasalardı, hiç kuşkusuz dile gereksinme duymayabileceklerdi. Öte yandan dil olmasaydı, insanların bir arada yaşamaları, anlaşabilmeleri, bir toplumu oluşturmaları da söz konusu edilmezdi. Kısacası insanı insan yapan dil, toplumun da başlıca temel taşlarından, ulusu ulus yapan ögelerin başında gelir³. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 07. 12. 2000 tarih ve 014682 sayılı genelgesinde dil ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

“Dil, ulus olmanın, millî birlik ve bütünlüğün, bağımsızlığın, toplumsal gelişme ve değişimin en temel ögesidir. Doğru ve etkin bir iletişim kurulabilmesi amacıyla dilin, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan bilinçli ve özenli bir şekilde kullanılması zorunludur⁴.” Öğrencilerimize bu bilincin verilmesi görevi, öncelikli olarak okullarımıza düşmektedir. İlköğretimden başlayarak öğretimin her kademesinde öğrencilerimiz bilinçlendirilmeli, dili doğru kullanmayı öğrenmelidir. Çünkü dilini doğru kullanan bireylerin kişilikleri gelişir, insanlarla olan iletişimleri güçlenir ve toplumda saygın birer birey olurlar.

¹ Banu Yangın (1999). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* Ankara: MEB Yayınları, s. 2

² Sever, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Önsöz

³ Doğan Aksan (1995). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları, s. 64.

⁴ Sedat Sever (2002).Bir Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar, *Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını-Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 198

Birey, ana dilini annesinden ve yakın çevresinden öğrenmekte ve konuştuğu dilin tüm özelliklerini kazanmaktadır. Bu şekilde birey, annesinden ve aile çevresinden öğrendiği ana dilini tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır. Aile ve yakın çevrede başlayan ana dili öğrenme süreci gelişigüzel kültürleme yoluyla olmakta; bunu okullarda kasıtlı kültürleme yolu izlemektedir. Okullarda yer alan kasıtlı kültürleme yoluyla ana dili öğretimi dilin kurallarını ve doğru kullanımını bireylere kazandırmayı amaçlamaktadır⁵. Bu sebeple dil bilinci ilk olarak ailede verilmeli, bunu, okulda verilen ana dili eğitimi izlemelidir. Okullarımızda ise öğretimin her kademesinde ana dili eğitimi üzerinde özenle durulmalıdır. Türlü etkinliklerle öğrencilerin dillerini bütün incelikleriyle öğrenmesine ve dili kullanma konusunda bilinçli hareket etmesine olanak sağlanmalıdır. Bütün bunları yaparken ise öncelikle öğrenciye ana dili sevdirmelidir.

İnsanların yaşamında ana dilinin çok önemli bir yeri vardır. Bireylerin başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri, eğitimleri sırasındaki her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri, büyük ölçüde ana dilini etkili kullanmalarına bağlıdır. Ana dilini etkin kullanma da ancak iyi bir ana dili eğitiminden geçmekle mümkün olur⁶. İyi bir ana dili eğitimi almış bir öğrenci, sadece ana dili dersinde değil, diğer bütün derlerde de başarıya ulaşır. Çünkü ana dili dersleri, tüm diğer dersleri kapsar niteliktedir. Bu sebeple iyi bir ana dili eğitimi, bireyin tüm hayatını etkilemekte, bireye yön vermektedir.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Millî Eğitiminin genel amacı şu şekilde belirtilmiştir:

Türk milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

⁵ Özcan Demirel (1999). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 6

⁶ Cahit Kavcar vd. *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Engin Yayınevi, s. IX

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır⁷.

Türk Millî Eğitiminin bu genel amaçları doğrultusunda her dersin kendine ait amaçları vardır. İlk ve ortaöğretim kurumları için çeşitlilik gösteren bu amaçlar temelde aynıdır ve büyük farklılıklar yoktur.

Lise hazırlık sınıfları Türkçe dersi genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Türkçe dersinin kapsamına giren okuma, sözlü ve yazılı anlatım (kompozisyon), dil bilgisi ve yazım kurallarının esas hedefi, öğrencilerin dinlediklerini, okuduklarını, incelikleri ve derinlikleriyle kavrama; bildiklerini, gördüklerini, duyup düşündüklerini ve öğrendiklerini doğru, maksada uygun olarak sözlü ve yazı ile anlatma yeteneklerini geliştirmektir. Bu çalışmalarda başarıya ulaşmanın “uygulama”lı, “örnekli” öğretim metoduyla gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır. Bu amaçlara ulaşmak için yapılacak çalışmalarla öğrencilere:
  - a. Sağlam bir zevk ve duygu terbiyesi vermek;
  - b. Okuduklarını anlama, anladıklarını, duyduklarını, düşündüklerini ve gördüklerini, güzel Türkçemizin bütün imkânlarıyla en doğru ve tesirli şekilde ifade yollarını öğretmek;

---

⁷ 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı kanun, Resmi Gazete: 24.06.1973 tarih ve 14574 sayı

- c. Dil ve edebiyat meseleleri üzerinde ilmî, objektif düşünme alışkanlığı kazandırmak;
  - d. Türk dilinin ve edebiyatının dünya kültürü içindeki gerçek yerini ve önemini kavramalarına imkân ve zemin hazırlamak;
  - e. İlim ve kültür bakımından gelişme, ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre yetişme fırsatı sağlamak.
2. Edebi eserlere aksetmiş bulunan Türk düşünce sisteminin ara çizgilerini, Türk cemiyetine has değer hükümlerini, anayasamızda ifadesini bulan Türk milliyetçiliği idealini benimsetmek
  3. Öğrencilerin Millî Eğitim Temel Kanunu'nun bilhassa 2. , 10. ve 11. maddelerinde⁸ teshil edilen hedefler istikametinde gelişmelerine yardımcı olmaktır.

Yukarıda sıralanan genel amaçlar doğrultusunda dersin amacı şu şekilde belirtilmiştir:

1. Hazırlık sınıfında yoğunlaştırılmış yabancı dil öğrenimi gören öğrencilerin yabancı dil öğretimine, özellikle dil bilgisi konularına önem ve ağırlık vererek yardımcı olmak,
2. Türkçe ve Türk edebiyatı ürünleriyle ilgilerini devam ettirmek,
3. Okuduklarını doğru anlama ve anlatma, dil ve yazım kurallarına uygun yazı yazma yeteneklerini geliştirmek,
4. Boş zamanlarında Türk dilinin seçkin ürünlerini okuma ve mukayese yapma alışkanlığı kazandırmak.

Sedat Sever, genel anlamda Türkçe dersinin amaçlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Ana dili öğretiminin bireylere; doğru, açık ve etkili bir iletişimi gerçekleştirebilecek dilsel becerileri kazandırma; onların düşünme güçlerini geliştirme, yetkinleştirme ve toplumsallaşma süreçlerine katkıda bulunma gibi temel amaçları vardır. Bu amaçlar, ana dili duyarlılığı ve bilinci yeterince gelişmiş bireylere, yurt ve dünya gerçeklerini ana dilleriyle kavrama ve değerlendirme becerileri kazandırma gibi diğer temel amaçlarla birleşir.

⁸ Kanunun 2. maddesinde Türk Millî Eğitiminin genel amaçları, 10. maddesinde Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliği, 11. maddesinde ise demokrasi bilinci yer almaktadır.

Ana dili öğretiminin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı bilgi ve beceriler, öğretim kademelerine göre büyük ayrılık göstermez; birbirleriyle örtüşüm içindedir⁹.

Yabancı dil ağırlıklı liselerin hazırlık sınıflarında yabancı dil dersi daha çok yer almakta, bunun yanında bir de Türkçe dersi bulunmaktadır. Bu sınıf düzeyinde Türkçe dersinin asıl işlevi, dersin amaçlarında da belirtildiği gibi öğrencilerin Türkçe ve Türk edebiyatından kopmamalarını sağlamak ve yabancı dil öğretimine katkıda bulunmaktır. Ağırlıklı olarak yabancı dil öğrenimi gören öğrenciler, konulan Türkçe dersi sayesinde kendi dillerinden, kültürlerinden kopmamış ve Türk dili ve edebiyatından uzaklaşmamış olmaktadır. Haftada 4 saat olan Türkçe dersi esas olarak bu amaca hizmet etmektedir. Diğer sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı derslerinden farkı da budur.

Türkçe derslerinde **okuma**; inceleyerek okuma ile sürekli ve güdümlü okuma çeşitlerini kapsar. İnceleyerek okuma, bir türün, bir yazarın, bir devrin veya bir akımın özelliklerini belirtmek üzere seçilmiş kısa parçaların incelenerek okunması demektir. Bu inceleme, yazarın amacını, düşünce ve duygularını, hayat ve dünya görüşünü, türlü sanat özelliklerini, devrinin veya çağının çeşitli niteliklerini belirtme yolunda yapılacak her türlü açıklama ve karşılaştırmayı kapsar. İnceleme ve tanıtma çalışmaları için metinlerden hareket etmek ve onların sağladığı imkânlarla yetinmek gereklidir.

Üstünde durulmak istenen önemli noktaların, öğretmenin yardımıyla öğrencilere buldurulması yararlı olur. Bunun gibi, edebiyat tarihi öğretimi de metinlerle paralel yürütülmeli, bağımsız ve dağınık bilgiler halinde verilmekten kaçınılmalıdır.

Sürekli ve güdümlü okuma, her eserin, amacı ve görünüşleriyle ilgili önemli noktalar üzerine öğrencinin dikkati çekilmek suretiyle, detaylara değinilmeksizin tümüyle okunması demektir. Öğretmen, çeşitli sorularla öğrencileri, yazarın görüş noktasına ve eserin başlıca özelliklerine yöneltir. Bu çeşit okuma, öğrencide bir eseri bütünüyle anlama yeteneği sağlamak ve onlara okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak amacıyla yaptırılır.

---

⁹ Sever, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, 5

Okuma dersinde işlenecek düz yazı ve nazım örneklerinin 14-15 yaş eğitim ve beğeni düzeyine uygun, öğrencilerin yurtseverlik duygularını geliştirecek nitelikte olanlardan seçilmesine özen gösterilmelidir.

Dil bilgisi, teorik bir ders olarak değil, metinlerden yararlanarak, örnekten kurala (tümevarım) metoduyla bol örnek ve alıştırmalarla, uygulamalı bir çalışma halinde yürütülür. Bu sınıfın özelliği, daha ziyade yabancı bir dilin ana kural ve özelliklerini öğrenmek olduğundan, bu konuların öğrenilmesine yardımcı olacak temel bilgileri (cümlede öğelerin dizilişi, fiil kip ve çekimleri, kelime çeşitleri...) vermek, ön planda tutulmalıdır. Ayrıca kelime haznelerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilere sezdirilen kuralları uygulama alışkanlığı kazandırılmalıdır. Özellikle telaffuz, imla ve noktalamaya gereken önem mutlaka verilmelidir.

Kompozisyon çalışmaları ise yazılı ve sözlü olmak üzere iki koldan yürütülür.

Yazılı kompozisyon, öğrencilerin bildiklerini, duyduklarını, düşündüklerini doğru ve açık bir şekilde yazabilmeleri amacını güder. Çalışmalara paragraf kurma ve plan yapmayı öğretmekle başlamak iyi olur. Öğrenciler, seviyeye uygun şekilde, yavaş yavaş fikir konularına doğru yöneltilmelidir. Etkili söyleyiş, üslup güzelliği, daha sonraları aranması gereken nitelikler olarak görülmelidir.

Öğrencilere gözlemlerin, anıların, duyguların, düşüncelerin, hayallerin yazılı anlatımda nasıl kullanılacağı, çeşitli kültür malzemelerinden yerine göre nasıl faydalanılacağı, sınıf seviyesi göz önünde tutulmak suretiyle derece derece öğretilmelidir.

Sözlü kompozisyon çalışmaları, öğrencilerin heyecana kapılmadan, doğal, rahat, planlı ve düzgün konuşmalarını, anlattıklarını sağlam belgelere dayandırmalarını, peşin hükümlerden kaçınıp doğru hükümlere varabilmelerini sağlamak amacıyla yapılır. Çalışmalara gözlem, anı, olay anlatımı, açıklama, tartışma, sözlü rapor gibi konularla başlamak yerinde olur.

Yaşadığımız çağın en genelgeçer değeri “bilgi”dir. Bu nedenle çağımızın başarılı insanı, bilgiyi kullanabilen ve üretebilen insan olacaktır. Bu nitelikteki davranışları uygulama alanı bulabilmesi; bireylerin öncelikle bağımsız düşünebilen, duygu, düşünce ve tasarılarını doğru ve etkili anlatabilen, anlatılanı doğru anlayabilen özelliklerle donatılmış olmasını gerekli kılmaktadır. Yazılı kültürle etkili bir iletişime girebilen, anlama ve anlatma becerileri gelişmiş, karar verebilen,

eleştirel düşünme alışkanlığı edinmiş duyarlı bireylerin, yaşadığı kültürel ortamın yapıcı ve yaratıcı ortağı olabileceği kabul edilmelidir. Eğitimde, belirtilen özellikteki davranışları kazandırma sorumluluğu öncelikle ana dili öğretimine düşmektedir¹⁰.

Öğretim ortamlarında en yaygın kullanılan araç kitaplardır. Çevre imkânları, dersin özellikleri, öğretmenin formasyonu gibi faktörlerden dolayı, öğretim ortamında kullanılan araçlar zenginlik göstermemektedir. Bu ise, öğretimden istenen verimin elde edilmesini olumsuz etkilemektedir. Kitapların elde edilmesi ve kullanımı kolaydır. Diğer araçlara göre de çok farklı işlevlere sahiptir. Bunlardan dolayı en çok kullanılan araç konumundadır. Kitaplar içinde, öğretim ortamında en çok kullanılanları da ders kitaplarıdır¹¹. Öğretimde bu kadar yoğun bir şekilde kullanılan ders kitaplarının belirli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Çeşitli incelemelerden geçmemiş kitaplar ders kitabı olarak kullanılmamalıdır. İlköğretim ve ortaöğretimde kullanılan ders kitapları, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın onayı alındıktan sonra okutulmaktadır. Ancak yine de bu kitapların biçim ve içerik yönünden incelenmesinde son derece yarar vardır.

Bu tezde lise hazırlık sınıfları Türkçe dersi ve ders kitapları incelenecektir. Ders kitapları aşağıda künyeleri verilenlerle sınırlandırılmıştır:

“Türkçe Hazırlık”, Oktay YİVLİ, Günce Yayıncılık, Ank. 1999 (MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 29.05.1995 ve 2282 sayılı kararıyla hazırlık öğrencilerine tavsiyesi uygun bulunmuştur.)

“Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe Ders Kitabı”, İbrahim BOZKURT, Zümrüt UÇAR, Seval ÖZKURT, Evrim KOÇAK, Milli Eğitim Basımevi, İst. 2003 (MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 22.05.2000 gün ve 259 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.)

“Ağırlıklı Yabancı Dil Öğretimi Yapan Liselerin Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe”, Abdullah Parlak, Atlantik Yayıncılık, Ank. 1997, (MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 11.08.1995 gün ve 5289 sayılı kararı ile “Yabancı Dil Ağırlıklı Öğretim Yapan Liselerin” hazırlık sınıflarında okutulması uygun bulunmuştur.

¹⁰ Sever, Bir Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar, Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını- Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri, 190-191

¹¹ Abdurrahman Kılıç, Serdal Seven (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 18-19

Birinci Bölüm

TÜRKÇE DERSİNE GENEL BİR BAKIŞ

İnsanın duygu boyutunu işlemek, düşünce gücünü geliştirmek, onu, yaşadığı toplumsal ve kültürel ortamın bir parçası yapmak; her ulusun kendi dilini o ulusun bireylerine etkilice öğretmesiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle, bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde anadili öğretimine büyük önem verildiği ve bu öğretimin niteliğini yükseltecek çeşitli önlemlerin alındığı görülmektedir¹. Wilhelm Von Humboldt'un da dediği gibi insan ancak dili ile insandır. Bu anlamda anadili öğretimi büyük önem taşımaktadır. Hangi sınıf düzeyinde olursa olsun anadil eğitimine gereken özen gösterilmelidir.

Hazırlık sınıfları ağırlıklı olarak yabancı dil öğretimi yapılan sınıf düzeyidir. İyi bir yabancı dil öğretiminin gerçekleşebilmesi için ise iyi bir ana dil öğretiminin yapılması gerekmektedir. Kendi dilinin inceliklerini, kurallarını iyi bilen bir öğrenci, yabancı dilleri de daha iyi kavrayacaktır. Bu sebeple hazırlık sınıflarında yapılan Türkçe öğretimi çalışmaları daha büyük önem taşımaktadır.

Bilindiği gibi ilköğretim Türkçe derslerinin temel amacı, öğrencilerin gördüklerini, okuduklarını, düşündüklerini, izlediklerini anlama ve doğru şekilde anlatmadır. Kısacası bu sınıflarda Türkçe öğretimi dört temel dil becerisi (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) üzerine kuruludur. Ortaöğretim kurumlarında ise edebiyat derslerinde bu dil becerilerinin yanında ağırlık başlangıçtan günümüze eser vermiş olan edebiyatçılarımızı ve onların eserlerini tanıma, izleme ve okuma çalışmalarına verilmiştir. Bu iki sınıf düzeyi arasında hazırlık sınıfları bulunmaktadır. Bu sınıf düzeyinde yabancı dil öğrenen öğrencilerde hedeflenen davranışlar, dilimizi tanıma, dilimizin tüm inceliklerini kavrama ve pekiştirmedir. Bu açıdan hazırlık sınıflarında dil bilgisi çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Ancak dil bilgisi konularının sırası, yabancı dil dersleriyle mutlaka örtüşmeli, öğrenci kendi dilinin kurallarını bilmeden aynı konuyu yabancı dil dersinde görmemelidir. Bu açıdan ders

---

¹ Sever, Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Önsöz

programları yapılırken yabancı dil öğretmenleri ve Türkçe öğretmenleri birlikte hareket etmelidir. Bu sınıf düzeyi edebiyat derslerine de bir hazırlık teşkil edeceğinden metinlere, yazarlara da önem vermek gerekmektedir. Öğrencilerin çeşitli yazarlarımızı tanınması, eserlerini öğrenmesi sağlanmalıdır. Böylece ağırlıklı olarak yabancı dil öğretimi yapılan bu sınıflarda öğrenciler, Türk dilinden ve edebiyatından uzak kalmamış ve millî kültürümüzle bağlarını koparmamış olacaktır.

Ders içi etkinliklerde metinleri okuma ve yorumlama çalışmalarıyla beraber sözcük dağarcığını geliştirici etkinlikler yapılmaktadır. Bunun yanında metinlerden yola çıkarak tür bilgisi üzerinde durulmakta, böylece hazırlık sınıflarının bir amacı olarak lise edebiyat derslerine hazırlık yapılmaktadır. Bu anlamda şair ve yazarlar hakkında verilen bilgiler ve araştırma ödevleri de bunu pekiştirmektedir. Dil bilgisi çalışmalarında ise teorik bilgilerin yanında uygulamaya da önem verilmekte, öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirici çalışmalar yapılmaktadır. Haftalık dört ders saati olan Türkçe dersleri bu etkinliklerle geçmektedir.

Elbette bu sınıf düzeyi için hazırlanmış ders kitapları, sayılan etkinlikleri destekleyici nitelikte ve kalitede olmalıdır. Çünkü ders kitapları birer araçtır ve öğretimde çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

Öğrencinin etkin olduğu, ders kitabının bir araç olarak kullanıldığı, öğretmenin rehber olarak görev aldığı ve farklı materyallerin kullanıldığı bir Türkçe dersinin etkili olmaması mümkün değildir. Dolayısıyla öğretmenlerin yeterli, bilinçli ve yönlendirici olması gerekmektedir.

İkinci Bölüm

DERS KİTAPLARININ BİÇİM VE TASARIMI

2.1. İncelenen Kitapların Künyeleri

1. kitap

Kitabın adı : Türkçe Hazırlık
Yazarı : Oktay Yivli
Yayınevi : Günce Yayıncılık
Yayın yeri : Ankara
Yayın yılı : Eylül 1999
Sayfa sayısı : 160
Dizgi : Günce Teknik Servis
ISBN : 975-7033-70-7

Bu kitabın, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 29.05.1995 tarih ve 2282 sayılı kararıyla hazırlık öğrencilerine tavsiyesi uygun bulunmuştur.

2. kitap

Kitabın adı : Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe Ders Kitabı
Yazarı : İbrahim Bozkurt, Zümrüt Uçar, Seval Özkurt, Evrim Koçak
Yayınevi : Millî Eğitim Basımevi
Yayın yeri : İstanbul
Yayın yılı : 2003
Sayfa sayısı : 158
Dizgi : Mustafa Günal
ISBN : 975.11.2035.7

Bu kitap, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 22.05.2000 gün ve 249 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 16.04.2003 gün ve 3134 sayılı onayı ile dördüncü defa 100.000 adet basılmıştır.

3. kitap

Kitabın adı : Ağırlıklı Yabancı Dil Öğretimi Yapan Liselerin Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe
Yazarı : Abdullah Parlak
Yayınevi : Atlantik Elt Yayıncılık
Yayın yeri : Ankara
Yayın yılı : Ağustos 1997
Sayfa sayısı : 218
Dizgi : -
ISBN : -

Bu kitabın, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 11.08.1995 gün ve 5289 sayılı kararı ile "Yabancı Dil Ağırlıklı Öğrenim Yapan Liselerin" hazırlık sınıflarında okutulması uygun bulunmuş ve bu karar 25.09.1995 gün ve 2439 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır.

2.2. Kitapların Genel Özellikleri

Kitabın adı : Türkçe Hazırlık
Ebat : Normal (17x24,5)
Cilt : Dikişsiz, yapıştırılmalı karton cilt
Metin sayısı : 34 (6'sı serbest okuma parçası)
Resim sayısı : 9
Punto : 10
Test sayısı : 5 (deneme sınavı başlığı altında)

Kitabın adı : Hazırlık Sınıfları İçin Türkçe Ders Kitabı
Ebat : Büyük (20x28,5)
Cilt : Dikişsiz, yapıştırılmalı karton cilt
Metin sayısı : 41 (7'si serbest okuma parçası)
Resim sayısı : 60
Punto : 10
Test sayısı : 7 (değerlendirme soruları başlığı altında)

Kitabın adı : Ağırlıklı Yabancı Dil Öğretimi Yapan Liselerin Hazırlık Sınıfları
İçin Türkçe

Ebat : Büyük (20x28,5)

Cilt : Dikişsiz, yapıştırımalı karton cilt

Metin sayısı : 41 (7'si serbest okuma parçası)

Resim sayısı : 53

Punto : 12

Test sayısı : 2 (test başlığı altında)

Kitapların dış ve iç kapakları ile ön ve arka bölümleri ve içeriğine ait sayfalarda aşağıda belirtilen bilgiler bulunur:

2.2.1. Ön kapak

Kitabın adı

Kullanılacağı okul türü, sınıf veya dönemi

Yazar ve hazırlayanların adı soyadı

Yayın evinin adı ve amblemi

Dersin özelliğine göre kapak düzeni¹

Bu bilgilere göre incelenen ders kitaplarında, ön kapakla ilgili olarak aşağıdaki özellikler saptanmıştır:

1. kitap

Kitabın ön kapağında sarı fon üzerine mavi ve büyük harflerle kitabın adı yazılmış, hemen altına daha küçük bir puntoyla yazarın ismine yer verilmiştir. Kapağın tam ortasında Vincent Van Gogh'a ait bir resim, en altta küçük harflerle ve beyaz bir yazıyla yayın evinin adı bulunmaktadır. Kapakta sarı zemin kullanılması, dikkat çekme açısından önemlidir. Çünkü insanlar, sarı renklere bakma eğilimindedirler. Ayrıca okunabilirlik açısından en iyi renk kombinasyonu, sarı zemin

¹ Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği (RG: 29.05.1995-22297, TG: 03.07.1995-2434)

üzerine siyah yazıdır².Bu bakımdan kitabın adı oldukça dikkat çekicidir ancak yazarın ve yayın evinin adı, beyaz olması sebebiyle pek dikkat çekmemektedir.

2. kitap

Kitabın ön kapağında aşağıdan yukarıya doğru koyulaşan, mavi bir fon kullanılmıştır. Yukarıda beyaz renklerde sınıf düzeyi ve kitabın adı yer almaktadır. Burada büyük punto ile “Türkçe”, biraz daha küçük puntoyla “ders kitabı” ve daha küçük puntoyla “hazırlık sınıfları için” ifadesi kullanılmıştır. Kapağın tam ortasında bir Türkiye haritası bulunmakta, haritanın içinde başta Atatürk, Anıtkabir, Âşık Veysel olmak üzere çeşitli resimler yer almaktadır. Alt bölüme ise Millî Eğitim Bakanlığı amblemi konmuştur. Mavi rengin daha az dikkat çekici olması ve harita üzerinde yer alan resimlerin net görünmemesi, kitabın kapağının kalitesini düşürmektedir.

3. kitap

Ön kapakta, hemen hemen yarısı sarı, diğer kısmı ise mavi olmak üzere iki renkli fon kullanılmıştır. Mavi fon ise yine iki tondan oluşmaktadır. Kapağın üst bölümünde küçük punto ve harflerle sınıf düzeyi, hemen altında büyük punto ve harflerle dersin adı, onun da altında yine küçük puntoyla yazarın adı bulunmaktadır. Bu yazıların tamamı beyaz renktedir. Aşağıda kitabın özelliklerinden üçü, maddeler halinde sıralanmıştır. En altta ise yayın evinin adı ve amblemi bulunmaktadır. Kapakta çok çeşitli renklerin kullanılması, dikkat dağınıklığına sebep olmakta, bu da ilgiyi azaltmaktadır. Bu bakımdan kapak, belirtilen şartlara uygun değildir.

2.2.2. Kitabın sırtı

Dört veya daha fazla formadan (64 sayfa ve üstü) oluşan kitaplara sırt verilir. Kitapların sırt kısmında;

Kitabın adı (kitabın ön kapağı üstte ve yatay durumda iken soldan sağa doğru okunabilecek şekilde düzenlenir.)

² Temel Çalık (2001). Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe*, Ankara: Nobel Yay.Dağ, s.10

Sınıf veya dönemi

Varsa yayınevinin adı, kısaltılmış adı ve amblemi

Basıldığı yıl³ bulunmalıdır.

İncelenen kitapların sırtlarına bakıldığında şunlar görülmektedir:

1. kitap

Kitabın sırtında mavi renk kullanılmıştır. Bu bölümde kitabın ön kapağı üstte ve yatay durumda iken soldan sağa doğru olacak şekilde yalnızca kitabın adı, yazarı ve yayın evinin amblemi bulunmaktadır. Ancak sınıf, yayın evinin adı ve basım yılına yer verilmemiştir.

2. kitap

Kitabın sırtında beyaz renk kullanılmıştır. Soldan sağa doğru okunacak şekilde kitabın adı ve ait olduğu sınıf bulunmakta, diğer özellikler yer almamaktadır.

3. kitap

Kitabın kapağı ile aynı olacak şekilde mavi ve sarı renkler kullanılmıştır. Bu bölümde ise yalnızca kitabın adı yer almıştır.

2.2.3. Arka kapak

Yönetmeliğe göre ders kitaplarının arka kapaklarında:

Kitabın fiyatı (sağ alt köşede)

ISBN yazılı (sağ alt köşede fiyatın üzerinde yer alacak şekilde)

Yayınevinin veya firmanın adı, varsa tescilli markası ve adresi

Basıldığı yıl

Baskı adedi

Kitapların standart işaret ve numarası (TS 10220) bulunmalıdır⁴.

---

³ Ders Kitapları Yönetmeliği

⁴ Ders Kitapları Yönetmeliği

Ders kitaplarının arka kapakları incelendiğinde şunlar görülmüştür:

1. kitap

Kitabın arka kapağına, ön kapaktaki resmin aynısı konmuş, sol alt köşeye yayınevinin adı, adresi ve telefon numaraları yazılmış, sağ alt köşeye ise ISBN yerleştirilmiştir. Baskı adedi, standart işaret ve numarası, basıldığı yıl ve fiyatına yer verilmemiştir.

2. kitap

Bu kitabın arka kapağının sağ alt köşesinde ISBN ve onun altında kitabın fiyatı bulunmaktadır. Diğer bilgilerin hiçbirine yer verilmemiştir.

3. kitap

Kitabın arka kapağında alt ortada yayınevinin adı, adresi ve telefonları bulunmakta, sağ alt köşede sonradan yapıştirilmiş olmakla birlikte kitabın fiyatı yer almaktadır. Diğer bilgiler mevcut değildir.

2.2.4. İç kapak

İç kapak ön yüzünde:

Kitabın adı

Kullanılacağı okul türü

Okutulacağı sınıf

Yazar ve hazırlayanların adı soyadı

Yayınevinin adı varsa amblemi

Basıldığı yıl ve yer

Kitabın uygun bulunduğuna dair kurul kararının tarih ve sayısı

İç kapak arka yüzünde:

Genel yayın seri ve dizi numaraları

Telif hakkı baskı kararı ve onayı

Baskı adedi

Yazar dışında katkısı bulunanların adı ve soyadı bulunur⁵.

1. kitap

Kitabın iç kapak ön yüzünde kitabın adı, yazarı, kitabın uygun bulunduğu dair kurul kararının tarih ve sayısı ile en altta yayın evinin amblemi bulunmaktadır.

İç kapak arka yüzünde üstte ISBN, seri ve dizi numaraları; altta yayın yönetmeninin adı soyadı, kitabın adı, kapak resmini yapanın adı soyadı, dizgi ve tasarım ile ciltlemeyi yapanların isimleri, baskı adedi, yayın yeri, yayın yılı ve ayı, yayınevinin adı, adresi ve telefon numaraları yer almaktadır.

2. kitap

İç kapak ön yüzünde seri ve dizi numaraları, kitabın adı, yazarların isimleri, MEB amblemi, baskı adedi, yayınevinin adı ve yayın yeri ile yılı bulunmaktadır.

İç kapak arka yüzünde seri ve dizi numaraları, telif hakkı kararı, il koordinatörünün, resimleyenin, ölçme ve değerlendirmeleri hazırlayanların, grafik-tasarım ve sayfa düzenini yapanın ve baskıya hazırlayanın ad ve soyadları bulunmakta; ISBN, kitabın uygun bulunduğu dair kurul kararının tarih ve sayısı ve baskı adedi yer almaktadır.

3. kitap

İç kapak ön yüzünde kitabın adı, yazarı ve yayın evinin adı ile amblemi bulunmaktadır.

İç kapak arka yüzünde yayınevinin adı adresi ve telefon numaraları, baskı tarihleri, kitabın uygun bulunduğu dair kurul kararının tarih ve sayısı ile telif hakkı kararı yer almaktadır.

2.2.5. Diğer yapraklar

Kitapların ikinci yaprak ön yüzünde öğrenciye hitaben bir önsöz bulundurulabilir. Arka yüzü boş bırakılabilir.

---

⁵ Ders Kitapları Yönetmeliği

Üçüncü yaprak ve devamında İlköğretimin 4-8. sınıfları ile Çıraklık ve Ortaöğretim kurumlarına ait kitaplarda;

Yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı (tamamı)

Yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Atatürk resmi (Atatürk resminin alt kısmında “Mustafa Kemal Atatürk” yazısı)

İçindekiler bilgilerine yer verilir⁶.

Bu bilgiler ışığında incelenen kitaplarda şu özellikler göze çarpmıştır:

1. kitap

Bu kitabın ikinci yaprak ön yüzünde Türk bayrağı ve İstiklal Marşı'nın tamamı; ikinci yaprak arka yüzünde sayfayı kaplayacak şekilde Atatürk resmi, resmin altında Mustafa Kemal Atatürk yazısı ile Atatürk'ün doğum ve ölüm tarihleri yer almaktadır.

Üçüncü yaprak ön yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, arka yüzünde ise sunuş bölümü bulunmaktadır.

Dördüncü yaprakta ise arkalı önlü içindekiler sayfası göze çarpmaktadır.

Yönetmeliğe göre sayfa sıralamaları farklı olsa da gerekli bölümler kitapta bulunmaktadır.

2. kitap

Kitabın ikinci yaprak ön yüzünde Türk bayrağı ve İstiklal Marşı'nın tamamı; arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi bulunmaktadır.

Üçüncü yaprak ön yüzünde sayfayı kaplayacak şekilde Atatürk resmi ve altında Mustafa Kemal Atatürk yazısı bulunmakla beraber arka sayfa boş bırakılmıştır.

Dördüncü yaprak ön yüzünde sunuş bölümü, arka yüzü ve diğer sayfada içindekiler bölümü yer almaktadır.

Birinci kitapta olduğu gibi bu kitapta da gerekli bölümler göze çarpmakta ancak sıralamada farklılıklar görülmektedir.

---

⁶ Ders Kitapları Yönetmeliği

3. kitap

Bu kitapta ise ikinci yaprak tamamen içindekiler sayfasından oluşmaktadır. Diğer bölüm ve özellikler bu kitapta yoktur.

2.2.6. Kitapların arka sayfaları

Ders kitaplarının son bölümlerinde yer alan yapraklarında:

- Dersin özelliğine göre açıklanması gerekli kelime ve terimleri belirten alfabetik sözlük
- Sınıf düzeyine uygun olan ve yararlanılan eserleri gösteren kaynakça
- Türkiye haritası
- Kronoloji (Sosyal Bilgiler ve Tarih kitaplarında)
- Türk Dünyası haritası (ilgili kitaplarda)⁷.

Buna göre:

1. kitapta sırasıyla 5 sayfadan oluşan sözlük, dil bilgisi dizini, kaynakça ve son sayfada renkli bir Türkiye haritası;

2. kitapta sırasıyla değerlendirme sorularının cevap anahtarı, 4 sayfadan oluşan sözlük ve kaynakça;

3. kitapta ise kaynakça ve dizin yer almaktadır. Bu özelliklere göre ikinci ve üçüncü ders kitaplarında eksiklikler bulunmakta, birinci kitap ise uygun görünmektedir.

2.3. Kitapların Fiziksel Yapı Özellikleri

Ders kitaplarının öğretim açısından verimliliğinde fiziksel yapı özelliklerinin etkisi büyüktür. Kitapların rahat ve uzun süreli kullanımını sağlamak için fiziksel yapılarının, gelişim düzeyleri de dikkate alınarak bilinçli bir şekilde tasarlanması gerekmektedir⁸.

⁷ Ders Kitapları Yönetmeliği

⁸ KILIÇ, SEVEN, Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, 145

2.3.1. Kullanılan malzeme

Kitaplar mümkün olduğu kadar kaliteli kağıda basılmalıdır. Ders kitaplarında kullanılan kağıt, I. hamur (%100 beyazlatılmış kimyevi selülozdan) veya II.hamur (en az %60'ı kimyevî selülozdan) imal edilmiş olmalıdır.

Kitabın kapağı, sert ve yıpranmaya dayanıklı kartondan yapılmalıdır⁹.

2.3.2. Kitabın ebadı

Ebat, kitabın boyutunu, çapını ve ölçüsünü ifade eder. Ders kitabının ebadı, okul kademesinin, sınıfın ve öğrencilerin hazır oluş düzeylerine göre farklılık gösterir. Ders kitabının ebadı:

- (13x17) Küçük (A4)
- (16x24) Normal (A5)
- (19x27) Büyük (B5) olarak ifade edilir.

Ders kitabının sayfalarının yazı alanının dışında kalan alt, üst, sağ ve sol yanlarında en çok 20 cm boşluk bırakılır¹⁰.

2.3.3. Ciltleme

Sağlam ve düzgün bir ciltleme, kitabın çekiciliğini artırmakta ve ileriki yıllarda tekrar kullanılmasını sağlayabilmektedir. En iyi ciltleme, sayfaların kopmadan iki yana düz olarak açılabilmesine ve sayfalarda yer alan basılı öğelerin, belirli bir bakış açısından aynı anda izlenebilmesine imkân veren ciltlemedir. Sırttan tutkal kullanılarak yapılan ciltleme tekniği, daha kullanışlıdır. Ciltlemede iplik ve tel dikişle sayfaların tutturulması uzun süre kullanım imkânı sağlar¹¹.

Kitaplar formalı olarak yapıldığında, bir formada 16 sayfa bulunmalıdır. Dört veya daha fazla formadan meydana gelen kitaplara sırt verilmelidir.

⁹ ÇALIK, Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, 5

¹⁰ ÇALIK, Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, 2

¹¹ KILIÇ, SEVEN, Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, 150

2.3.4. Punto

Metin kısımlarının başlıklar dışında kalan bölümlerinde kullanılan (resim altı yazılar, dipnotlar vb. hariç) yazılarda ilköğretim 5. sınıftan sonraki sınıf düzeylerinde 10 punto büyüklüğünde harfler kullanılır.

Metinlerin aralarında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm'lik kısmında 5. sınıftan sonraki sınıflar için 22 satır bulunur¹².

2.3.5. Renk

Renk kitaba ilginin çekilmesi açısından büyük önem taşır. Canlı renklere sahip olan öğretici öğeler, siyah-beyaz ya da soluk olanlara göre daha çok dikkat çekmektedirler. Parlak renkler küçük yaş grupları için kullanılabilir; buna karşılık daha ileri yaş grupları için pastel tonları kullanmakta yarar vardır. Renklerin zeminle kombinasyonları, okunabilirliği etkiler (beyaz zemin üzerine siyah renk en etkili kombinasyondur)¹³.

Bütün bu bilgilere dayanarak incelenen ders kitaplarında şu hususlar göze çarpmaktadır:

1. kitap

Bu kitabın kapak haricindeki sayfaları 1. hamur kağıttan imal edilmiştir. Kapak ise oldukça dayanıklı kartondan yapılmıştır.

Kitabın ebadı, kitabın tanıtımında belirtildiği gibi normal boy olup ölçüleri 17x24,5'tur.

Kitabın kapağı, sayfalarını örtecek şekilde hazırlanmıştır. Kitap tek forma halindedir ve forma kapağa tutkal yardımıyla tutturulmuştur. Bu özellik, kitabın kullanılabilirliği açısından olumsuz bir özelliktir. Çünkü tek forma olarak hazırlanan kitaplarda forma kapağa zımba teli ile tutturulmalıdır. Bu, kitabın daha dayanıklı olmasını sağlayacaktır. Kitabın sayfaları kolayca açılmakta ve içindeki tüm yazılar - kenarlar da dahil olmak üzere- rahatlıkla okunabilmektedir.

¹² Ders Kitapları Yönetmeliği

¹³ KILIÇ, SEVEN, Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi, 112

Metinlerin başlıklar haricinde kalan kısımlarında 10 punto kullanılmış, başlıklar tamamen büyük harfle yazılmıştır. Metinlerin 100 mm'lik bölümünde 18 satır bulunmaktadır.

Kitabın içinde kullanılan renklere baktığımızda beyaz zemin üzerine siyah yazı dikkati çekmektedir. Bu oldukça iyi bir niteliktir. Metinlerin başlıkları ve yazar adları kalın harflerle yazılmış, “mini sözlük”, “metin üzerine araştırmalar”, “dil bilgisi çalışması”, “tür-biçim”, “yazar hakkında bilgi”, “araştırma/tartışma ödevi” ve “alıştırmalar” başlıkları gri kutu içinde siyah, kalın yazı ile yer almaktadır. Metin türünü belirten yazı, metnin bulunduğu sayfanın sağ üst köşesinde büyük ve kalın harflerle altı çizili şekilde kullanılmıştır. “İçindekiler”, “sözlük”, “dizin” ve “kaynakça” başlıkları da gri kutu içine alınmıştır. Kitap tamamen beyaz ve siyah renkten oluşmuştur. Bu özellik, kitaba ilgiyi azaltabilir, dikkati dağıtabilir.

2. kitap

Kitabın sayfalarında 1. hamur kağıt kullanılmış, kapak ise çok sert olmayan kartondan üretilmiştir.

Kitap büyük boy olup ölçüleri 20x28,5'tur.

Kapak, sayfaları tamamen örtmüştür. Kitap tek forma halindedir ve forma kapağa tutkal ile tutturulmuştur. Ancak 1. kitaba göre sayfaları daha rahat açılabilen ve daha sağlam görünmektedir.

Metinlerde başlıklar hariç 10 punto kullanılmış, başlıklar tamamen büyük harfle ancak birbirinden farklı boyutlarda yazılmıştır. Metinlerin 100 mm'lik bölümünde 24 satır bulunmaktadır.

Kitabın yazıları siyah olmakla beraber bölümleri çok değişik renklerden oluşmaktadır. “Hazırlık çalışmaları” başlığı turuncu kutu içinde siyah yazı, bu bölümün soruları eflatun kutu içinde siyah yazı şeklindedir. “Metin üzerinde çalışmalar” başlığı turuncu çizgili küçük kutucuklardan oluşan büyük kutu içindedir. “Sözlük çalışması” sarı kutuda, “metni anladık mı?” bölümü beyaz zemin üzerinde, “türü tanıyalım” bölümü yeşil kutu içinde, “dilimizi öğrenelim” bölümü açık turuncu, “yazarı tanıyalım” ise gri kutu içindedir. Bu bölümlerin farklı renklerde oluşu, öğrencilerin dikkatini çekebilir ve ilgiyi artırabilir. Bundan dolayı olumludur.

Başlıkların tamamı kalın büyük harflerden oluşmaktadır. “Sunuş”, “içindekiler”, “sözlük” ve “kaynakça” başlıkları turuncu gölgeli, mavi, kalın, büyük harflerle yazılmıştır. “Değerlendirme soruları” başlığı ise açık kahverengi kutuda yer almaktadır.

3. kitap

Kitabın sayfaları, kaliteli olmadığı hemen anlaşılan kağıttan üretilmiş, kapakta ise ince karton kullanılmıştır. Kitabın görünüşü, bu özelliğinden dolayı iyi değildir.

Kitap büyük boy olup ölçüleri 20x28,5’tur.

Kapak, sayfaları tamamen örtecek şekilde düzenlenmiştir. Kitabın ciltlemesi de çok kaliteli ve kullanışlı değildir.

Metinlerin başlık haricindeki bölümleri 12 punto olup başlıklar büyük harfle yazılmıştır. Metinlerin 100 mm’lik kısmında 18 satır bulunmaktadır.

Kitap, resimler hariç ağırlıklı olarak siyah ve beyaz renkten oluşmaktadır. “Hazırlık çalışmaları”nda gri zemin, yazar hakkında bilgi veren bölümde yeşil zemin kullanılmıştır. “Kelimeler, deyimler, terimler”, “inceleme soruları”, “tür ve şekil” ile “dil bilgisi” bölüm başlıkları kenarda ve mavi renk yazıyla yazılmıştır. “Kaynaklar” ve “dizin” başlıkları yeşil kutu içindedir. Kitabın dil bilgisi bölümlerinde yer yer farklı renklerden yararlanılmıştır.

2.4. Kitaplarda Yer Alan Görsel Materyaller

Bir ders kitabında görsel materyallerin etkili olarak kullanılıyor olması, ders kitabının kısmen ekonomik olmasına, öğrencinin konuya daha fazla dikkatinin çekilmesine, karmaşık konuların basite indirgenmesine, öğretimin canlı hale gelmesine ve öğretimin zenginleştirilmesine imkân sağlar.

2.4.1. Resimler

Ders kitaplarına yerleştirilecek olan resimler, öğrencinin dikkatini çekmeli, metin, sayfa ve kitabın diğer bölümleriyle ilişkili olmalıdır. Resimlerin biçim, boyut

ve yerleşim farklılıkları, öğrencinin dikkatini artırır ve ders kitabını tekdüzelikten kurtarır.

Resimler öğrencinin seviyesine uygun olmalı, öğretirken eğlendirmelidir.

2.4.2. Tablolar ve şemalar

Ders kitaplarında kullanılan tablo ve şemaların yerleştirilmesi görünümün yanı sıra, eğiticilik ve öğreticilik için de önemlidir. Tablolar, sayfa düzenine uyum sağlamalıdır¹⁴.

İncelenen ders kitaplarında bulunan görsel materyaller şunlardır:

Tablo 2.1 1. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
Canım Kitap	Metnin arasında sola hizalı bir resim, dil bilgisi bölümünde ünlü ve ünsüzleri gösteren iki tablo
Kır Uykusu	-
Alışkanlık	-
Mavi ve Kara	-
Koşma	Metnin üstünde bir resim
O, Uzak...	Metin arasında bir Atatürk resmi
İlahî	Metnin yanında büyük bir resim
Fahriye Abla	-
Nasrettin Hoca Fıkraları	Metnin arasında büyükçe bir Nasrettin Hoca resmi
Gelincik Günü	-
Kır Şarkısı	Metnin arasında bir resim
Celfin Eti	-
Keramet	-
Karga ile Tilki	-
Tüneldeki Çocuk	-
Ana Baba	-
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	Metnin yanında büyükçe bir resim
Köy Öğretmenleri	-
Afganistan	-
Canım Anadolu	-
Koşma	-
Dostlar Beni Hatırlasın	-
Kaplumbağalar	-
Toros Etekleri	-
Bayrak	-

¹⁴ ÇALIK, Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, 7-9

Tablo 2.1'in devamı 1. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
Nalınlar	-
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	-
Seyfi Baba	-
Yolcular	-
Fatih-Harbiye	-
Antalyalı Genç Kıza Mektup	-
Deli Dumrul Hikâyesi	-
Onuncu Yıl Nutku	-
Bir Hatıra	

Tablodan da anlaşılacağı üzere kitapta oldukça az resim bulunmaktadır. Kitapta yer alan resimler de siyah-beyazdır. Bu açıdan kitabın ilgi çekiciliği az, güdüleme özelliği zayıftır. Dil bilgisi bölümlerinde anlatılan konularda hemen hemen hiç tablo kullanılmamış, konular paragraflar halinde anlatılmıştır. Kitapta yalnızca 7 resim ve 2 tablo bulunmaktadır. Bir de kitabın kapağında Vincent Van Gogh'a ait bir resim, içinde bir Türk bayrağı, Mustafa Kemal Atatürk resmi, bir Türkiye haritası ve arka kapakta ön kapaktaki resmin aynısı yer almaktadır. Kitapta bir diğer göze çarpan husus da serbest okuma parçalarının hiç birinde resim olmamasıdır. Yalnız kitapta kullanılmış olan resimler metinlerle ilgilidir. Ancak yine de bu ders kitabı görsel materyaller bakımından oldukça fakirdir.

Tablo 2.2 2. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
İstiklal Marşı	Şairi tanıyalım bölümünde Mehmet Akif Ersoy'un küçük bir fotoğrafı
Türk Olmak	Metnin üstünde Atatürk resmi, dilimizi öğrenelim bölümünde dil bilgisinin bölümlerini anlatan bir tablo, şairi tanıyalım bölümünde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın küçük fotoğrafı
Türkiye' me Sesleniş	Metnin üstünde bir resim
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Dilimizi öğrenelim bölümünde dilimizdeki sesleri anlatan iki tablo, yazarı tanıyalım bölümünde Ömer Asım Aksoy'un küçük fotoğrafı
Gelenekler Üzerine	Metnin üzerinde büyükçe bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Sabahattin Eyüboğlu'nun küçük fotoğrafı
Dil Bilmek	Yazarı tanıyalım bölümünde Nurullah Ataç'ın küçük fotoğrafı

Tablo 2.2'nin devamı 2. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
Kara Toprak	Metnin üstünde ve şairi tanıyalım bölümünde Âşık Veysel'in birer resmi
Yeni Yazının Kabulü	Dilimizi öğrenelim bölümünde sözcüğün yapısı ile ilgili bir şema, yazarı tanıyalım bölümünde Falih Rıfki Atay'ın küçük fotoğrafı
Cumhuriyetin Onuncu Yıl Marşı	Metnin üstünde büyük bir resim
Atatürk'ü Duymak	Metnin yanında Atatürk resmi, şairi tanıyalım bölümünde Behçet Necatigil'in küçük fotoğrafı
On Dört Yaşında Bir Adam	Metnin üstünde büyük bir resim, dilimizi öğrenelim bölümünde cümlenin öğelerini anlatan bir şema, yazarı tanıyalım bölümünde Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun küçük fotoğrafı
Onuncu Yıl Nutku	-
Öğretmen Sevgisi	Yazarı tanıyalım bölümünde Edmondo De Amicis'in küçük fotoğrafı
Ahmet Haşim	Dilimizi öğrenelim bölümünde kiplerle ilgili bir şema, yazarı tanıyalım bölümünde Asım Bezirci'nin küçük fotoğrafı
Hızır	Dilimizi öğrenelim bölümünde birleşik zamanlı eylemleri anlatan bir şema, yazarı tanıyalım bölümünde Pertev Naili Boratav'ın küçük fotoğrafı
Okumak	Dilimizi öğrenelim bölümünde yapılarına göre eylemler şeması, yazarı tanıyalım bölümünde Hasan Âli Yücel'in küçük fotoğrafı
Edebiyat Ahlâk ve Sanat	-
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Yazarı tanıyalım bölümünde Hikmet Dizdaroğlu'nun küçük fotoğrafı
Kuşku Üstüne	Yazarı tanıyalım bölümünde Francis Bacon'ın küçük fotoğrafı
Sanat	Dilimizi öğrenelim bölümünde ek eylemin kipleriyle ilgili bir şema, şairi tanıyalım bölümünde Faruk Nafiz Çamlıbel'in küçük fotoğrafı
İnce Memed	Metnin üstünde büyük bir resim, dilimizi öğrenelim bölümünde fiilimsiler şeması, yazarı tanıyalım bölümünde Yaşar Kemal'in küçük fotoğrafı
Atatürk ve Edebiyat	Metnin üstünde Atatürk resmi
Sessiz Gemi	Dilimizi öğrenelim bölümünde adlar konulu şema, şairi tanıyalım bölümünde Yahya Kemal Beyatlı'nın küçük fotoğrafı
Gömü	Metnin üstünde büyük bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Necati Cumalı'nın küçük fotoğrafı
İlahî	Dilimizi öğrenelim bölümünde sıfatlar tablosu, şairi tanıyalım bölümünde Yunus Emre'nin küçük fotoğrafı

Tablo 2.2'nin devamı 2. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
Gençlik	Dilimizi öğrenelim bölümünde yapılarına göre sıfatlar şeması, yazarı tanıyalım bölümünde Charles Dickens'ın küçük fotoğrafı
Karanfiller ve Domates Suyu	Metnin üstünde büyük bir resim, dilimizi öğrenelim bölümünde adılar şeması, sözlü ve yazılı anlatım bölümünde bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Sait Faik Abasıyanık'ın küçük fotoğrafı
Hoşgörü	-
Atatürk'ten Anılar	Metnin üstünde büyük bir resim, dilimizi öğrenelim bölümünde yapılarına göre zarflar şeması
Çevreyi Sesle Kırletmek	Metnin üstünde bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Haldun Taner'in küçük fotoğrafı
Gamlanma Gönül	Metnin üstünde bir resim, şairi tanıyalım bölümünde Karacaoğlan resmi
Atatürk'ün İnsan Sevgisi	Metnin üstünde bir resim
Adam Olmak	Şairi tanıyalım bölümünde Rudyard Kipling'in küçük fotoğrafı
Rio de Janeiro	Metnin üstünde bir fotoğraf
Eren'e Mektup	Şairi tanıyalım bölümünde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun küçük fotoğrafı
Yunus Emre	Metnin üstünde bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın küçük fotoğrafı
Kartala Kaçmış Bülbül	Metnin üstünde bir resim, yazarı tanıyalım bölümünde Nasrettin Hoca resmi
Türkü	Metnin üstünde bir resim
Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi	Metnin üstünde bir resim
Dryope Efsanesi	Metnin üstünde bir resim
Orta Oyunu (Kavuklu ile Pişekâr)	Metnin üstünde bir resim

Bu ders kitabında çok sayıda görsel materyalden yararlanılmıştır. Kitapta 22 tane metin resmi, dil bilgisi ile ilgili 14 tane şema, 28 tane de şair ve yazar fotoğrafı kullanılmıştır. Bunların haricinde her ünitenin başında o üniteyle ilişkili büyük birer resim bulunmaktadır.

Kitaptaki resimlerin çoğunun renkli olması, kitaba canlılık kazandırmıştır. Kitapta 7 serbest okuma parçasının da 5 tanesinde resim kullanılmıştır. Resimlerin metinlerle ilişkili olmasına özen gösterilmiştir.

Dil bilgisi konularında şemalardan yararlanılması ise konuyu somutlaştırmakta ve akılda kalıcı hale getirmektedir. Öğrenciler, kitaptaki metinleri okuduktan sonra metnin yazarı ya da şairini hem tanıyıp hem de resmini görmektedir. Bu da ilginin çekilmesini kolaylaştıran bir unsurdur. Ayrıca kitap içinde her bir bölüm farklı renkte kutular içine alınmıştır. Bu durum da kitabı çekici hale getirmektedir. Kısacası kitap, görsel materyal açısından zengindir.

Tablo 2.3 3. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
İstiklal Marşı	Şairin tanıtıldığı bölümde Mehmet Akif Ersoy'un küçük bir fotoğrafı
Atatürk'le Bir Ömür	Metnin altında bir resim, dil bilgisi bölümünde fiil çekimi ile ilgili bir tablo
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Metnin yanında bir resim
Sevgi	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Leo Buscaglia'nın küçük fotoğrafı
Çoban Çeşmesi	Metnin üstünde bir resim, şairin tanıtıldığı bölümde Faruk Nafiz Çamlıbel'in küçük bir fotoğrafı
Birlik ve Kuvvet	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Fuat Köprülü'nün küçük bir fotoğrafı
Kop Dağında Bir Dükkân	Metnin üstünde bir resim
Keklik	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Refik Halit Karay'ın küçük bir fotoğrafı
Anadolu Toprağı	Metnin yanında bir resim, şairin tanıtıldığı bölümde Orhan Seyfi Orhon'un küçük bir fotoğrafı
Ödünç Kalem	Metnin altında bir resim
Mendil Altında	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Memduh Şevket Esendal'ın küçük bir fotoğrafı
Arama Sevgisi	Metnin altında bir resim, dil bilgisi bölümünde türemiş fiillerle ilgili bir şema
Atatürk İnanmak Gibi	Metnin yanında bir resim
Dalgın Adam	Metnin altında bir resim
Gençliğin Kıymeti	Metnin altında bir resim
Uçun Kuşlar	-
Bursa Ovası	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde A. H. Tanpınar'ın küçük bir fotoğrafı
Küp Gölü	Metnin yanında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Yaşar Kemal'in küçük bir fotoğrafı
Göz Canlının Neresinde?	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Sabahattin Kudret Aksal'ın küçük bir fotoğrafı
Evim	Metnin üstünde bir resim

Tablo 2.3'ün devamı 3. Kitapta Bulunan Görsel Materyaller

Metin Adı	Görsel Materyaller
Kurdun Dişisi ve Yavruları	-
Çiçeklerin Dili	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde C. S. Tarancı'nın küçük bir fotoğrafı
Ağaç	Metnin altında bir resim
Ailece	Metnin altında bir resim
Unutamıyorum	-
Gözler	Metnin altında bir resim
Faust'un Mürekkep Lekeleri	-
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim	Metnin altında bir resim
Bir Mektup	Metnin altında bir resim, tür ve şekil bölümünde 2 adet mektup örneği ve 1 adet mektup şablonu, 1'er adet zarf, dilekçe, telgraf ve faks örneği, 3 adet iş mektubu ve tebrik örneği, 2 adet davet mektubu, yazarın tanıtıldığı bölümde Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın küçük bir fotoğrafı
Miras Keçe	Metnin altında bir resim
Bandırma Vapuru	Metnin altında bir resim
Kanarya	Metnin altında bir resim, dil bilgisi bölümünde cümlelerin öğeleri ile ilgili tablo, yazarın tanıtıldığı bölümde C. Ş. Kabağağaçlı'nın küçük bir fotoğrafı
Menevşeler Ölmemeli	-
Meyve Bahçesi	Metnin altında bir resim, dil bilgisi bölümünde cümle türleri ile ilgili bir şema
Koçyiğit Köroğlu	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Ahmet Kutsi Tecer'in küçük bir fotoğrafı
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Metnin altında bir resim, dil bilgisi bölümünde yapılarına göre cümleleri anlatan bir şema
Yorgun Savaşçı	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Kemal Tahir'in küçük bir fotoğrafı
Küçük Ağa Ankara'da	Metnin altında bir resim, yazarın tanıtıldığı bölümde Tarık Buğra'nın küçük bir fotoğrafı
Ulu Dağlar	Metnin altında bir resim

Bu ders kitabında da ikincide olduğu gibi çok sayıda görsel materyalden yararlanılmıştır. Kitapta metinle ilgili 33 tane resim, dil bilgisi bölümlerinde toplam 5 tane şema ve tablo, tür ve şekil bölümünde 12 tane şema (hepsi aynı konuda kullanılmıştır), sözlü ve yazılı anlatım bölümünde 1 tane resim ve şair ile yazarların tanıtıldığı bölümde 16 tane şair ve yazar fotoğrafı kullanılmıştır.

Üçüncü Bölüm

DERS KİTAPLARININ İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Bir ders kitabının görsel düzeni kadar içeriği de son derece önemlidir. Ders kitapları hazırlanırken içerik özelliklerine çok dikkat etmek gerekir. Türkçe ders kitapları gerek metinleri yönünden, gerekse içerdiği soru ve açıklamalarla sınıf düzeyine uygun olmalıdır. İçeriği sınıf düzeyine uygun olmayan ders kitapları hem sıkıcı olur hem de öğrenci açısından yeterli olmaz. Ayrıca ders kitapları müfredata mutlaka uygun olmalıdır. Ders kitabı içeriği itibariyle öğrenciyi geliştirmeli, düşündürmeli, öğrencilerin ufkunu açmalı ve en önemlisi ilgisini çekmelidir.

29.05.1995 tarih ve 22297 sayılı Resmi Gazete’de ve 03.07.1995 tarih ve 2434 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği’nde “Kitaplarda Aranacak Nitelikler” başlığı altında şu noktalara temas edilmektedir:

a) Kitaplar ders programına uygun olarak hazırlanır. Bunun için:

1. Konular, mümkün olduğu ölçüde günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve kültürel boyutları içinde ele alınır. Öğrencilerin sınıf veya dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkânları sağlayacak konular veya üniteler halinde işlenir.
2. Her ünite veya konu; problemleri belirtme, araştırma, inceleme ve gözlem yolu ile problemleri sıralama, gerekli deneyleri yapma, bu deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek genelleme yapma şeklinde sıralanan bilimsel düşünme metodu kuvvetlendirecek şekilde işlenir.
3. Öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve ifade kullanılır.

b) Kitaplarda konular sistemli bir şekilde işlenir. Bunun için:

1. Dersin özelliğine göre bölümler veya ünitelerle konular arasında hacim bakımından, programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur.

2. Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.
  3. Programda belirtilen eğitim-öğretim ilkelerine uyulur.
  4. Kazandırılacak esas davranış, bilgi ve beceriler, mümkün olduğu kadar sınıf veya dönem seviyesine göre kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir. Temel bilgileri kazandırmak için açıklamalara gerek duyulursa, bu bilgilerin açıklanmasına yetecek kadar ayrıntılara yer verilir. Gereksiz bilgilerden kaçınılır.
  5. Konuların işlenmesinde, aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Önceki sınıf veya dönemlerin konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantı kurulur. Ayrıca sonraki sınıf veya dönemlere hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.
  6. Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının, öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilir. Ayrıca gezi, gözlem, deney, araştırma ve ödevler arasında ilişki ve uygunluk sağlanır.
  7. Metinlerde doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.
- c) Kitaplardaki konular, öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hale getirilir. Bunun için:
1. Kitaplarda; öğrencileri çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer alır. Ayrıca her ünite ve bölüm sonunda, dersin özelliğine göre değişik ölçme araçlarının kullanıldığı değerlendirme sorularına yer verilir.
  2. Kitaplarda; konuları açıklayıcı resim, fotoğraf, tablo, grafik, şema, plan, harita ve benzeri öğretime yardımcı unsurlar bulunur. Bunlar metinlerin kolay kavranmasını sağlayacak biçimde, uygun yerlere konur ve gerekli açıklamalar yapılır. Ayrıca kitaplarda, öğrencileri millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdireci okuma parçalarına yer verilir.

3. Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşları da gösterilir.
4. Her kitabın, programlarda belirtilen hususlara ilave olarak başında ve sonunda yer alması gerekenler “Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller” içerisinde belirlenir ve Tebliğler Dergisi’nde yayınlanır.

Görüldüğü gibi ders kitaplarının içeriğiyle ilgili tüm özellikler ayrıntılı olarak yönetmelikte açıklanmıştır.

3.1. Metin Seçimi

Ana dili öğretimi, kişilik gelişiminde belirleyici bir işleve sahiptir. Çünkü dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin edinilmesi sürecinde kullanılan araçlar (metinler), sanatçı duyarlılığı ve dilimizin anlatım olanaklarıyla oluşturulmuş yaşam durumlarıdır, genellikle de insan gerçekliğini konu alır. İnsana insan gerçekliğini tanıtır. İnsan ilişkilerini örneklendirir. Okura o gerçekliği oluşturan sevinçleri, üzüntüleri, korkuları, beklentileri vb. duyumsatır. Ana dili öğretiminin temel aracı olan metinleri anlamaya dayalı süreçler, öğrencileri de doğal olarak bu gerçekliklerle buluşturur ve onları anlamaya yöneltir. Anlamaya ve anlatmaya dayalı etkinliklerle örülen yazar-okur etkileşiminin sağladığı eğitim ortamları ise, öğrenciler açısından yeni deneyimler kazanma olanağı yaratır¹.

Edebiyat sanatı örnekleri ahlâk ve dil eğitimi yönünden değerlendirildiği zaman birinci planda örnek metinlerin çözümlenmesi ve yorumlanması, değerlendirilerek öğrencilere ulaştırılması sorunu karşımıza çıkmaktadır. Zaten Türkçe dersinin, edebiyat dersinin temelini aşağı yukarı metinlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır².

Türkçe kitaplarına seçilecek metinlerin her bakımdan sınıf düzeyine uygun olması için sistemli bir çaba gösterilmelidir. Metinlerin yazılışında ve seçiminde öğrencilerin dil bakımından özellikleri yanında, çeşitli yaşlara göre değişebilen

¹ Sever, Bir Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar, Türkçenin Dünyü, Bugünü, Yarını- Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri, 191

² Mustafa Cemiloğlu (2001). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Alfa Yay., s:23

ilgilerin göz önünde bulundurulmasına çalışılmalı, ayrıca konuların ele alınışında ve ifade tarzında onların deneyimleri ve ihtiyaçları esas alınmalıdır³.

Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerde genel anlamda şu özellikler bulunmalıdır:

1. Öğrencilerin gelişim basamaklarına ve sınıf düzeylerine uygun olmalıdır.
2. Metinler mutlaka sanat değeri taşımalıdır. Ancak bu şekilde öğrencilere edebiyat ve okuma sevgisi kazandırabilir.
3. İçeriği itibariyle metinler, öğrencilerin ait olduğu milletin millî, manevî değerlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtmalıdır.
4. Metinlerde ana dili geliştirici unsurlar bulunmalıdır.
5. Metinler, Türkçe dersinin amaçlarını destekler niteliğe sahip olmalıdır.

3.2. Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türlerine Göre İncelenmesi

Bir dilin en yetkin kullanımı yazınsal nitelikli metinlerde görülür. Şiir, roman, öykü gibi sanatçının sezme ve duyma gücünü somutlaştıran bu eserler, yaratıldığı dilin anlatım güzelliğini ve ulusun kültürünü yansıtır. Türkçe öğretiminin gerçekleştirilmesinde, amaçlanan davranışların öğrencilere kazandırılmasında öğretimin başlıca aracı, anılan özellikleri taşıyan metinler olmalıdır. Öğrencilerin ilk yıllardan başlayarak düzeylerine uygun nitelikli yazınsal metinlerle karşılaşması, aslında sanatçı duyarlılığı ile buluşması; kendi kültürünü ve dilinin anlatım güzelliğini tanıması demektir⁴.

Türkçe ders kitaplarındaki metinleri olaya dayalı türler, düşünceye dayalı türler ve duyguya dayalı türler olmak üzere üçe ayırmak mümkündür. Olaya dayalı türler; öykü, roman, tiyatro, masal, efsane, destan, fabl, anı ve gezi yazısıdır. Düşünceye dayalı türler; makale, deneme, söyleşi, fıkra (köşe yazısı) ve eleştiridir. Duyguya dayalı tür ise şiiirdir. Bu türleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak zordur. Ancak önemli olan Türkçe ders kitaplarında tür çeşitliliğini artırmaktır.

Türkçe ders kitapları incelendiğinde yazınsal türlerin ancak bir kısmına yer verildiği veya ağırlıklı olarak birkaç yazınsal tür üzerinde durulduğu görülmektedir.

³ Feyzi Öz (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık, s:277

⁴ Sever, Bir Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar, Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını- Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri, 192

Halbuki öğrencilerin farklı türden metinleri okumaları; onların okuma yaşantılarını zenginleştirmelerine, okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine, farklı türden bilgileri edinmelerine ve farklı yazınsal türleri tanımalarına hizmet edecektir. Bu nedenle Türkçe kitaplarında yazınsal türlerin dengeli bir şekilde dağılımına önem verilmelidir⁵.

Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemeyen önce, yukarıda saydığımız türlerin özelliklerine kısaca değinelim:

Hikâye (Öykü)

Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayların, yer ve zaman belirtilerek bir plan dahilinde anlatıldığı yazılardır.

Ders kitaplarına, değişik konularda Türkçemizin en güzel örnekleri ile yazılmış hikâyeler alınmalıdır. Dil öğretiminin en büyük yardımcılarının başında bu tür gelmektedir. Kısa olduğu ve olaya dayandığı için bu tür, öğrenciler tarafından zevkle okunmaktadır⁶.

Masal

Halkın ortak şuurunda doğmuş, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, cereyan ettiği yer ve zaman bilinmeyen, normal ya da olağanüstü şahıs veya peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıklara ait olağandışı ve tamamiyle hayal mahsulü birtakım hadiselerin hikâye edildiği sözlü halk edebiyatı ürünleridir⁷.

Fabl

İnsan dışındaki varlıkların kişileştirildiği, sonunda bir ders verilen kısa yazılardır. Ders kitaplarında, fabllar, ders verici özellikleriyle kullanılabilir. Öğrencilere vermek istediğimiz davranış kalıplarını, fabl yardımıyla verebiliriz.

⁵ Rüya Güzel Özmen(2001). Okuma Becerisi, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s:19

⁶ Canan Alpler Yalçın (2002). *4306 Sayılı İlköğretim Kanununun Kabulünden Sonra İlköğretim Kurumlarının Sekizinci Sınıflarında Okutulan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), PAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, s:48

⁷ Necati Birinci(1985). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Tercüman Gazetesi, s:283

Roman

Olmuş ya da olabilecek olayların geniş bir plan dahilinde anlatıldığı uzun hikâyelerdir.

Edebiyatımızda çok güzel örnekleri bulunan roman, ders kitaplarında bulunması gereken edebî türlerdendir. Ders kitaplarında çeşitli türde roman parçaları bulunması, öğrencilerde okuma zevkini geliştirir, kültürlü birer birey olmaları yolunda onlara yardımcı olur. Ayrıca düzeye uygun roman parçaları, öğrencide roman türüne karşı ilgi uyandırır.

Anı (Hatıra)

Yaşanmış olayların, kişisel bir yorumla anlatılmasından oluşan düz yazılardır⁸. Günü gününe yazılan anılara “günlük” denir.

Bu tür, öğrencilerin ilgisini çeken bir türdür. Bir yazarın anılarını okumak, öğrencilere zevk verir. Ayrıca öğrencileri, kendi anılarını yazma konusunda teşvik eder. Günlük tutmak ise öğrencilerin yazma becerilerini geliştirir. Dolayısıyla ders kitaplarında bu türlerden de yararlanmak gerekir.

Gezi yazısı

Gezilen, görülen yerlerle ilgili olarak yazılan yazılardır. Gezi yazıları, öğrencilerin görmediği yerleri tanınmasını, o yerlerle ilgili bilgi sahibi olmasını sağlar. Öğrenciler, gezip gördükleri yerlerle ilgili gezi yazıları yazmaya teşvik edilmelidir.

Destan

Destan, bir toplumun yaşayışıyla ilgili savaş, göç vb. olayları anlatan, yiğitlik ve olağanüstülük üzerine kurulmuş manzum öykülerdir⁹.

Ders kitaplarına alacağımız destan örnekleri sayesinde öğrenciler, atalarımızın yaşadıkları olayları, savaşları, kahramanlıkları öğrenir. Kuru tarih bilgisi vermek yerine bu bilgileri destanlarla birlikte sunmak daha etkili olacaktır.

⁸ Oktay Yivli(1996). *Edebî Metinler*, Ankara: Ünsal Yayıncılık, s:51

⁹ Recep Nas(2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitabevi, s:243

Efsane

Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları ve olayları konu edinen hayalî hikâye, söylence¹⁰.

Tiyatro

Temeli harekete dayanan; jest, mimik ve sözlü anlatımlarla yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların seyirci karşısında ve sahne üzerinde, sahne tekniklerinden de yararlanarak canlandırılması sanatıdır. Tiyatro, diğer edebiyat türleri içinde en hareketli olanı ve hayata en yakın olanıdır. Hem göze hem de kulağa hitap eder¹¹. Bu sebeple tiyatro türünde eserlerin ders kitaplarında mutlaka bulunması gerekir. Tiyatro, çocuk terbiyesinde kullanılabilir bir türdür.

Deneme

Bir yazarın herhangi bir konu üzerinde kişisel görüş ve düşüncelerini ispatlama yoluna gitmeden açıkladığı düşünce yazılarıdır. Ders kitaplarına alınacak deneme metinlerinin öğrencilerin düzeylerine uygun olması ve onları ilgilendiren konularda yazılmış olması gerekir. Deneme, öğrencilerin de yazabileceği bir tür olması nedeniyle öğretimde önemli bir yer tutmaktadır.

Makale

Bir konuda bilgi vermek, bir fikri açıklamak amacıyla yazılan, düşüncelerin ispatlandığı, delillere dayanan yazı türüdür. Denemede olduğu gibi makalede de konular, öğrenci düzeyine uygun olmalı, konular onların ilgi alanına girmelidir.

Eleştiri

Bir eserin iyi veya kötü yanlarını belirten, o eserin yazarı ya da sanatçısı hakkında yapılan değerlendirme yazılarıdır. Ders kitaplarına alınacak uygun eleştiri yazıları, öğrencide değerlendirme ve tartışma becerilerini geliştirir, öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandırır.

¹⁰ *Türkçe Sözlük* (1988), Cilt 1, Ankara: TDK Yayınları

¹¹ Yivli, Edebî Metinler 3, 10

Mektup

Mektuplaşma, insanlar arası münasebetlerden bir tanesidir. Bu yolla dostlarımıza, yakınlarımıza fikirlerimizi, duygularımızı bildirir, başımızdan geçen olayları, içinde bulunduğumuz halleri anlatırız. Bazen de bir işimizi halletmek, yahut bir istekte bulunmak için dilekçeler, iş mektupları yazarız¹². Her ne kadar özel mektuplar günümüzde kullanılmasa da, iş mektuplarından dilekçeleri kullanılmaktadır. Bu sebeple öğrencilere dilekçe yazımı ile ilgili kurallar mutlaka gösterilmelidir. Mektup türü, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmesi bakımından önemlidir.

Röportaj

Bir yazarın herhangi bir ülkeyi, bölgeyi, kurumu, fabrika gibi bir iş yerini gezerek gördüklerini kendi görüşleriyle birleştirerek gazete veya dergisine yazmasıdır. Tanınmış şahısların çeşitli konular hakkındaki görüşlerini öğrenmek için yapılan konuşmaya da röportaj denir¹³.

Sohbet (Söyleşi)

Okuyucuya bir kanaat telkin etmek, onu yönlendirmek amacıyla yazılan yazılardır. Fikirler, derinliğine işlenmez, sadedir, fazla düşünmeye ihtiyaç kalmaksızın anlaşılabilir. Sohbet yazıları, dilinin ve üslûbunun sadeliği, eğitici ve öğretici oluşu, akıcılığı, samimiyeti gibi sebeplerden dolayı çok sevilmiştir¹⁴.

Fıkra

Bir fikrin, fazla derine inilmeden işlendiği, olay, şahıs veya durumların subjektif değerlendirmelere tabi tutulduğu kısa yazılardır. Konular genellikle günlük hayattan alınır. Dili yalın ve sadedir. Bir de güldürücü fıkralar vardır. Bunlar, mizah, hiciv ve nükte gibi elemanları içine alan kısa hikâyelerdir. Gaye eğlendirmektir¹⁵.

¹² Ömer Sevinçgül(1989). *Güzel Konuşma ve Yazma*, İstanbul: Zafer Yayınları, s:82

¹³ İsmail Parlatur(2001). *Öteki Edebi Türler, Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ankara: Yargı Yayınevi, s:363

¹⁴ Sevinçgül, *Güzel Konuşma ve Yazma*, 69-70

¹⁵ Sevinçgül, *Güzel Konuşma ve Yazma*, 62-63

Gazete fıkralarının ders kitaplarında yer alması, öğrencilerin çeşitli konularda bilgi sahibi olmasını, düşünce ufuklarının gelişmesini sağlar. Düzeyli güldürücü fıkralar ise, öğrencilerin mizah anlayışını geliştirir, onları eğlendirir.

Biyografi

Toplum için kıymet ifade eden şahısların hayatını anlatan eserlerdir. İyi bir biyografi, okuyucuda, çalışmak ve başarmak arzusu uyandırır. Bu yüzden ders kitaplarında biyografi türüne yer vermek son derece yararlıdır. Öğrencilere başarılı insanların tanıtılması, onlarda çalışmaya karşı bir istek uyandırır. Öğrenciler, bu kişileri örnek alarak onlar gibi olmaya çalışır. Kısacası biyografide tanıtılan kişiler, öğrenciler için iyi birer örnek teşkil eder.

Otobiyografi

Otobiyografi, adından da anlaşıldığı gibi, bir kimsenin kendisi tarafından yazılan hayat çizgisi demektir. Otobiyografiler, yazan kimsenin hayatını başından sonuna kadar, bütün halinde içine aldığı gibi, o hayatın bir safhası da olabilir¹⁶.

Şiir

İnsanların sevinçlerini, üzüntülerini, korkularını, heyecanlarını, kısacası tüm duygularını yansıtan; mısralarla kurulmuş, ahenkli ve sanatlı sözlerdir.

Anadil öğretiminde şiirin yeri büyüktür; estetik zevk kazandırma, millî hislerin güçlendirilmesi, dili mükemmel olarak konuşma, soyut kavramları anlama ve yorumlama yoluyla zihnî yeteneklerin geliştirilmesi vb. şiirle gerçekleşir. Dilimizin bilinen en eski metinlerinden günümüze kadar çok değişik konu ve tarzlarla kendisini gösteren şiir, ders kitaplarında önemli bir yer tutmalıdır. Okutulacak şiirde aşka, kahramanlığa, kedere, sevince, coşkuya Türk milletinin verdiği ifadeyi gözetmek, dilimizin güzel kullanımına örnek teşkil etmek, Türk milletinin duygu ve düşünce dünyasını dile getirmek, seviyeye uygun olmak özellikleri bulunmalıdır¹⁷.

Türkçe ders kitaplarında metin türlerinin seçimine çok dikkat edilmelidir. Kitaplarda metin türlerinin çeşitliliği ön planda olmalı, öğrencilerin farklı türlerdeki

¹⁶ Fevziye Abdullah Tansel(1978). *İyi ve Doğru Yazma Usûlleri 3*, İstanbul: Baha Matbaası, s:184

¹⁷ Yalçın, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,49

metinleri görmeleri ve tanımaları sağlanmalıdır. Çünkü her bir türün öğrenciye kazandıracakları mutlaka olacaktır.

İncelenen ders kitaplarında metin türleri şu şekilde tespit edilmiştir:

Tablo 3.1 1. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları

Metin Adı	Metin Türü	Sayfa No
Canım Kitap (Suut Kemal Yetkin)	Nesir (Düz yazı)	9
Kır Uykusu (Ahmet Kutsi Tecer)	Nazım (şiir)	14
Alışkanlık (Montaigne)	Deneme	17
Mavi ve Kara (Sabahattin Eyüboğlu)	Deneme	21
Koşma (Köroğlu)	Şiir	23
O, Uzak (Oktay Akbal)	Fıkra (Düşünce yazısı)	31
İlahî (Yunus Emre)	Şiir	35
Fahriye Abla (Ahmet Muhip Dıranas)	Şiir	39
Nasreddin Hoca Fıkraları	Fıkra	40
Gelincik Günü (Eflatun Cem Güney)	Masal	44
Kır Şarkısı (Behçet Necatigil)	Şiir	49
Celfin Eti (Orhan Kemal)	Hikâye	55
Keramet (Ömer Seyfettin)	Hikâye	60
Karga ile Tilki (La Fontaine)	Fabl	62
Tüneldeki Çocuk (Sait Faik Abasıyanık)	Hikâye	66
Ana Baba (Memduh Şevket Esendal)	Hikâye	71
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni (Oktay Yivli)	Şiir	74
Köy Öğretmenleri I (Cahit Külebi)	Şiir	78
Afganistan (Çetin Altan)	Gezi Yazısı	79
Canım Anadolu(Bedri Rahmi Eyüboğlu)	Gezi Yazısı	84
Koşma (Karacaoğlan)	Şiir	88
Dostlar Beni Hatırlasın (Âşık Veysel)	Şiir	92
Kaplumbağalar ¹⁸ (Fakir Baykurt)	Roman	93
Toros Etekleri ¹⁹ (Yaşar Kemal)	Roman	97
Nalınlar (Necati Cumalı)	Tiyatro	105
Karagöz	Tiyatro	112
Seyfi Baba (Mehmet Akif Ersoy)	Şiir	116
Yolcular (Alain)	Söyleşi (Sohbet)	120
Fatih-Harbiye (Peyami Safa)	Roman	124
Antalyalı Genç Kıza Mektup (Ahmet Hamdi Tanpınar)	Mektup	130
Deli Dumrul Hikâyesi	Hikâye	130
Onuncu Yıl Nutku	Söylev (Nutuk)	140
Bir Hatıra (Şevket Süreyya Aydemir)	Anı (Hatıra)	144

¹⁸ Metin, roman türünde olmasına rağmen tür-biçim bölümünde romanla ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Metin, bir anlatım biçimi olan “portre”yi açıklamak için verilmiştir.

¹⁹ Metin, “tasvir”i açıklamak amacıyla verilmiştir.

Bu ders kitabında 3 deneme, 5 hikâye, 3 roman, 1 söyleşi, 1 masal, 1 güldürücü fıkra, 1 fıkra (düşünce yazısı), 2 gezi yazısı, 1 fabl, 2 tiyatro, 1 mektup, 1 nutuk (söylev), 1 anı ve 11 şiir olmak üzere 34 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 6'sı (1 deneme, 2 şiir, 2 hikâye ve 1 gezi yazısı) serbest okuma parçası olarak verilmiştir. Diğerleri ise kitabın ana metinlerini oluşturmaktadır.

Kitaptaki metinlerin türlerine bakıldığında bazı türlere hiç yer verilmediği; bazı türlerden de çok sayıda bulunduğu görülür. Kitapta röportaj, eleştiri, makale, efsane, destan, biyografi ve otobiyografi türlerinde metin örnekleri yoktur. Buna karşılık özellikle hikâye ve şiire bolca yer verilmiştir.

Metinlerin birçoğu Türk edebiyatından seçilmiş; dünya edebiyatından sadece 3 metin (1 deneme 1 fabl ve 1 söyleşi) alınmıştır.

Bu kitapta klasik edebiyattan olduğu kadar çağdaş edebiyattan da metinlere yer verildiği dikkati çekmektedir.

Tablo 3.2 2. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları

Metin Adı	Metin Türü	Sayfa No
İstiklal Marşı (Mehmet Akif Ersoy)	Şiir	1
Türk Olmak (Fazıl Hüsnü Dağlarca)	Şiir	6
Türkiye' me Sesleniş (Muharrem Kubat)	Şiir	10
Atatürk'ün Dil Anlayışı (Ömer Asım Aksoy)	Makale	11
Gelenekler Üzerine (Sabahattin Eyüboğlu)	Deneme	16
Dil Bilmek (Nurullah Ataç)	Söyleşi (Sohbet)	20
Kara Toprak (Âşık Veysel)	Şiir	24
Yeni Yazımın Kabulü (Falih Rıfkı Atay)	Anı (Hatıra)	30
Onuncu Yıl Marşı (Faruk Nafiz Çamlıbel)	Şiir	33
Atatürk'ü Duymak (Behçet Necatigil)	Şiir	34
On Dört Yaşında Bir Adam (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)	Hikâye	38
Onuncu Yıl Nutku (Mustafa Kemal Atatürk)	Söylev (Nutuk)	43
Öğretmen Sevgisi (Edmondo de Amicis)	Mektup	48
Ahmet Haşim (Asım Bezirci)	Biyografi	52
Hızır (Pertev Naili Boratav)	Masal	56
Okumak (Hasan Âli Yücel)	Fıkra(Köşe yazısı)	59
Edebiyat, Ahlâk ve Sanat (Nurullah Ataç)	Deneme	62
Şair Dostlarım İçin Dediler ki (Oktay Akbal)	Eleştiri	63
Kuşku Üstüne (Bacon)	Deneme	67
Sanat (Faruk Nafiz Çamlıbel)	Şiir	72
İnce Memed (Yaşar Kemal)	Roman	75

Tablo 3.2'nin devamı 2. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları

Metin Adı	Metin Türü	Sayfa No
Atatürk ve Edebiyat (Afet İnan)	Makale	80
Sessiz Gemi (Yahya Kemal Beyatlı)	Şiir	81
Gömü (Necati Cumalı)	Tiyatro	84
İlahî (Yunus Emre)	Şiir	89
Gençlik (Charles Dickens)	Roman	94
Karanfiller ve Domates Suyu (Sait Faik Abasıyanık)	Hikâye	98
Hoşgörü (İlyas Küçükcan)	Fıkra(Köşe Yazısı)	103
Atatürk'ten Anılar (Hasan Rıza Soyak)	Anı	104
Çevreyi Sesle Kırletmek (Haldun Taner)	Fıkra(Köşe Yazısı)	110
Gamlanma Gönül (Karacaoğlan)	Şiir	114
Atatürk'ün İnsan Sevgisi (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)	Makale	117
Adam Olmak (Rudyard Kipling)	Şiir	118
Rio de Janerio (Falih Rıfkı Atay)	Gezi Yazısı	121
Eren'e Mektup (Bedri Rahmi Eyüboğlu)	Manzum Mektup	125
Yunus Emre (Ahmet Hamdi Tanpınar)	Makale ²⁰	130
Kartala Kaçmış Bülbül (Nasreddin Hoca)	Fıkra	134
Türkü (Anonim)	Şiir	138
Dede Korkut Hikâyeleri (Kazılık Kocaoğlu Yeğenek Hikâyesi)	Hikâye	141
Dryope Efsanesi (Halikarnas Balıkcısı)	Efsane	146
Orta Oyunu (Kavuklu-Pişekâr)	Tiyatro	147

Bu ders kitabında 3 deneme, 3 hikâye, 2 roman, 1 sohbet (söyleşi), 1 masal, 1 güldürücü fıkra, 3 fıkra (köşe yazısı), 1 gezi yazısı, 2 tiyatro, 2 mektup, 1 nutuk (söylev), 2 anı, 4 makale, 1 biyografi, 1 eleştiri, 1 efsane ve 12 şiir olmak üzere 41 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 7 tanesi (2 şiir, 1 deneme, 2 makale, 1 fıkra ve 1 efsane) serbest okuma parçası olarak verilmiştir. Diğerleri de kitabın esas metinleridir.

İncelenen birinci ders kitabında olduğu gibi bu ders kitabında da bazı türler hiç yer almamış; bazı türlere de ağırlık verilmiştir. Kitapta otobiyografi, fabl, destan ve röportaj türünde metin yoktur. Buna karşılık şiir türü ağırlıklı olarak yer almaktadır.

²⁰ Metin makale türündedir. Ancak ders kitabında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir radyo konuşması olarak verilmiş, hazırlıklı konuşma türünü örneklendirmek için kullanılmıştır.

Metinlerin 37 tanesi Türk edebiyatından, 4 tanesi (1 mektup, 1 deneme, 1 roman ve 1 şiir) ise dünya edebiyatından seçilmiştir.

Kitapta hem eski hem de çağdaş metinler bulunmaktadır.

Tablo 3.3 3. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları

Metin Adı	Metin Türü	Sayfa No
İstiklal Marşı (Mehmet Akif Ersoy)	Şiir	1
Atatürk'le Bir Ömür (Sabiha Gökçen)	Anı (Hatıra)	6
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine (Ceyhun Atuf Kansu)	Şiir	11
Sevgi (Leo Buscaglia)	Deneme	17
Çoban Çeşmesi (Faruk Nafiz Çamlıbel)	Şiir	22
Birlik ve Kuvvet (Fuad Köprülü)	Makale	27
Kop Dağı'nda Bir Dükkân (Necip Fazıl Kısakürek)	Sohbet	34
Keklik (Refik Halit Karay)	Hikâye	36
Anadolu Toprağı (Orhan Seyfi Orhon)	Şiir	43
Ödünç Kalem (F.R.W. Foerster)	Sohbet	49
Mendil Altında (Memduh Şevket Esendal)	Hikâye	53
Arama Sevgisi (Montaigne)	Deneme	58
Atatürk İnanmak Gibi (Mustafa Necati Karaer)	Şiir	63
Dalgin Adam (La Bruyere)	Eleştiri	66
Gençliğin Kıymeti (Şevket Rado)	Sohbet	70
Uçun Kuşlar (Rıza Tevfik Bölükbaşı)	Şiir	78
Bursa Ovası (Ahmet Hamdi Tanpınar)	Mensur Şiir	79
Küp Gölü (Yaşar Kemal)	Roman	85
Hayranlık (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)	Düşünce Yazısı	89
Göz Canlının Neresinde? (Sabahattin Kudret Aksal)	Deneme	90
Evim (Yusuf Ziya Ortaç)	Şiir	94
Kurdun Dışısı ve Yavruları (Yahya Kemal Beyatlı)	Düşünce Yazısı	98
Çiçeklerin Dili (Nihat Sami Banarlı)	Sohbet	100
Desem ki (Cahit Sıtkı Tarancı)	Şiir	104
Ağaç (Umran E. Çölaşan)	Fıkra(Köşe Yazısı)	108
Ailece (Alain)	Sohbet	112
Unutamıyorum (Ümit Yaşar Oğuzcan)	Şiir	116
Gözler (K. T. Mohamed)	Eleştiri	117
Faust'un Mürekkep Lekeleri (Ahmet Haşim)	Gezi Yazısı	122
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim (Erdal Atabek)	Sohbet	124
Bir Mektup (Hüseyin Rahmi Gürpınar)	Mektup	129
Miras Keçe (Kenan Hulusi Koray)	Hikâye	139

Tablo 3.3'ün devamı 3. Kitapta Bulunan Metin Türleri ve Sayfa Numaraları

Metin Adı	Metin Türü	Sayfa No
Bandırma Vapuru (Mesut Tarcan)	Şiir	147
Kanarya (Cevat Şakir Kabaağaçlı)	Hikâye	152
Menevşeler Ölmemeli (Mustafa Necati Sepetçioğlu)	Hikâye	158
Meyve Bahçesi (Victor Hugo)	Roman	162
Koçyiğit Köroğlu (Ahmet Kutsi Tecer)	Tiyatro	168
Türk! Övün, Çalış, Güven! (A. Afet İnan)	Söylev	175
Yorgun Savaşçı (Kemal Tahir)	Roman	180
Küçük Ağa Ankara'da (Tarık Buğra)	Roman	186
Ulu Dağlar (John Steinbeck)	Roman	192

Tabloda görüldüğü gibi bu ders kitabında 3 deneme, 5 hikâye, 5 roman, 5 söyleşi, 1 fıkra (köşe yazısı), 1 gezi yazısı, 1 tiyatro, 1 mektup, 1 söylev, 1 anı, 1 makale, 2 eleştiri, 1 mensur şiir, 2 düşünce yazısı ve 11 şiir olmak üzere 41 tane metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 7 tanesi (1 söyleşi, 2 şiir, 2 düşünce yazısı, 1 gezi yazısı ve 1 hikâye) serbest okuma parçası, 34 tanesi de ana metindir.

Ders kitabında masal, güldürücü fıkra, efsane, fabl, destan, röportaj, biyografi ve otobiyografi türlerine yer verilmemiş, ancak birçok kitapta göremeyeceğimiz bir tür olan mensur şiir, bu ders kitabında yer almıştır.

Kitapta Türk edebiyatından 33 metin bulunmasına karşılık dünya edebiyatından sadece 8 metin vardır. Metinlerin çoğu günümüze yakın dönemlerin yazar ve şairlerine aittir.

Metin türleri açısından bu üç ders kitabı kıyaslandığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

1. Tür çeşitliliği en çok olan, 2. ders kitabıdır.
2. Kitapların üçünde de ağırlıklı olarak olay yazılarına yer verilmiştir. Düşünce yazısı ise 1. ders kitabında 6, 2. ders kitabında 12, 3. ders kitabında 14 tanedir.
3. Ders kitaplarının hiçbirinde destan, otobiyografi ve röportaj yoktur.
4. Fabl türü yalnızca 1. kitapta kullanılmış; buna karşılık makale ve eleştiri türleri bu kitapta yer almamıştır.
5. Yalnızca 2. kitapta bulunan türler biyografi ve efsane; yalnızca 3. kitapta bulunan tür ise mensur şiirdir.
6. Masal ve güldürücü fıkra, 3. kitapta yoktur.

7. Her üç kitapta da metinler çoğunlukla Türk edebiyatından seçilmiştir.
8. Şiir türü üçünde de ağırlıklı olarak yer almıştır.
9. 3. ders kitabında iki metnin türü belirtilmemiş, bu metinler düşünce yazısı adı altında sunulmuştur.

3.3. Ders Kitaplarındaki Metinlerin Konularına Göre İncelenmesi

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türleri kadar, içerikleri de çok önemlidir. Öğrencide oluşturmayı istediğimiz davranış kalıplarını ve vermek istediğimiz duygu ve düşünceleri bu metinler aracılığıyla öğrenciye kazandırırız. Öğrencilere doğrudan öğüt vermek yerine bu metinleri araç olarak kullanmak daha doğru ve kalıcı olmaktadır. Öğrenciler metinleri okuyarak bu davranış kalıplarını kendileri bulmakta ve öğrenmektedirler.

Metinlerin konuları ve verilmek istenen ana fikir, öğrencilerin düzeylerine, çağdaş yaşama, kültür özelliklerine, ulusal değerlere ve toplumsal kurallara, demokratik düşünceyi geliştirmeye, ahlakî değerlere, insan ve doğa sevgisine, öğrencide yaratıcılık, eleştirel düşünme vb. becerileri geliştirmeye uygun olmalıdır²¹.

Metinler öğrencilerin diğer dersleriyle de ilişkili olmalıdır. Bu durum öğrenciye, bilgilerini değerlendirme, transfer yapma imkânı sağlar. Ayrıca metinlerin çekiciliğini artırır.

Türkçe dizisini meydana getiren kitaplarda aile, yurt, millet, insanlık, doğa ve yaşama sevinci, güzel olan şeylere karşı ilgi, nezaket, halka saygı, yardımlaşma, kahramanlık, özveri duygusunu telkin eden konularla devrimlerimizi, sosyal hayatımızı sevdirmeye çalışan parçalara yer verilmelidir²².

²¹ Özmen, Okuma Becerisi- Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, 22

²² Öz, Uygulamalı Türkçe Öğretimi, 277

Buna göre incelenen ders kitaplarında yer alan metinlerin konuları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.4 1. Kitaptaki Metin Konuları

Metnin Adı	Metnin Konusu
Canım Kitap	Okumanın yararları
Kır Uykusu	Doğa sevgisi
Alışkanlık	Alışkanlıklarımızın hayatımızdaki yeri
Mavi ve Kara	Paranın sanat ve sanatçı üzerindeki etkisi
Koşma	Güzellere duyulan sevgi
O, Uzak	Atatürk sevgisi ve ona duyulan bağlılık
İlahî	Allah sevgisi
Fahriye Abla	Komşu sevgisi
Nasrettin Hoca Fıkraları	I. Komşuluk ilişkileri II. Hayvan sevgisi
Gelincik Günü	Sabır
Kır Şarkısı	Doğa sevgisi
Celfin Eti	Sevgi ve bağlılık
Keramet	Batıl inançlar ve bilgisizlik
Karga ile Tilki	Kurnazlık
Tüneldeki Çocuk	Bir çocuğun acizliği
Ana Baba	Ana baba sevgisi
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	Yaşama sevinci
Köy Öğretmenleri	Öğretmen sevgisi
Afganistan	Yazarın Afganistan izlenimleri
Canım Anadolu	Memleket sevgisi
Koşma	Gurbet
Dostlar Beni Hatırlasın	Öldükten sonra hatırlanma arzusu
Kaplumbağalar	Kır Abbas'ın portresi
Toros Etekleri	Torosların tasviri
Bayrak	Bayrak sevgisi
Nalınlar	Osman ile Seher'in gizli mektuplaşması
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	Öğüt verme
Seyfi Baba	Çalışmanın gerekliliği
Yolcular	Ayrıntılara önem vermek
Fatih-Harbiye	Genç bir kızın kendi kültüründen uzaklaşmakta iken hatasını anlayıp geri dönmesi
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Bir yazarın Antalya'da yaşadıkları
Deli Dumrul Hikâyesi	Kahramanlık
Onuncu Yıl Nutku	Atatürk'ün Türk milletine gösterdiği hedefler
Bir Hatıra	Atatürk'ün dehası, ileri görüşlülüğü

Tablo 3.5 2. Kitaptaki Metin Konuları

Metnin Adı	Metnin Konusu
İstiklal Marşı	Türk ulusunun gösterdiği kahramanlıklar
Türk Olmak	Türk insanının özellikleri
Türkiye' me Sesleniş	Türkiye sevgisi
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Atatürk'ün dil anlayışı ve Türk diline kazandırdıkları
Gelenekler Üzerine	Geleneklerin önemi
Dil Bilmek	Dilini iyi öğrenmek ve doğru kullanmak
Kara Toprak	Ölüm gerçeği, toprağın kıymeti
Yeni Yazının Kabulü	Latin Alfabesinin kabul edilmiş serüveni
Cumhuriyetin Onuncu Yıl Marşı	Cumhuriyet kavramı, Türk milleti ve Cumhuriyet
Atatürk'ü Duymak	Atatürk'ün her zaman için yaşatılması
On Dört Yaşında Bir Adam	Kurtuluş Savaşı'nda verilen mücadele
Onuncu Yıl Nutku	Atatürk'ün Türk milletine gösterdiği hedefler
Öğretmen Sevgisi	Öğretmen sevgisi
Ahmet Haşim	Ahmet Haşim'in hayatı
Hızır	Ailede eğitim
Okumak	Okumanın faydaları
Edebiyat, Ahlâk ve Sanat	Toplumların ilerlemesinde bu kavramın yeri önemi
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Oktay Akbal'ın "Şair Dostlarım" adlı eserinin değerlendirilmesi
Kuşku Üstüne	Kuşku ve bundan kurtulmanın yolları
Sanat	Batı kültürü ile Anadolu kültürünün kıyaslanması
İnce Memed	Sevgi ve hoşgörü
Atatürk ve Edebiyat	Atatürk'ün edebiyat anlayışı
Sessiz Gemi	Ölüm gerçeği
Gömü	Çıkarıcılık
İlahî	İnsanın faniliği
Gençlik	Bir yazarın hayatından kesitler
Karanfiller ve Domates Suyu	Emeğin kutsallığı
Hoşgörü	Hoşgörü
Atatürk'ten Anılar	Atatürk'ün çocuklara verdiği kıymet
Çevreyi Sesle Kirliletmek	Çevrenin önemi
Gamlanma Gönül	Olumsuzluklar karşısında soğukkanlı olmak
Atatürk'ün İnsan Sevgisi	Atatürk'ün insan sevgisi
Adam Olmak	Gençlerin sahip olması gereken değerler
Rio de Janerio	Yazarın Rio de Janerio ile İstanbul karşılaştırması
Eren'e Mektup	Sanat eseri vermenin zorluğu
Yunus Emre	Yunus Emre'nin şiirimizdeki yeri
Kartala Kaçmış Bülbül	Hoşgörü
Türkü	Aliş ile zengin kızın aşkı
Dede Korkut Hikâyeleri	Kahramanlık, cesaret
Dryope Efsanesi	Güneş ışığının oluşumu
Orta Oyunu	Kavuklu'nun, gördüğü bir rüyayı anlatması

Tablo 3.6 3. Kitaptaki Metin Konuları

Metnin Adı	Metnin Konusu
İstiklal Marşı	Türk ulusunun gösterdiği kahramanlıklar
Atatürk'le Bir Ömür	Atatürk'ün Türk kadınına verdiği önem
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Millî tarih ile milletlerarası tarihin kaynaştırılması
Sevgi	Sevgi
Çoban Çeşmesi	Yayla, köy ve kır hayatı
Birlik ve Kuvvet	Birlikte hareket etmenin önemi
Kop Dağı'nda Bir Dükkân	Bir sanatçının nasıl olması gerektiği
Keklik	Bir keklik avı
Anadolu Toprağı	Yurt sevgisi
Ödünç Kalem	Ödünç alma ile ilgili bir öğüt
Mendil Altında	Maddî sıkıntılar içindeki memurların davranışları
Arama Sevgisi	Araştırma yapmanın önemi
Atatürk İnanmak Gibi	Atatürk'ün yol gösterici, aydınlatıcı özelliği
Dalgın Adam	Dalgınlık ve doğurduğu sonuçlar
Gençliğin Kıymeti	Gençlerin daha çok okuması gerektiği
Uçun Kuşlar	Şairin doğduğu yere duyduğu özlem
Bursa Ovası	Yazarın Bursa Ovası tasviri
Küp Gölü	Ağrı Dağı'nda bulunan Küp Gölü'nün tasviri
Hayranlık	Hayranlık duygusunun ölçüsü
Göz Canlının Neresinde?	Bilgi edinme metodu
Evim	Şairin çocukluğunda evinde yaşadıkları
Kurdun Dişisi ve Yavruları	Kurtuluş Savaşı
Çiçeklerin Dili	Çiçeklerin dilinden konuşmak
Desem ki	Şairin sevgiliye duyduğu sevgi
Ağaç	Ağaç sevgisi
Ailece	İdeal aile ortamı
Unutamıyorum	Sevgiliye duyulan özlem
Gözler	Yazarın fiziksel yönleri ile ilgili özeleştirisi
Faust'un Mürekkep Lekeleri	Yazarın Frankfurt gezisi ve anıları
Evim Evim Güzel Evim...	Evimizin hayatımızdaki yeri ve önemi
Bir Mektup	H. Rahmi'nin sanat hakkındaki görüşleri
Miras Keçe	Eşyalarımızın kıymeti
Bandırma Vapuru	Atatürk'ün Samsun'a çıkışı
Kanarya	Hayvan sevgisi
Menevşeler Ölmemeli	Çiçek sevgisi
Meyve Bahçesi	Bir meyve bahçesinde geçen olaylar
Koçyiğit Köroğlu	Köroğlu'nun hayatının destansı hayatı
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Atatürk'ün gençlerle ilgili düşündükleri
Yorgun Savaşçı	Mütareke ve Anadolu'daki teşkilatlı direnme hareketleri arasında kalan buhranlı dönem
Küçük Ağa Ankara'da	Küçük Ağa'nın Ankara'da yaşadıkları
Ulu Dağlar	Gabilan Dağları'nın tasviri

Bu üç ders kitabının metin konularına göre karşılaştırması şu şekildedir:

Tablo 3.7 Ders Kitaplarındaki Metin Konularının Karşılaştırması

	1. KİTAP	2. KİTAP	3. KİTAP
İnsan sevgisini konu alan metinler	3	2	2
Doğa sevgisini konu alan metinler	4	1	7
Arkadaş sevgisini konu alan metinler	-	-	-
Aile sevgisini konu alan metinler	1	-	-
Okul sevgisini konu alan metinler	1	1	-
Sağlık bilincini konu alan metinler	-	-	-
Sorumluluk bilincini konu alan metinler	-	-	-
Sporu konu alan metinler	-	-	-
Paylaşma, yardım, işbirliğini konu alan metinler	-	-	1
Ulusal değerleri konu alan metinler	4	4	3
Teknolojik ve bilimsel gelişmeleri konu alan metinler	-	-	-
İnsan haklarını konu alan metinler	-	1	-
Ülke sevgisini konu alan metinler	1	1	1
Çevre bilincini konu alan metinler	4	1	4
Toplumsal kuralları konu alan metinler	-	-	1
Demokratik düşünmeyi konu alan metinler	-	-	-
Ahlâkî değerleri konu alan metinler	7	5	2
Türk gelenek ve göreneklerini konu alan metinler	-	1	-
Sanat ve sanatçıları konu alan metinler	1	4	1
Atatürk ile ilgili metinler	2	6	4
Dil bilincini konu alan metinler	-	2	-

Her üç kitapta da metinler öğrencilerin düzeylerine, kültür özelliklerimize ve evrensel değerlere uygundur. Konuların dağılımına baktığımızda bazı konuların üç kitapta da yer almadığı görülmektedir. Arkadaş sevgisini, sağlık ve sorumluluk bilincini, sporu, teknolojik gelişmeleri ve buluşları, demokratik düşünmeyi konu alan metinler hiç yoktur. Dikkat çeken bir diğer husus da dil bilinci ile ilgili, dilimizle ilgili metinlerin iki ders kitabında hiç yer almamasıdır. Lise hazırlık sınıfı öğrencileri ağırlıklı olarak yabancı dil eğitimi almakta, hatta çeşitli dersleri de (matematik, fen bilgisi vb.) yabancı dille okumaktadırlar. Bu sebeple bu sınıflarda öğrencilerin ana dillerinden uzaklaşmamaları için gereken özen gösterilmeli, ders kitaplarına da dilimizi tanıtıcı, dilimizin dünya dilleri arasındaki yeri ve önemini anlattığı metinler mutlaka konmalıdır.

İncelenen ders kitaplarında Atatürkçülük konularına da yeterince yer verilmediği görülmektedir. Ortalama 40 metinden oluşan bir ders kitabında 2-4 (1. ve 3. ders kitaplarında) metnin Atatürk ile ilgili olması dikkat çekicidir.

Bilim ve teknoloji, günümüz öğrencilerinin oldukça ilgi duyduğu bir alandır. Bu sebeple bilim- kurgu konulu metinlerin de ders kitaplarında yer alması gerekir. Halbuki incelenen üç ders kitabının hiç birinde bu konuyu işleyen metin görülmemektedir. Bu tür metinlerin yaratıcı ve bilimsel düşüncüyü geliştirdiği düşünülürse, bu metinlerin kitaplara alınmaması, kitapların büyük bir eksiği olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Ders Kitaplarındaki Metinlerin Uzunluklarına Göre İncelenmesi

Ders kitaplarına alınan metinlerin uzunlukları önemlidir. Öğrenciler, sınıf düzeylerine uygun uzunluktaki metinlerle karşılaşmalıdır. Küçük sınıflara uzun metinler verildiğinde, öğrenciler metni anlamada güçlük çekebilir, sıkılabilir, okuma alışkanlığından uzaklaşabilir. Tam tersi olarak büyük sınıflara kısa metinler vermek de onları sıkabilir, derse olan ilgilerini azaltabilir. O sebeple metin uzunlukları mutlaka düzeye göre ayarlanmalı, sınıf seviyeleri yükseldikçe metinlerin uzunlukları da doğru orantılı olarak artmalıdır.

Ders kitaplarına özellikle düz yazı türündeki bir metnin tamamını almak olanaksızdır. Bu sebeple ders kitabı yazarı, sınıf düzeyini, metnin uzunluğunu ve konu bütünlüğünü dikkate alarak metinleri kısaltmalıdır. Ancak kısaltılmış metinlerin sonuna mutlaka “kısaltılmıştır” ifadesi konmalı, metnin hangi kitap ya da dergiden alındığı belirtilmelidir. Şiirlerde bu sorun pek fazla karşımıza çıkmamakta, çoğunlukla şiirin tamamı kitaba alınmaktadır. Böyle bir durumda da şiirin alındığı kitap ya da dergi mutlaka belirtilmelidir.

Çalışmanın bu bölümünde kitaplardaki metinlerde bulunan kelime, cümle ve paragraf sayıları, bir cümledeki ortalama kelime sayısı ve bir paragraftaki ortalama cümle sayısı hesaplanarak tablolaştırılacaktır. Ayrıca şiirler için de ayrı olarak kelime sayısı, mısra sayısı, bölüm sayısı, bir mısradaki ortalama kelime ve bir bölümdeki ortalama mısra sayısı tabloya aktarılacaktır. Bu çalışma, ders kitaplarındaki cümle ve metin uzunlukları hakkında genel bir bilgi verecektir.

Buna göre incelenen ders kitaplarındaki metin uzunlukları şu şekildedir:

Tablo 3.8 1. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)

Metin Adı	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Bir cümledeki ortalama kelime sayısı	Paragraf sayısı	Bir paragraftaki ortalama cümle sayısı
Canım Kitap	289	26	11.1	4	6.5
Alışkanlık	233	20	11.6	3	6.6
Mavi ve Kara	454	47	9.6	4	11.7
0, Uzak	339	47	7.2	6	7.8
Nasreddin Hoca Fıkraları 1	129	19	6.7	10	1.9
Nasreddin Hoca Fıkraları 2	120	16	7.5	7	2.2
Gelincik Günü	599	62	9.6	16	3.8
Celfin Eti	623	131	4.7	54	2.4
Keramet	468	75	6.2	10	7.5
Tüneldeki Çocuk	531	70	7.5	17	4.1
Ana Baba	922	124	7.4	37	3.3
Afganistan	565	73	7.7	22	3.3
Canım Anadolu	588	67	8.7	13	5.1
Kaplumbağalar	282	56	5.03	8	7
Toros Etekleri	202	29	6.9	3	9.6
Nalınlar	678	124	5.4	53	2.3
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	521	96	5.4	66	1.4
Yolcular	278	21	13.2	6	3.5
Fatih-Harbiye	544	71	7.6	37	1.9
Antalyalı Genç Kıza Mektup	361	46	7.8	7	6.5
Deli Dumrul Hikâyesi ²³	629	83	7.5	44	1.8
Onuncu Yıl Nutku	357	30	11.9	13	2.3
Bir Hatıra	231	44	5.2	8	5.5
TOPLAM	9943	1377	7.2	446	3.08

²³ Metnin içinde biri 12 mısra, 46 kelime; diğeri 5 mısra, 24 kelime olmak üzere iki nazım parçası bulunmaktadır.

Tablo 3.9 1. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)

Metin Adı	Kelime sayısı	Mısra sayısı	Bir mısradaki ortalama kelime sayısı	Bölüm sayısı	Bir bölümdeki ortalama mısra sayısı
Kır Uykusu	61	12	5.08	1	12
Koşma	53	16	3.3	4	4
İlahî	58	16	3.6	4	4
Fahriye Abla	115	21	5.4	3	7
Kır Şarkısı	59	16	3.6	4	4
Karga ile Tilki	93	18	5.1	4	4.5
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	69	20	3.4	3	6.6
Köy Öğretmenleri	62	12	5.1	3	4
Koşma	84	16	5.2	4	4
Dostlar Beni Hatırlasın	90	24	3.7	6	4
Bayrak	109	25	4.3	7	3.5
Seyfi Baba	136	20	6.8	1	20
TOPLAM	989	216	4.5	44	4.9

Bu ders kitabında yer alan 35 metinde toplam 10932 kelime, 1377 cümle, 446 paragraf, 216 mısra bulunmaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 312, cümle sayısı 59, mısra sayısı 18, paragraf sayısı ise 19'dur.

Tablo 3.10 2. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)

Metin Adı	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Bir cümledeki ortalama kelime sayısı	Paragraf sayısı	Bir paragraftaki ortalama cümle sayısı
Atatürk'ün Dil Anlayışı	400	27	14.8	10	2.7
Gelenekler Üzerine	259	26	9.9	7	3.7
Dil Bilmek	274	28	9.7	6	4.6
Yeni Yazının Kabulü	269	30	8.9	6	5
On Dört Yaşında Bir Adam	532	54	9.8	21	2.5
Onuncu Yıl Nutku	368	34	10.8	19	1.7
Öğretmen Sevgisi	338	29	11.6	9	3.2
Ahmet Haşim	543	78	6.9	16	4.8
Hızır	394	60	6.5	25	2.4
Okumak	377	32	11.7	10	3.2
Edebiyat, Ahlâk ve Sanat	241	16	15.06	3	5.3

Tablo 3.10'un devamı 2. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)

Metin Adı	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Bir cümledeki ortalama kelime sayısı	Paragraf sayısı	Bir paragraftaki ortalama cümle sayısı
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	397	44	9.02	8	5.5
Kuşku Üstüne	264	20	13.2	3	6.6
İnce Memed	857	149	5.7	20	7.4
Atatürk ve Edebiyat	172	13	13.2	6	2.1
Gömü	487	60	8.1	26	2.3
Gençlik	827	132	6.2	31	4.2
Karanfiller ve Domates Suyu	668	66	10.1	15	4.4
Hoşgörü	379	30	12.6	9	3.3
Atatürk'ten Anılar	388	30	12.9	7	4.2
Çevreyi Sesle Kirlenmek	436	43	10.1	16	2.6
Atatürk'ün İnsan Sevgisi	425	20	21.2	6	3.3
Rio de Janerio	667	57	11.7	23	2.4
Yunus Emre ²⁴	482	41	11.7	10	4.1
Kartala Kaçmış Bülbül	264	55	4.8	25	2.2
Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi ²⁵	465	68	6.8	23	2.9
Dryope Efsanesi	270	25	10.8	4	6.2
Orta Oyunu	615	129	4.7	61	2.1
TOPLAM	12058	1396	8.6	415	3.3

²⁴ Metinde 2mısra 8 kelimelik, yine 2 mısra 6 kelimelik ve 4 mısra 15 kelimelik üç şiir bölümü bulunmaktadır.

²⁵ Metinde 12 mısra 46 kelimelik, 6 mısra 90 kelimelik, 7 mısra 39 kelimelik, 5 mısra 26 kelimelik, 4 mısra 20 kelimelik, 13 mısra 42 kelimelik ve 7 mısra 41 kelimelik 7 tane nazım parçası vardır.

Tablo 3.11 2. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)

Metin Adı	Kelime sayısı	Mısra sayısı	Bir mısradaki ortalama kelime sayısı	Bölüm sayısı	Bir bölümdeki ortalama mısra sayısı
İstiklal Marşı	258	41	6.2	10	4.1
Türk Olmak	61	15	4.06	3	5
Türkiye' me Sesleniş	205	48	4.2	12	4
Kara Toprak	122	24	5.08	6	4
Cumhuriyetin Onuncu Yıl Marşı	139	24	5.7	8	3
Atatürk'ü Duymak	79	16	4.9	4	4
Sanat	139	24	5.7	6	4
Sessiz Gemi	78	12	6.5	6	2
İlahî	96	24	4	6	4
Gamlanma Gönül	56	16	3.5	4	4
Adam Olmak	145	32	4.5	4	8
Eren'e Mektup	128	27	4.7	3	9
Türkü	53	12	4.4	3	4
TOPLAM	1892	377	5.01	85	4.4

Bu ders kitabında yer alan 41 metinde toplam 13950 kelime, 1396 cümle, 377 mısra, 415 paragraf bulunmaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 340, cümle sayısı 49, mısra sayısı 29 ve paragraf sayısı 14'tür.

Tablo 3.12 3. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)

Metin Adı	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Bir cümledeki ortalama kelime sayısı	Paragraf sayısı	Bir paragraftaki ortalama cümle sayısı
Atatürk'le Bir Ömür	322	25	12.8	3	8.3
Sevgi	315	28	11.2	10	2.8
Birlik ve Kuvvet	434	31	14	6	5.1
Kop Dağı'nda Bir Dükkân	437	25	17.4	14	1.7
Keklik	594	60	9.9	37	1.6
Ödünç Kalem	172	20	8.6	3	6.6
Mendil Altında	475	57	8.3	5	11.4
Arama Sevgisi	217	12	18.08	3	4

Tablo 3.12'nin devamı 3. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Düz Yazılar)

Metin Adı	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Bir cümledeki ortalama kelime sayısı	Paragraf sayısı	Bir paragraftaki ortalama cümle sayısı
Dalgın Adam	518	17	30.4	2	8.5
Gençliğin Kıymeti	306	21	14.5	5	4.2
Bursa Ovası ²⁶	251	20	12.5	4	5
Küp Gölü	326	31	10.5	3	10.3
Hayranlık	406	34	11.9	8	4.2
Göz Canlının Neresinde?	316	28	11.2	2	14
Kurdun Dışısı ve Yavruları	561	42	13.3	11	3.8
Çiçeklerin Dili ²⁷	92	7	13.1	1	7
Ağaç	319	30	10.6	8	3.7
Ailece	322	20	16.1	3	6.6
Gözler	290	29	10	5	5.8
Faust'un Mürekkep Lekeleri	448	32	14	8	4
Evim Evim Güzel Evim,...	601	65	9.2	13	5
Bir Mektup	92	10	9.2	9	1.1
Miras Keçe	1015	129	7.8	62	2.08
Kanarya	521	59	8.8	10	5.9
Menevşeler Ölmemeli	1297	171	7.5	43	3.9
Meyve Bahçesi	553	44	12.5	8	5.5
Koçyiğit Köroğlu	477	104	4.5	17	6.1
Türk!Övün,Çalış,Güven!	305	29	10.5	10	2.9
Yorgun Savaşçı	654	96	6.8	28	3.4
Küçük Ağa Ankara'da	1080	79	13.6	28	2.8
Ulu Dağlar	952	152	6.2	50	3.04
TOPLAM	14668	1507	9.7	419	3.5

²⁶ Metinde 4 mısra 16 kelimedenden oluşan bir şiir bölümü bulunuyor.

²⁷ Metinde 24 kelime ve 3'er mısradan oluşan iki şiir bölümü vardır.

Tablo 3.13 3. Kitaptaki Metinlerin Uzunlukları (Şiir)

Metin Adı	Kelime sayısı	Mısra sayısı	Bir mısradaki ortalama kelime sayısı	Bölüm sayısı	Bir bölümdeki ortalama mısra sayısı
İstiklal Marşı	127	20	6.3	5	4
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	119	29	4.1	4	7.2
Çoban Çeşmesi	117	24	4.8	6	4
Anadolu Toprağı	125	28	4.4	7	4
Atatürk İnanmak Gibi	98	30	3.2	5	6
Uçun Kuşlar	107	20	5.3	5	4
Evim	89	18	4.9	6	3
Desem ki	114	27	4.2	2	13.5
Unutamıyorum	95	19	5	3	6.3
Bandırma Vapuru	232	61	3.8	10	6.1
TOPLAM	1263	286	4.4	56	5.1

Bu ders kitabında yer alan 41 metinde toplam 15931 kelime, 1507 cümle, 286 mısra, 419 paragraf bulunmaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 388, cümle sayısı 48, mısra sayısı 28 ve paragraf sayısı ise 13'tür.

İncelenen üç ders kitabında bulunan düz yazıların uzunluklarına göre karşılaştırılması şu şekildedir:

Tablo 3.14 Ders Kitaplarındaki Düz Yazıların Uzunluklarının Karşılaştırması

Ders kitapları	Kelime sayısı	Cümle sayısı	Paragraf sayısı	Bir metindeki Ortalama kelime sayısı	Bir metindeki Ortalama cümle sayısı	Bir metindeki Ortalama paragraf sayısı
1. kitap	9943	1377	446	312	59	19
2. kitap	12058	1396	415	340	49	14
3. kitap	14668	1507	419	388	48	13

Ders kitaplarındaki şiirlerin uzunluklarının karşılaştırılması ise şöyledir:

Tablo 3.15 Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Uzunluklarının Karşılaştırması

Ders kitapları	Kelime sayısı	Mısra sayısı	Bir şiirdeki ortalama kelime sayısı	Bir şiirdeki ortalama mısra sayısı
1. kitap	989	216	82	18
2. kitap	1892	377	145	29
3. kitap	1263	286	126	28

3.5. Ders Kitaplarının Metin Yazarlarına Göre İncelenmesi

Türkçe öğretiminin amaçlarından biri öğrencilerde dil sevgi ve bilincini uyandırmak, onları, dilimizi özen ve güvenle kullanır duruma getirmektir. Burada, dil sevgisinin uyandırılmasında Türkçe dersleri için seçilen okuma parçalarının büyük rolünü belirtmek gerekir. Öğrencilerin gerçekten dilimizi sevmeleri isteniyorsa, okuma kitaplarında ilginç konu ya da olayları içeren, kolay anlaşılır güzel yazılara yer verilmelidir²⁸.

Hazırlık sınıfı Türkçe programında ise Türkçe dersinin amaçları arasında “Türkçe ve Türk edebiyatı ürünleriyle ilgilerini devam ettirmek” maddesi yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere ders kitaplarına seçilen metinler her yönden önem taşımaktadır. Metinler, alındığı kitabın ya da derginin, hatta yazarının tanıtımı açısından çok önemlidir. Kısacası metinler, yazarlarının üslubu, dili konusunda öğrenciye ipuçları verir. Bu sebeple, metinlerin alındığı kitap ya da dergiler, metnin yazar ya da şairi mutlaka belirtilmeli, yazar veya şair hakkında derslerde bilgi verilmelidir.

Ders kitaplarında her metnin işlendiği bölümün sonunda yazar veya şair hakkında bilgi verici yazılar bulunur. Ders öğretmeni, bu bölümlere de dikkat çekmeli, hatta öğrencilere sanatçının diğer eserlerinden de örnekler getirmelidir. Böylece, öğrencilerin sanatçıları metinler aracılığıyla tanımaları sağlanabilir ve bu, kalıcı bir tanıtma şeklidir.

Bu bölümde üç ders kitabında bulunan metinlerin yazar ya da şairleri ile metnin alındığı kitap veya dergiler tablo şeklinde gösterilecektir.

²⁸ Kavcar vd, Türkçe Öğretimi- Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin, 8

Tablo 3.16 1. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler

Metnin Adı	Metnin Yazarı/Şairi	Metnin Alındığı Eser
Canım Kitap	Suut Kemal Yetkin	Günlerin Götürdüğü
Kır Uykusu	Ahmet Kutsi Tecer	Şiirler
Alışkanlık	Michel de Montaigne	Denemeler
Mavi ve Kara	Sabahattin Eyüboğlu	Mavi ve Kara
Koşma	Köroğlu	Türk Saz Şairleri-Fuat Köprülü
O, Uzak	Oktay Akbal	Atatürk Bir Gün Gelecek
İlahî	Yunus Emre	Yunus Emre (Hzl. A.Gölpınarlı)
Fahriye Abla	Ahmet Muhip Dıranas	Şiirler
Nasrettin Hoca Fıkraları	Nasrettin Hoca	Nasrettin Hoca (Hzl. Mehmet Önder)
Gelincik Günü	Eflatun Cem Güney	Masallar
Kır Şarkısı	Behçet Necatigil	Bütün Şiirleri II
Celfin Eti	Orhan Kemal	Çağdaş Türk Edebiyatı IV (Şükran Kurdakul)
Keramet	Ömer Seyfettin	Seçme Öyküler
Karga ile Tilki	Jean de La Fontaine	-
Tüneldeki Çocuk	Sait Faik Abasıyanık	Tüneldeki Çocuk
Ana Baba	Memduh Şevket Esendal	Mendil Altında
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	Oktay Yivli	Bir Beyaz Düş
Köy Öğretmenleri	Cahit Külebi	Bütün Şiirleri
Afganistan	Çetin Altan	Türk Yazınından Seçilmiş Gezi Yazıları-Erdal Alovera
Canım Anadolu	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güzel Anadolu
Koşma	Karacaoğlu	Karacaoğlu
Dostlar Beni Hatırlasın	Âşık Veysel	Âşık Veysel (Hzl. Battal Pehlivan)
Kaplumbağalar	Fakir Baykurt	Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III-Cevdet Kudret
Toros Etekleri	Yaşar Kemal	-
Bayrak	Arif Nihat Asya	Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri
Nalınlar	Necati Cumalı	Nalınlar
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	-	Karagöz
Seyfi Baba	Mehmet Akif Ersoy	Safahat
Yolcular	Emile Chartier Alain	Söyleşiler I
Fatih-Harbiye	Peyami Sefa	Fatih-Harbiye
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Ahmet Hamdi Tanpınar	Tanpınar'ın Şiir Dünyası
Deli Dumrul Hikâyesi	-	Dede Korkut Hikâyeleri
Onuncu Yıl Nutku	Mustafa Kemal Atatürk	-
Bir Hatıra	Şevket Süreyya Aydemir	Tek Adam

1. ders kitabında bulunan 35 metnin 3 tanesi (Montaigne-“Alışkanlık”, La Fontaine-“Karga ile Tilki” ve Alain-“Yolcular”) yabancı yazarlara aittir. Kitapta bir metin de ders kitabının yazarı olan Oktay Yivli’ye aittir (Bir Akasya Çiçeğinde An Beni-şiiir). Metinlerin çoğu yazarın/şairin kendi kitabından, bir kısmı ise başka yazarların ya da araştırmacıların hazırladığı eserlerden alınmıştır. Başka yazarların eserlerinden alınan metinlerin altlarında, bu eserlerin kime ait olduğu belirtilmiş, dolayısıyla öğrencide bir bilgi eksikliğine yol açması önlenmiştir.

Tablo 3.17 2. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler

Metnin Adı	Metnin Yazarı/Şairi	Metnin Alındığı Eser
İstiklal Marşı	Mehmet Akif Ersoy	-
Türk Olmak	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Horoz
Türkiye’me Sesleniş	Muharrem Kubat	Basından
Atatürk’ün Dil Anlayışı	Ömer Asım Aksoy	Basından
Gelenekler Üzerine	Sabahattin Eyüboğlu	Mavi ve Kara
Dil Bilmek	Nurullah Ataç	Ataç Üzerine
Kara Toprak	Âşık Veysel Şatıroğlu	Dostlar Beni Hatırlasın
Yeni Yazının Kabulü	Falih Rıfki Atay	Çankaya
Cumhuriyetin Onuncu Yıl Marşı	Faruk Nafiz Çamlıbel Behçet Kemal Çağlar	-
Atatürk’ü Duymak	Behçet Necatigil	Atatürk Şiirleri Antolojisi
On Dört Yaşında Bir Adam	Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Millî Savaş Hikâyeleri
Onuncu Yıl Nutku	Mustafa Kemal Atatürk	-
Öğretmen Sevgisi	Edmondo De Amicis	Çocuk Kalbi
Ahmet Haşim	Asım Bezirci	Ahmet Haşim
Hızır	Pertev Naili Boratav	Az Gittik Uz Gittik
Okumak	Hasan Âli Yücel	Pazartesi Konuşmaları
Edebiyat, Ahlâk ve Sanat	Nurullah Ataç	Sözden Söze
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Hikmet Dizdaroğlu	Varlık Dergisi
Kuşku Üstüne	Bacon	Denemeler
Sanat	Faruk Nafiz Çamlıbel	Türk Şiiri Antolojisi
İnce Memed	Yaşar Kemal	İnce Memed-1
Atatürk ve Edebiyat	Afet İnan	Atatürk’ten Yazdıklarım
Sessiz Gemi	Yahya Kemal Beyatlı	Kendi Gök Kubbemiz
Gömü	Necati Cumalı	Oyunlar 5
İlahî	Yunus Emre	Yaşamı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler
Gençlik	Charles Dickens	David Copperfield
Karanfiller ve Domates Suyu	Sait Faik Abasıyanık	Bütün Eserleri

Tablo 3.17'nin devamı 2. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler

Metnin Adı	Metnin Yazarı/Şairi	Metnin Alındığı Eser
Hoşgörü	İlyas Küçükcan	Türk Dili Dergisi
Atatürk'ten Anılar	Hasan Rıza Soyak	Atatürk'ten Anılar
Çevreyi Sesle Kirletmek	Haldun Taner	Devekuşuna Mektuplar
Gamlanma Gönül	Karacaoğlan	Kültür-Turizm Bakanlığı Türk Büyükleri Serisi
Atatürk'ün İnsan Sevgisi	Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Atatürk
Adam Olmak	Rudyard Kipling	Dünya Şiirleri Antolojisi
Rio de Janerio	Falih Rıfkı Atay	Denizaşırı
Eren'e Mektup	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Türk Büyükleri Dizisi
Yunus Emre	Ahmet Hamdi Tanpınar	Edebiyat Üzerine Makaleler
Kartala Kaçmış Bülbül	-	Nasreddin Hoca Fıkraları
Türkü	Anonim	-
Dede Korkut Hikâyeleri (Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi)	-	Dede Korkut Hikâyeleri
Dryope Efsanesi	Halikarnas Balıkcısı	Anadolu Efsaneleri
Orta Oyunu (Kavuklu-Pişekâr)	Seyit Kemal Karaalioğlu	Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi

Kitapta bulunan 41 metinden 4 tanesi yabancı yazarlara aittir (Edmondo de Amicis- Öğretmen Sevgisi, Bacon- Kuşku Üstüne, Charles Dickens- Gençlik ve Rudyard Kipling- Adam Olmak). Ders kitabının yazarlarına ait metin bulunmamaktadır. Metinlerin bir kısmı yazarının/şairinin kendi kitabından; bir kısmı da başka yazarlarca hazırlanan kitaplardan alınmıştır. Yalnız başka yazarların hazırladığı kitaplar metnin altında belirtilirken, bu kitapları hazırlayanların isimleri yer almamıştır. Bu durum, metni okuyan öğrenci tarafından yanlış anlaşılabilir. Dolayısıyla metinler başka kitaplardan alınsa bile yazarlar mutlaka belirtilmelidir.

Tablo 3.18 3. Kitaptaki Metin Yazarları / Şairleri ve Metinlerin Alındığı Eserler

Metnin Adı	Metnin Yazarı/Şairi	Metnin Alındığı Eser
İstiklal Marşı	Mehmet Akif Ersoy	Safahat
Atatürk'le Bir Ömür	Sabiha Gökçen	Atatürk'le Bir Ömür
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Ceyhun Atuf Kansu	Sakarya Meydan Savaşı
Sevgi	Leo Buscaglia	Sevgi
Çoban Çeşmesi	Faruk Nafiz Çamlıbel	Bir Ömür Böyle Geçti
Birlik ve Kuvvet	Fuad Köprülü	Köprülü'den Seçmeler
Kop Dağı'nda Bir Dükkân	Necip Fazıl Kısakürek	Eserlerinden Seçmeler
Keklik	Refik Halit Karay	Gurbet Hikâyeleri
Anadolu Toprağı	Orhan Seyfi Orhon	Şiirler
Ödünç Kalem	F. R. W. Foerster	İyi İnsan İyi Vatandaş
Mendil Altında	Memduh Şevket Esendal	Mendil Altında
Arama Sevgisi	Montaigne	Denemeler
Atatürk İnanmak Gibi	Mustafa Necati Karaer	Atatürk Şiirleri
Dalgın Adam	La Bruyere	Karakterler
Gençliğin Kıymeti	Şevket Rado	Eşref Saati
Uçun Kuşlar	Rıza Tevfik Bölükbaşı	Kültür Bakanlığı Yay.
Bursa Ovası	Ahmet Hamdi Tanpınar	Beş Şehir
Küp Gölü	Yaşar Kemal	Ağrı Dağı Efsanesi
Hayranlık	İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu	Türk'e Doğru
Göz Canlının Neresinde?	Sabahattin Kudret Aksal	Geçmişle Gelecek
Evim	Yusuf Ziya Ortaç	Bir Rüzgâr Esti
Kurdun Dişisi ve Yavruları	Yahya Kemal Beyatlı	Eğil Dağlar
Çiçeklerin Dili	Nihat Sami Banarlı	-
Desem ki	Cahit Sıtkı Tarancı	Otuzbeş Yaş
Ağaç	Umran E. Çölaşan	Cumhuriyet, 10.4.1971
Ailece	Alain	Mutlu Olma Sanatı
Unutamıyorum	Ümit Yaşar Oğuzcan	Acılar Denizi
Gözler	K. T. Mohamed	Alkım Dergisi
Faust'un Mürekkep Lekeleri	Ahmet Haşim	Frankfurt Seyahatnamesi
Evim Evim Güzel Evim...	Erdal Atabek	Kırmızı Işıktaki Yürümek
Bir Mektup	Hüseyin Rahmi Gürpınar	Çığır Dergisi
Miras Keçe	Kenan Hulusi Koray	Hikâyeler
Bandırma Vapuru	Mesut Tarcan	Atatürk Şiirleri
Kanarya	Cevat Şakir Kabaağaçlı	Gençlik Denizleri
Menevşeler Ölmemeli	Mustafa Necati Sepetçioğlu	Hikâye Tahlilleri (Mehmet Kaplan)
Meyve Bahçesi	Victor Hugo	Sefiller I
Koçyiğit Köroğlu	Ahmet Kutsi Tecer	Koçyiğit Köroğlu
Türk! Övün, Çalış, Güven!	A. Afet İnan	Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım
Yorgun Savaşçı	Kemal Tahir	Yorgun Savaşçı
Küçük Ağa Ankara'da	Tarık Buğra	Küçük Ağa Ankara'da
Ulu Dağlar	John Steinbeck	Al Midilli

Bu ders kitabında yer alan 41 metnin 8 tanesi yabancı yazarlara aittir (Leo Buscaglia-Sevgi, F. R. W. Foerster- Ödünç Kalem, Montaigne- Arama Sevgisi, La Bruyere- Dalgın Adam, Alain-Ailece, K. T. Mohamed-Gözler, Victor Hugo-Meyve Bahçesi ve John Steinbeck- Ulu Dağlar). Kitapta kitap yazarının herhangi bir metni yoktur. Kitaptaki metinlerin çoğu yazarlarının/şairlerinin kendi kitaplarından alınmıştır. Diğer ders kitaplarından farklı olarak bu kitapta yazar/şair adı, metin başlığının hemen altında; metnin alındığı eser adı ise metnin alt bölümünde yer almıştır.

Üç ders kitabında yer alan metinlerin yazarlarının/şairlerinin doğum-ölüm tarihleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.19 Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yazarlarının / Şairlerinin Doğum ve Ölüm Tarihleri

1. Kitap	2. Kitap	3. Kitap
Suut Kemal Yetkin 1903- 1980	Mehmet Akif Ersoy 1873- 1936	Mehmet Akif Ersoy 1873- 1936
Ahmet Kutsi Tecer 1901- 1967	Fazıl Hüsnü Dağlarca 1914-	Sabiha Gökçen 1913-2001
Michel de Montaigne 1533- 1592	Muharrem Kubat ²⁹	Ceyhun Atuf Kansu 1911- 1978
Sabahattin Eyüboğlu ³⁰ 1908- 1973	Ömer Asım Aksoy 1898- 1993	Leo Buscaglia ³¹
Köroğlu (?-?)	Sabahattin Eyüboğlu 1908- 1973	Faruk Nafiz Çamlıbel 1898- 1973
Oktay Akbal 1923-	Nurullah Ataç 1898- 1957	Fuat Köprülü 1890- 1966
Yunus Emre 1240/1241-1320/1321	Âşık Veysel Şatıroğlu 1894-1973	Necip Fazıl Kısakürek ³²
Ahmet Muhip Dıranas ³³ 1909-1980	Falih Rıfki Atay 1894-1971	Refik Halit Karay 1888-1965
Nasreddin Hoca 1208/1209-1284/1285	F. N. Çamlıbel 1898- 1973 B. K. Çağlar	Orhan Seyfi Orhon 1890-1972
Eflatun Cem Güney 1896-1981	Behçet Necatigil 1916-1979	F. R. W. Foerster 1869-1966
Behçet Necatigil 1916-1979	Y.K. Karaosmanoğlu 1889-1974	Memduh Şevket Esendal 1883-1952

²⁹ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³⁰ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³¹ Yazarın doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³² Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³³ Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

Tablo 3.19'un devamı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yazarlarının / Şairlerinin Doğum ve Ölüm Tarihleri

1. Kitap	2. Kitap	3. Kitap
Orhan Kemal 1914-1970	Mustafa Kemal Atatürk ³⁴ 1881-1938	Montaigne 1553-1592
Ömer Seyfettin ³⁵	Edmondo de Amicis 1846-1908	Mustafa Necati Karaer 1949-1995
La Fontaine 1621-1695	Asım Bezirci 1927-1993	La Bruyere 1645-1696
Sait Faik Abasıyanık 1906-1954	Pertev Naili Boratav 1907-1997	Şevket Rado 1913-1988
Memduh Şevket Esendal ³⁶ 1883-1952	Hasan Âli Yücel 1897-1961	Rıza Tevfik Bölükbaşı ³⁷ 1869-1949
Oktay Yivli 1964-	Nurullah Ataç ³⁸ 1898- 1957	Ahmet Hamdi Tanpınar 1901-1962
Cahit Külebi ³⁹ 1917-1997	Hikmet Dizdaroglu 1917-1981	Yaşar Kemal 1922-
Çetin Altan 1926-	Bacon 1561-1626	Sabahattin Kudret Aksal 1920-1993
Bedri Rahmi Eyüboğlu ⁴⁰ 1913-1975	Faruk Nafiz Çamlıbel 1898- 1973	Yusuf Ziya Ortaç 1895-1967
Karacaoğlan 1606?-1689?	Yaşar Kemal 1922-	Yahya Kemal Beyatlı ⁴¹ 1884-1958
Âşık Veysel ⁴² 1894-1973	Afet İnan ⁴³ 1908-1985	Nihat Sami Banarlı 1907-1974
Fakir Baykurt 1929-1999	Yahya Kemal Beyatlı 1884-1958	Cahit Sıtkı Tarancı 1910-1956
Yaşar Kemal 1922-	Necati Cumalı 1921-2001	Umran E. Çölaşan ⁴⁴ 1942-
Arif Nihat Asya 1904-1975	Yunus Emre 1240?-1320?	Alain 1868-1951
Necati Cumalı 1921-2001	Charles Dickens 1812-1870	Ümit Yaşar Oğuzcan ⁴⁵ 1926-1984
Mehmet Akif Ersoy 1873-1936	Sait Faik Abasıyanık 1906-1954	K. T. Mohamed ⁴⁶

³⁴ Atatürk'ün doğum- ölüm tarihleri verilmemiştir.

³⁵ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³⁶ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³⁷ Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

³⁸ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

³⁹ Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁴⁰ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁴¹ Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁴² Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁴³ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁴⁴ Yazarın doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁴⁵ Şairin eseri serbest okuma parçası olduğu için, şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁴⁶ Yazarın doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

Tablo 3.19'un devamı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yazarlarının / Şairlerinin Doğum ve Ölüm Tarihleri

1. Kitap	2. Kitap	3. Kitap
Alain 1869-1951	İlyas Küçükcan ⁴⁷	Ahmet Haşim ⁴⁸ 1884-1933
Peyami Safa 1899-1961	Hasan Rıza Soyak 1890-1970	Erdal Atabek ⁴⁹
Ahmet Hamdi Tanpınar 1901-1962	Haldun Taner 1915-1986	Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944
Dede Korkut ?-?	Karacaoğlan ⁵⁰ 1606?-1689?	Kenan Hulusi Koray 1906-1943
Mustafa Kemal Atatürk 1881-1938	Yakup Kadri Karaosmanoğlu ⁵¹ 1889-1974	Mesut Tarcan ⁵²
Şevket Süreyya Aydemir 1897-1976	Rudyard Kipling 1865-1936	Cevat Şakir Kabaağaçlı 1886-1973
	Falih Rıfki Atay ⁵³ 1894-1971	Mustafa Necati Sepetçioğlu ⁵⁴ 1932-
	Bedri Rahmi Eyüboğlu 1913-1975	Victor Hugo 1802-1885
	Ahmet Hamdi Tanpınar 1901-1962	Ahmet Kutsi Tecer 1901-1967
	Nasrettin Hoca 1208?-1285?	A. Afet İnan ⁵⁵ 1908-1985
	Halikarnas balıkçısı ⁵⁶ 1886-1973	Kemal Tahir 1910-1973
		Tarık Buğra 1918-1994
		John Steinbeck 1902-1968

Tablodan anlaşıldığı üzere serbest okuma parçası olarak verilen metinlerin yazarları/şairleri hakkında bilgi yoktur. Ayrıca kitabın asıl metni iken yazarının/şairinin doğum-ölüm tarihi verilmeyen metinler de bulunmaktadır. Doğum

⁴⁷ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁴⁸ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁴⁹ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁵⁰ Kitapta şair, sadece 17. yüzyıl şairi olarak verilmiştir.

⁵¹ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁵² Şairin doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁵³ Yazarın doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁵⁴ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

⁵⁵ Yazarın doğum-ölüm tarihleri verilmemiştir.

⁵⁶ Yazarın eseri serbest okuma parçası olduğu için, doğum-ölüm tarihleri kitapta verilmemiştir.

ve ölüm tarihleri verilmeyen bazı yazarlar/şairler, başka kaynaklardan araştırmak suretiyle tabloya eklenmiştir.

İncelenen ders kitaplarına bakıldığında bazı yazarların/şairlerin ortak olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda ortak yazarlar/şairler, metin adları ve sayfa numaraları ile verilmiştir:

Tablo 3.20 Ders Kitaplarındaki Ortak Yazarlar / Şairler, Metin Adları ve Sayfa Numaraları

Yazar/Şair	1.Kitap	2. Kitap	3. Kitap
Ahmet Kutsi Tecer	Kır Uykusu s:14		Koçyiğit Köroğlu s:168
Montaigne	Alışkanlık s:17		Arama Sevgisi s:58
S. Eyüboğlu	Mavi ve Kara s:21	Gelenekler Üzerine s:16	
Oktay Akbal	O, Uzak s:31	Şair Dostlarım İçin Dediler ki s:63	
Yunus Emre	İlahî s:35	İlahî s:89	
Nasreddin Hoca	Nasreddin Hoca Fıkraları s:40	Kartala Kaçmış Bülbül s:134	
B. Necatigil	Kır Şarkısı s:49	Atatürk'ü Duymak s:34	
Sait Faik Abasıyanık	Tüneldeki Çocuk s:66	Karanfiller ve Domates Suyu s:98	
M.Ş. Esendal	Ana Baba s:71		Mendil Altında s:53
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Canım Anadolu s:84	Eren'e Mektup s:125	
Karacaoğlan	Koşma s:88	Gamlanma Gönül s:114	
Âşık Veysel	Dostlar Beni Hatırlasın s.92	Kara Toprak s:24	
Yaşar Kemal	Toros Etekleri s:97	İnce Memed s:75	Küp Gölü s:85
N. Cumalı	Nalınlar s:105	Gömü s:84	
M. Â. Ersoy	Seyfi Baba s:116	İstiklal Marşı s:1	İstiklal Marşı s:1
Alain	Yolcular s:120		Ailece s:112
A.H.Tanpınar	Antalyalı Genç Kıza Mektup s:130	Yunus Emre s:130	Bursa Ovası s:79
Dede Korkut Hikâyeleri	Deli Dumrul Hikâyesi s:134	Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi s:141	
M.K. Atatürk	Onuncu Yıl Nutku s:140	Onuncu Yıl Nutku s:43	
Faruk Nafiz Çamlıbel		Onuncu Yıl Marşı s.33 Sanat s:72	Çoban Çeşmesi s:22
Afet İnan		Atatürk ve Edebiyat s:80	Türk! Övün, Çalış, Güven! s:175
Yahya Kemal Beyatlı		Sessiz Gemi s:81	Kurdun Dişisi ve Yavruları s:98
C.Ş.Kabağaçlı		Dryope Efsanesi s:146	Kanarya s:152

İncelenen ders kitaplarında yer alan yazarların/şairlerin dışında Türk ve dünya edebiyatında çok seçkin yazarlar/şairler bulunmaktadır. Bunların birçoğu gerek dil ve anlatımlarıyla gerekse eserleriyle hazırlık sınıfı öğrencilerinin düzeylerine uygundur.

3.6. Ders Kitaplarının Metin Üstü ve Altı Bölümlerine Göre İncelenmesi

Türkçe ders kitaplarına genel anlamda bakıldığında çoğunda benzer bölümler bulunmaktadır. Metnin üst bölümünde “hazırlık çalışmaları”, metnin altında ise “sözcük çalışmaları”, “metni anlama çalışmaları”, “tür ve biçim çalışmaları”, “dil bilgisi çalışmaları”, “ dil ve anlatım bölümü” ile “yazarı tanıyalım” bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümlerin isimleri ve sıraları kitaptan kitaba değişiklik göstermekle beraber içerik ve amaç itibarıyla hemen hemen aynıdır.

3.6.1. Hazırlık çalışmaları

Bu bölüm, öğrencilerin derse hazırlanmasına yardımcı olması sebebiyle önemli bir bölümdür. Derse geçmeden önce bu bölümle ilgili yapılacak çalışmalar, hem öğrenciyi motive edecek hem de derse çabuk uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla bu bölüm kesinlikle atlanmamalı, üzerinde önemle durulmalıdır. Ancak öğretmen bu bölümdeki sorularla yetinmemeli, derse hazırlık amaçlı başka çalışmalar da yapmalıdır.

Ders kitaplarının hazırlık çalışması bölümünde daha çok araştırmaya yönelik sorular, derste işleneceklerle ilgili olarak öğrencilerin geçmiş bilgilerini hatırlatıcı sorular bulunur. Bu sorularla öğrenciler araştırmaya teşvik edilir, ayrıca öğrencilerin eski bilgilerini hatırlamaları sağlanır. Öğrenciler çeşitli durumlarla ilgili yorum yaparak belli bir bakış açısı kazanırlar.

İncelenen üç ders kitabında yer alan hazırlık çalışmaları soruları aşağıdaki gibidir:

1. kitap

Bu ders kitabında hazırlık çalışmaları bölümü yoktur.

2. kitap

Bu ders kitabında “hazırlık çalışmaları” başlığı altında metnin üst kısmında bir bölüm bulunmaktadır.

Ders kitabında yer alan hazırlık çalışmaları metinlere göre aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3.21 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
İstiklal Marşı	<p>Türk ulusu, geçmişi çok eskilere dayanan köklü bir tarihe sahiptir. Bu uzun tarihi içinde zaman zaman tehlikelerle karşılaşmıştır. Ulusumuz, yakın tarihimizde bu tehlikelerin en büyüğünü yaşamıştır. Atatürk’ün önderliğinde, birlik ve beraberlik içinde bu tehlikeyi atlatmasını bilmiştir.</p> <p>Kurtuluşa ulaşmada askeri gücün yanında moral gücünün de büyük etkisi vardır. İşte İstiklal Marşı, böyle bir zamanda askerlerimize, dolayısıyla ulusumuza manevî güç vermek amacıyla yazılmıştır. Bu şiirde Türk ulusunun sahip olduğu değerlere verdiği önem ve gösterdiği kahramanlıklar anlatılıyor.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İstiklal Marşı çalınır ve söylenirken nasıl davranmalıyız? ▪ Türk halkı, Kurtuluş Savaşı’nda nelerin mücadelesini vermiştir? ▪ Ulusal değerler içinde marşın önemi nedir? Açıklayınız.
Türk Olmak	<p>İstiklal Marşı adlı şiirde Türk ulusunun sahip olduğu değerlere verdiği önemi ve bu uğurda gösterdiği kahramanlıkları gördünüz. Ulusumuz tarih boyunca birçok tehlike ve felaketler yaşamıştır. Buna rağmen ulusal değerlerine sahip çıkmayı bilmiş, Türk olmanın gururunu her zaman yaşamıştır.</p> <p>Bu anlayış Atatürk’ün “Ne mutlu Türk’üm diyene” sözünde de anlamını bulmuştur. Okuyacağınız bu şiirde de Türk insanının özelliklerini göreceksiniz.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Atatürk’ün “Ne mutlu Türk’üm diyene” sözünden ne anlıyorsunuz? ▪ Bir ulusa bağlı olmanın getirdiği sorumluluklar nelerdir? ▪ Türkçe yeryüzünde en çok konuşulan dillerden biridir. Türkçenin çok konuşulan bir dil olmasının nedenlerini tartışınız.

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Atatürk'ün Dil Anlayışı	<p>Atatürk; "Ülkesinin yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."sözüyle dilimize sahip çıkmanın önemini vurgulamıştır. Gerçekten de dilimizi yabancı sözcüklerden arındırmalıyız. Bu anlayış, hepimiz için tıpkı vücudumuzu, vicdanımızı, evimizi, köyümüzü ve şehrimizi temiz tutmamız gibi ahlâkî bir ödev olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dilimizin sadeleşmesi için çalışmalar yapan kurumları tanıyor musunuz? Araştırınız. ▪ "Tiyatro, öğretmen" sözcüklerindeki ünlülerin ağızdan çıkışları sırasında ne gibi farklılıklar görülüyor? İnceleyiniz. ▪ Okuduğunuz gazete ve dergilerdeki köşe yazıları dikkatinizi çekiyor mu? Bu tür yazıları okumak bize neler kazandırır?
Gelenekler Üzerine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ "Bilelim ki milli benliğini bilmeyen milletler, başka milletlerin şikâri(arı) dır." Atatürk'ün bu sözünü açıklayınız. ▪ Bulduğunuz yerde yaşayan gelenekler nelerdir? Araştırarak sınıfta arkadaşlarınıza tanıtınız. ▪ Başlamak sözcüğüne -yor eki, ufak sözcüğüne -cık eki, gönül sözcüğüne ünlü ile başlayan bir ek getiriniz. Sözcüklerde görülen değişimleri açıklayınız.
Dil Bilmek	<p>Bu yıl hazırlık sınıfındasınız. Yabancı dille eğitim görmektesiniz. Burada amacınız, bir dili en iyi biçimde öğrenmek olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Yabancı dil öğrenirken karşılaştığınız zorluklar nelerdir? ▪ Sizce bir dil en iyi nasıl öğrenilir? <p>Öyleyse sözcüğü hangi sözcüklerin birleşmesinden oluşmuştur? Birleşme sırasında sözcükte ne gibi değişiklikler görülmektedir?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak."dizesindeki sözcüklerin hangilerinin bitişikmiş gibi okunduğunu söyleyiniz.
Kara Toprak	<p>Türk insanı toprağa bağlıdır, toprakla iç içedir. Yüzyıllar boyu geçimini topraktan sağlamış, onu bir ana, bir sevgili, bir dost olarak görmüştür. Onun için türküler söylenmiş, uğruna destanlar yazmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ "toprak" konulu bir şiir ya da türkü bularak sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. <p>Daha önce bir halk şiiri okudunuz mu? "Halk şiiri" kavramından ne anlıyorsunuz?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Şiir okumayı sever misiniz? Bir şiiri okurken neye özen gösterirsiniz?

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Yeni Yazının Kabulü	<p>Atatürk, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişebilmesi, çağdaş dünyada yerini alabilmesi için pek çok yenilikler yapmıştır. Bu yeniliklerden biri de ulusal birliğin temel öğelerinden olan dilde yenileşmedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Atatürk, Türkçenin gerçek benliğine kavuşması için ne gibi çalışmalar yapmıştır? Araştırınız. ▪ Dili oluşturan öğelerden birisi de sözcüktür. Sözcüklerin yapısı nasıl oluşur? Araştırınız. ▪ Yurduna, ulusuna önemli hizmetlerde bulunmuş kişilerin başından geçen olayların, tarihimizi aydınlatması açısından önemi nedir?
Atatürk'ü Duymak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ “Atatürk kimdir?” diye sorulsa onu nasıl tanıtırınız? ▪ Atatürk'ün “Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek demek değildir, benim fikirlerimi ve duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir.”sözüyle anlatılmak istenen nedir? ▪ “Bahçenin çok geniş bir kapısı vardı.” “Senin gibi geniş bir insan görmedim, dünya umurumda değil.”cümlelerindeki geniş sözcükleri arasındaki anlam farkı nedir? Belirtiniz.
On Dört Yaşında Bir Adam	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kurtuluş Savaşı sırasında ne gibi zorluklarla karşılaştı? Bu zorluklar nasıl yenildi? ▪ Okuduğunuz öykülerdeki olaylar gerçek yaşama uygun mudur? Neden? ▪ Her sözcük tek başına duygularımızı, düşüncelerimizi, isteklerimizi tam olarak anlatmaya yetmeyebilir. Bizler, tek tek sözcüklerle değil, bunların oluşturduğu anlamlı söz dizimiyle anlarız. ▪ “İnsanı, tutan, güçtür, ayakta, büyük, en, umut” sözcüklerinden anlamlı bir söz dizimi oluşturunuz.
Onuncu Yıl Nutku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cumhuriyet yönetiminin nitelikleri sizce nelerdir? ▪ Ulusumuzun, çağdaş uluslar düzeyine çıkmasında birlik ve beraberlik önemli midir? Niçin? ▪ “Ağaçlar yapraklarını döktü.” “Ağaçlar yapraklarını döktüler.”cümlelerinden hangisinin söyleyişi size doğru gelmektedir? Niçin?
Öğretmen Sevgisi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Öğretmen-öğrenci ilişkileri nasıl olmalıdır? ▪ Öğretmen-öğrenci ilişkilerinin başarıyı artırmadaki rolü nedir? ▪ Okulunuzdan resmi bir belge almak için yazdığınız mektupla, arkadaşınıza yazdığınız mektup arasında ne fark vardır? ▪ “Turgut bütün gün arkadaşını kırlarda aradı.”cümlesinde koyu yazılmış sözcükler yüklemi hangi yönlerden belirtiyor?

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Ahmet Haşim	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bilim, sanat, edebiyat, politika gibi değişik alanlarda kendini topluma kabul ettirmiş kişilerin yaşamlarını öğrenmek, bize ne kazandırır? ▪ Türkçe bir cümlenin en önemli ögesinin yüklem olduğunu biliyorsunuz. Seviyorum sözcüğünün kökü sev- eylem köküdür. Bu eylem köküne getirilen -yor ve -um ekleri sizce köke nasıl bir anlam katmıştır? İnceleyiniz.
Hızır	<p>Masallarımız, halkımızın sözlü ürünleridir. Sonradan derlenerek yazıya geçirilmiştir. Masallar eğitim amacı taşır, dinleyenleri düşündürür ve onlara ders verir.</p> <p>Toplumların gelişmesinde hayaller önemli rol oynar. Çünkü hayaller insanların beklentilerini ortaya koyar. İnsanların beklentileri hep iyilik, güzellik ve mutluluk üzerine olduğu için masallar mutlu sonla biter.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Günümüzde masal anlatma geleneğine önem verilmiyor. Masal geleneğinin yok olmasını hangi nedenlere bağlıyorsunuz? ▪ Masalların öyküye benzer yönleri var mıdır? Araştırınız. ▪ Masalların anlatımında kullanılan eylemlerin zamanlarıyla ilgili neler dikkatinizi çekti?
Okumak	<p>Okuma, anlatım gücümüzü besleyen temel kaynaklardan biridir. Başkalarının gözlem ve yaşamlarını paylaşmak, onların deneyimlerinden yararlanmak, kişisel dünyamızın sınırlarını zorlamak okumayla gerçekleşir. Ders kitaplarının yanında gazete, dergi ve sanat değeri taşıyan kitapları okumak, genel kültürümüzü geliştirmenin yollarındandır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne tür kitaplar okumayı seversiniz? ▪ Kitap okumaya günümüzde önem veriliyor mu? Bu konudaki gözlem ve düşüncelerinizi belirtiniz.
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çevreniz tarafından eleştirildiğinizde nasıl bir tutum takınıyorsunuz? ▪ Eleştirilmek davranışlarınızı hangi yönden ekiler? Niçin? ▪ “Okudu, okundu.”eylemlerini cümle içinde kullanınız. Hangi eylemin özne alıp almadığını belirleyiniz.
Kuşku Üstüne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaradılışımızdan gelen, insanlar arasındaki ilişkileri bozan davranışlar size göre nelerdir? ▪ Kuşkucu olan insanlar yaşamlarında mutlu olabilirler mi? ▪ “Küçüklerimizi sevmeliyiz ve korumalıyız.” “Güneş pırıl pırıl parlıyor.”cümlelerinin yüklemelerinden hangisi nesne alıyor, hangisi nesne almıyor? Niçin?

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Sanat	<p>Anadolu, geçmişten günümüze kadar pek çok uygarlığa kucak açmış bir kültür mozaiğidir. Bu yönüyle Anadolu, tarihin her döneminde araştırmacıların ilgi odağı, sanatçıların esin kaynağı olmuştur. Bugün bile Anadolu'nun keşfedilmeyi bekleyen pek çok güzellikleri vardır. Sanatçıların görevi, bu güzellikleri ortaya çıkarmak ve dünyaya en iyi biçimde tanıtmak olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Anadolu'nun tanıtımı için ne tür çalışmalar yapılmalıdır? ▪ Başkalarına özenilerek yapılan davranışlar mı, yoksa kişinin kendine özgü davranışları mı doğrudur? Niçin? ▪ Eylemlerden başka ad ve ad soylu sözcükler de yüklem olabilir. Buna göre şu cümlelerin yüklemelerini inceleyiniz. "En sevdiğim sanat dalı resimdir." "Resim sergisini gezdik."
İnce Memed	<p>Anadolu ve Anadolu insanı özellikle Cumhuriyet döneminden sonra sanatçıların şiirlerine, romanlarına konu olmuştur. Edebiyatımızın usta kalemlerinden Yaşar Kemal de sosyal roman türünde vermiş olduğu eserlerde kendi yetiştiği çevreyi ve yaşamını anlatır. O yörenin sosyal olaylarını, ağalığa karşı gelişi, toprak bölüşümünü ve haksızlıkları dile getirir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sizler ne tür roman okumayı seversiniz? Niçin? ▪ Balıkçılar tekneye binip denize açıldılar."cümlesinde koyu yazılmış sözcükler arasında aldıkları ekler ve bildirdikleri yargı bakımından ne gibi farklar görüyorsunuz?
Sessiz Gemi	<p>Yahya Kemal, edebiyatımızın ünlü şairlerinden olup şiirlerinde iç ahengi üstün tutmuş, anlamı söz ve biçimlerle birleştirmesini bilmiştir. Sanatçı, şiirlerinde aruz ölçüsünü ustalıkla kullanmış, böylece şiirde bir musiki yaratmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bu şiirde farklı bir nazım birimi kullanılmıştır. Dizelerin sıralanışındaki farklılığı belirtiniz. ▪ Bir şiirin okuyucu ve dinleyici üzerinde daha güçlü bir etki bırakabilmesi için neler yapılması gerektiğini sınıfta tartışınız.
Gömü	<p>Daha önce şiir, makale, deneme, fıkra, söyleşi gibi okumaya yönelik türleri tanıdınız. Oysa tiyatro sadece okumak için değil, eserde anlatılan olayı ya da durumu sahnede seyirci karşısında canlandırmak için yazılır. Bu yönüyle hem göze hem kulağa hitap eder.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Okulunuzda oynanan bir oyunda görev almak ister misiniz? Niçin? ▪ "Bahçeye gül fidanı diktik." "Çocuğun elbisesi üstünde çok güzel duruyordu."cümlelerinde koyu yazılmış adların anlam ilişkisini inceleyiniz.

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
İlahî	<p>Yunus Emre, Türk halk şiirinin bir kolu olan dinî-tasavvufî halk şiirinin en güçlü şairlerinden biridir. Yaşadığı dönemde benimsediği ve şiirlerine de yansıttığı hoşgörüyü ve insana dayalı yaşam felsefesiyle bütün insanlığın gönlünde yerini almıştır. Yunus Emre, yaşam felsefesiyle insanlığın ufkunu açmış; evrensel bir kişiliğe bürünmüştür. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen unutulmamıştır. İlahileri bugün bile geniş halk kitleleri tarafından coşkuyla okunup dinlenmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Yunus Emre'nin yaşam felsefesini belirleyen "Yaradılanı severiz, Yaradan'dan ötürü." sözünden ne anlıyorsunuz? ▪ Yunus Emre'nin yurdun değişik yörelerinde mezarının bulunmasının nedeni nedir? ▪ "Törende bir genç, konuşma yaptı.", "Genç insanlar, toplumun dinamik kesimidir." cümlelerinde geçen genç sözcüğünün kullanım farkı nedir? İnceleyiniz.
Gençlik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yakın çevrenizde küçük yaşta çok sıkıntı çekmiş, daha sonra başarılı olmuş kişiler tanıyor musunuz? ▪ Okula gelebilmek için gösterdiğiniz çabalar nelerdir? Başarılı olarak hak ettiğiniz yere gelmek sizi nasıl etkiler? ▪ Dünya klasiklerinden kitaplar okudunuz mu?
Karanfiller ve Domates Suyu	<p>Öyküler; insanın doğayla, kendisiyle ve çevresiyle ilişkilerini gerçekçi boyutta ele alan ürünlerdir. Sait Faik Abasıyanık da öykülerinde doğayı, insanları ve onların anlık durumlarını anlatır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sait Faik'in bir öyküsünü arkadaşlarınıza tanıttınız. ▪ "Er olan ekmeğini taştan çıkarır." sözünden ne anlıyorsunuz? ▪ "Neşe, Müge, Turan, Erol bugün resim sergisini gezecekler." cümlesinde koyu yazılmış adların yerine hangi sözcük kullanılabilir? Neden?
Atatürk'ten Anılar	<p>Bağımsız Türk Devleti, çağdaşlaşma yolunda en önemli gelişmelerini Atatürk ilkeleriyle sağlamıştır. Bu gelişmenin sürdürülebilmesi, dünya ulusları arasındaki yerimizi alabilmemiz için "geleceğimizin güvencesi" dediğimiz çocuklarımıza, gençlerimize gereken önemi vermeliyiz.</p> <p>Atatürk, tüm sevgisini ulusuna adanmış bir önder olarak özellikle çocuklara ve gençlere değer vermiş, onları büyük bir sevgiyle bağrına basmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sizce Atatürk'ün çocukları çok sevdiğini gösteren en önemli kanıt nedir? ▪ Tanınmış kişilerin anılarının edebiyat ve tarih açısından önemi ne olabilir?

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Çevreyi Sesle Kirliletmek	<p>İnsanlar kendisine, ailesine, toplumuna ve vatanına karşı sorumlulukları taşıdığı gibi yaşadığı çevreye karşı da sorumluluklar taşımaktadır. Çağdaş olmanın gereği de budur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Çağdaş insanın topluma ve çevresine karşı sorumlulukları sizce neler olmalıdır? ▪ Çevrenizde insan ilişkileri açısından hoşunuza gitmeyen, sizi rahatsız eden tutum ve davranışlar nelerdir? ▪ “Radyo ile yapılan yayımlarda çevre temizliği anlatıldı.”cümlesinde tek başına anlamı olmayan sözcüğü gösteriniz. Bu sözcük kaldırıldığında cümlenin anlamı bozuluyor mu?
Gamlanma Gönül	<p>Halk ozanları halkın sevincini, üzüntüsünü, çilesini, ayrılık ve gurbet acısını dile getiren sanatçılardır. Toplumun içinden çıkan halk ozanları ellerinde saz, diyar diyar dolaşırlar. Halkın bir sözcüsü olarak onların ortak duygu ve düşüncelerini sazla sözle aktarırlar.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Günümüz halk ozanlarından kimleri tanıyorsunuz? Halk ozanları ne tür konuları işler? ▪ Karacaoğlan'ın türkü olarak söylenen şiirlerini bularak sınıfta arkadaşlarınıza tanıtırız. ▪ “Yaz tatilimi anlatan bir kompozisyon yazdım.”cümlesinde yazılışı ve okunuşu aynı olduğu halde anlamı ayrı olan sözcükleri gösteriniz. Bu sözcüklerin hangi anlamda kullanıldıklarını söyleyiniz.
Adam Olmak	<p>Her insanın yaşamdan bir beklentisi vardır. Kimisi çok zengin olmak ve dünyayı dolaşmak, kimisi iyi bir aile kurarak mutlu bir yaşam sürdürmek, kimisi mesleğinde başarıya ulaşmak ister. Bu beklentilerin gerçekleşmesi için çalışmanın yanında karşılaşılan güçlüklerle karşı mücadeleci olmak, zorluklar karşısında ümitsizliğe düşmemek gerekir. Bütün zorlukları aşarak başarısızlıklar karşısında yılmadan mücadele eden insanlar sonuçta hedeflerine ulaşırlar.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mücadele ederek başardığınız işler sonucunda nasıl bir duyguya kapılıyorsunuz? ▪ Size göre başarının ölçüsü nedir? ▪ Gelecekle ilgili hedefleriniz nelerdir? Bu hedeflere ulaşmak için ne gibi erdemlere sahip olmalıyız? ▪ “Törende konuşma yaptım.” “Gençlik yürüyüşüne okulca katılmaya karar verdik.”cümlelerinde yargı bildiren kaç tane sözcük vardır? İnceleyiniz.

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Rio de Janerio	<p>İnsanların çok eski çağlardan beri ilgisini çeken, onlarda merak uyandıran konulardan biri de bilinmeyenleri öğrenme, görmedikleri yerler hakkında bilgi sahibi olma isteğidir. Ülkelerin eşsiz doğa güzellikleri, insanların yaşamı, gelenekleri, görenekleri, tarihleri hep merak edilmiş; araştırma konusu olmuştur. Böylece insanlar, kendilerinde merak uyandıran yerleri gezip görme ve bunları başkalarına anlatma gereği duymuştur. Gezilen, görülen yerler hakkında yazılar yazılarak bu gereksinim giderilmeye çalışılmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaşadığınız çevrede gezilip görülecek yerleri kısaca anlatınız. ▪ Yaşadığınız çevre neleri ile ünlüdür? ▪ Dünyada görmek istediğiniz yerler nelerdir? ▪ Gezip gördüğünüz bir yeri sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız. ▪ “Ne tür kitaplar okuyorsunuz?” “Arkadaşlarıyla kütüphaneye gidemedi.” cümlelerinin anlam yönünden farklılıkları nelerdir?
Eren'e Mektup	<p>Sanatçılar bir toplumun gözüdür, kulağıdır, dilidir. Onlar, vermiş oldukları eserlerle toplumun duygularını, düşüncelerini, beklentilerini, acılarını, sevinçlerini dile getirirler; bizi bize tanıtır. Bu işlevlerini yerine getirirken zaman zaman sıkıntılarla karşılaşsalar da yazdıkları eserlerle görevlerini yerine getirmenin mutluluğunu yaşarlar. Toplumlar sanata ve sanatçıya verdiği değer ölçüsünde gelişirler.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Toplumumuzda sanata ve sanatçıya gereken önem veriliyor mu? Tartışınız. ▪ Sizi etkileyen sanatçılar var mı? Bu sanatçılar hangi yönleriyle sizi etkilemiştir? ▪ “Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda.” cümlesinde yargı bildiren sözcük hangisidir, cümlenin neresindedir?
Yunus Emre	<p>Yunus Emre, Türk halk şiirinin en güçlü şairlerindedir. O, yaşam felsefesini, az sözle derin anlamlar taşıyan şiirlerinde ortaya koymuştur. Bu yönüyle sadece Türk insanının değil, bütün insanlığın gönlünde yerini almıştır. Şiirleriyle Türkçenin gerçek güzelliğini günümüze taşımıştır. Yunus Emre yaşamıyla, eserleriyle, Türkçenin gelişmesine katkılarıyla konferanslara, panellere, açık oturumlara konu olmuştur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Yunus Emre'nin şiirlerini bulunuz. En beğendiğiniz şiirini sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. ▪ Çevrenizde dilimizi güzel ve etkili biçimde kullanan kişiler var mı? Bu kişiler, dili güzel kullanmaktaki başarılarını sizce neye borçlular? ▪ Topluluk karşısında hangi konularda konuşmak istersiniz? ▪ “Dal” sözcüğünü değişik anlamlara gelecek biçimde kullanınız.

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Kartala Kaçmış Bülbül	<p>Fıkralar, insanları güldüren, güldürürken düşündüren sözlü ürünlerdir. Bu ürünler, derin bir anlam zenginliği ve engin bir yaşam deneyimi taşırlar.</p> <p>Halkımızın mizahlı söz söyleme gücü, adeta, 13. yüzyılda İç Anadolu'da yaşayan Nasrettin Hoca'yla simgeleşmiştir. Bütün Türklerin hocası olan Nasrettin Hoca, Türk ulusunun mizahî dehasıdır. Bu yüzden halkımızın duygu, düşünce ve zevkini anlatan büyük sanatçılarımız arasında yer almıştır, aynı zamanda tüm dünyanın tanıdığı bir halk filozofu olmuştur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nasrettin Hoca fıkralarına bugün de gülmemizin nedeni ne olabilir? ▪ Mizahî fıkralarıyla ünlü başka kimleri tanıyorsunuz? Araştırmız. ▪ Anlatımlarımızda fıkralara niçin çok yer veririz? ▪ Yunus Emre gibi Nasrettin Hoca'nın da değişik illerimizde mezarının bulunduğu söylenmektedir. Sizce bunun nedeni ne olabilir? ▪ “Uzun Memed, kara elması buldu.”cümlesinde geçen kara elmas sözü yerine hangi sözcüğü kullanabiliriz? Bu tür kullanımlara başka örnekler veriniz.
Türkü	<p>Çok zengin bir kültüre sahip olan Türk insanı; sevinçlerini, acılarını, beklentilerini, coşkularını, ayrılıklarını anlamlı sözlerle ezgileştirmiştir.</p> <p>Türk insanının gönlünden ve dilinden süzülen türkülerimiz Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun dediği gibi “Ana sütü gibi candan, ana sütü gibi temiz”dir. Bizler insanımızı, memleketimizin güzelliklerini, dilimizin zenginliğini, türkülerimiz aracılığıyla daha iyi tanıyabilir ve görebiliriz. Yine bir şairimizin dediği gibi “Türk'ü tanımak için türkü dinlemek” gerekir.</p> <p>Anonim halk şiiri içinde türküler önemli bir yer tutar. Genellikle türkülerin oluşumunu sağlayan öyküler vardır. Siz de öyküsünü bildiğiniz bir türküyü sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Türkü dinlemeyi sever misiniz? Bunları dinlerken sizde hangi duygular uyanmaktadır? ▪ “Sabırsızlıkla, çok isteyerek beklemek” anlamını karşılayan bir deyim bulunuz.

Tablo 3.21'in devamı 2. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Dede Korkut Hikâyeleri (Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi)	<p>Dede Korkut Hikâyeleri, Doğu Anadolu, Kafkasya, Azerbaycan sahasında yaşayan Oğuz Türklerinin sosyal hayatından, kendi iç çekişmelerinden, düşmanla mücadelelerinden, gelenek ve göreneklerinden kesitler anlatır. Öyküler 15. yüzyılın başlarında bilinmeyen bir sanatçı tarafından yazıya geçirilmiştir. Bir önsöz ve on iki öyküden oluşan eserin asıl adı Kitab-ı Dedem Korkut Âlâ Lisan-ı Taife-i Oğuzhan'dır. Anlatımda nazımla nesir bir arada kullanılmıştır. Olağanüstü olaylar, kahramanlıklar bu destanın tamamlayıcı özelliklerindedir. Eserin el yazması örneklerinden birisi Vatikan'dadır. Diğeri Almanya'nın Dresten şehrindeki kral kitaplığındadır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dede Korkut Hikâyeleri'nden birini bulup okuyunuz. Öykülere adını veren Dede Korkut'un kim olduğunu, öykülerde nasıl bir görev üstlendiğini araştırınız. ▪ Okuduğunuz öyküdeki olayı sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız. ▪ Okuduğunuz öyküde Oğuz Türklerinin hangi özellikleri verilmiştir? Bu özellikler sizce günümüzde devam ediyor mu? ▪ Duygu, düşünce ve isteklerimizi anlatırken kurduğumuz cümlelerde nelere dikkat etmemiz gerekir? Araştırınız.
Orta Oyunu	<p>Halkımızı yüzyıllardır güldürüp eğlendiren Türk halk tiyatrosunun tarihî geçmişi hakkında yeterince bilgimiz yoktur. Geçmişten günümüze kadar gelen geleneksel Türk tiyatrosu Karagöz, meddah, orta oyunu, köy seyirlik oyunları başta olmak üzere çeşitli bölümlere ayrılır. Türk halk tiyatrosunun amacı seyirciyi güldürerek eğlendirmek, bu yolla eğitmektir. Oyunların sonunda alınması gereken ders ortaya çıkar.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İnceleyeceğini oyunu, söyleyiş özelliklerine uygun olarak okuyunuz. ▪ Bir olayı, bir durumu abartılı olarak anlatan; abartılı anlatımı alışkanlık haline getiren insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz? ▪ “Hepinize sağlıklı ve sıhhatli günler dilerim.”cümlesi duru bir cümle midir? Neden?

Bu ders kitabının hazırlık çalışmaları iki kısımdan oluşmaktadır. Bu başlık altında verilen birinci kısım konuyla ilgili açıklamaların yapıldığı bölümdür. Burada kitabın yazarı, işlenecek olan türle ilgili, yazarla ilgili veya konuyla ilgili birkaç cümlelik paragraflar halinde açıklamalar yapmıştır. İkinci kısım ise sorulardan oluşan kısımdır. Burada en az iki soru olmak üzere hazırlık soruları sorulmuştur. Bu sorular genel anlamda öğrencilerin önceki bilgilerini hatırlatıcı, daha önce okuduğu

metinlerle karşılaştırma yapmasını sağlayacak nitelikte, çeşitli durum ve olayların sebeplerini düşündürücü, sınıf içi tartışma yapmayı özendirici soru tarzlarındadır. Bu bölümün dikkat çeken bir diğer özelliği de dil bilgisi konularıyla ilgili soruların da sorulmuş olmasıdır. Her konunun hazırlık çalışması bölümünde o konuda işlenecek dil bilgisi konusu ile ilgili hazırlayıcı bir soru bulunmaktadır. Bu sayede öğrenciler hem işlenecek dil bilgisi konusunu öğrenmiş olmakta hem de sorulan soru üzerinde düşünmekte, eski bilgilerini yoklamaktadır.

Kitabın serbest okuma parçalarında hazırlık çalışması bölümü bulunmamaktadır.

3. kitap

Bu ders kitabında metnin hemen üstünde “hazırlık çalışmaları” başlığı altında bir bölüm bulunmaktadır.

Metinlere göre yer alan hazırlık çalışması soruları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.22 3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
İstiklal Marşı	Mehmet Akif Ersoy’un edebiyatımızdaki yerini ve önemini ansiklopedi, antoloji ve edebiyat tarihlerinden araştırınız. Millî marşların toplumlar açısından önemi nedir? Düşününüz ve anlatınız.
Atatürk’le Bir Ömür	Kurtuluş Savaşı’nda erkeğin yanında cepheden cepheye koşan Anadolu kadınının, savaştan sonra da geleceğin aydınlık ve uygar Türkiye’sinin temellerinin atılmasında büyük katkıları olmuştur. Hangi kahraman Türk kadınlarını tanıyorsunuz? Araştırınız.
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Ara sıra derslerde sizin de dalıp gittiğiniz oluyor mu? Sizi dersten uzaklaştıran sebepler nelerdir? Anlatınız.
Sevgi	Sevgi, insanların gelişip olgunlaşmasına yardım eden yüce bir duygudur. O anlatılmaz; hissedilir, duygularımızla beslenir. İnsanlara, kuşlara, böceklere, tabiata karşı duyulur. Bir fikir değil, gönülde beslenen samimi, sıcak bir duygu öbeğidir. Buscaglia’nın Sevgi adlı eserini okuyunuz.

Tablo 3.22'nin devamı 3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Çoban Çeşmesi	<p>Hiç yayla gördünüz mü? Ya da yayla hayatını yaşayan birini dinlediniz mi? Kentlerden kasabalara, kasabalardan köylere uzanan yol boylarında pek çok pınar ve çeşmeye rastlamak mümkündür. Eskiden Anadolu insanı yazları yaylada geçirir, şırl şırl akan çeşme ve billur pınar başlarında gönlünü serinletirdi.</p> <p>Gördüğünüz bir yurt köşesini varsa o yerle ilgili anlarnızı ve izlenimlerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.</p>
Birlik ve Kuvvet	<p>Kurtuluş Savaşımız millî birlik ve beraberlikle, millî ülküler etrafında toplanmakla kazanılmıştır. Bundan sonra da Türk milleti, Türk gençliği, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda, Atatürkçü düşünceyi benimseyerek millî birliğini ve istiklalini koruyacak ve yaşatacaktır. Türk gençliğine düşen görev, içte düzen ve barış düşmanlarına, dışta Türkiye üzerinde kötü emelleri olanlara karşı, güzel yurdumuzu, millî bütünlüğü, Türklük ruh ve karakterini, Cumhuriyet'i korumak ve ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek olacaktır.</p>
Keklik	<p>Hiç av meraklısı biriyle karşılaştınız mı? Ya da av hikâyesi dinlediniz mi? Hangi hayvanlar avlanır? Av yasağı nedir? Anlatınız.</p>
Anadolu Toprağı	<p>Gurbette yakınlarınız var mı? Onların memleketinize karşı duydukları hasreti hissedebiliyor musunuz? Siz de antolojilerden gurbet ve hasret şiirleri bularak okuyunuz.</p>
Ödünç Kalem	<p>Nasrettin Hoca'nın "Doğuran Kazan" fıkrasını hatırlayınız. Bu fıkrayı tam olarak biliyorsanız sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.</p>
Mendil Altında	<p>Yazar, Cumhuriyet dönemi edebiyatımızda gözleme dayanan gerçekçi hikâye yazarı olarak bilinir. Hikâyeyi okuyunuz. Olay ve kahramanları yaşanan günlük hayatla bağdaşmıyor mu? Açıklayınız.</p>
Arama Sevgisi	<p>1. Hayatının son dönemini bir çiftliğe çekilerek okuyup yazmakla geçiren Montaigne, Denemeler adlı eseriyle ün kazanmıştır.</p> <p>Yazarın gözlem ve düşüncelerinin ürünü olan eserinde, insan ve toplumu ilgilendiren her şey, din, kanunlar, politika, örf ve adetler, gelenekler, eğitim, felsefe, dil ve edebiyat, kişilikler ve ihtiraslar ele alınmıştır.</p> <p>Denemeler'i mutlaka okuyunuz.</p> <p>2. Arama, merak, tecessüs kelimelerinin anlamlarını öğreniniz. Aralarındaki farkları belirtiniz.</p> <p>3. Bulgu, buluş, bilimsel araştırma kelimelerinin de anlamlarını ve anlam farklılıklarını belirtiniz.</p>

Tablo 3.22'nin devamı 3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Atatürk İnanmak Gibi	Atatürk, ülkemiz ve insanlarımız için çok büyük fedakârlıklarda bulunmuştur. Onun yaptıklarını tarihi bir sıra izleyerek anlatınız. Türk milleti, Türk geçiği kıymet bilir bir millet ve gençlik olduğunu nasıl kanıtlamalıdır? Açıklayınız.
Dalgın Adam	La Bruyere'in Karakterler adlı eserinden alınmış bir parça okuyacaksınız. Parça bir insan tasviridir. Çevrenizde ilginç özellikleri olan kişilerden birini de siz tasvir ediniz.
Gençliğin Kıymeti	Bugüne kadar kaç kitap okudunuz? Okul kütüphanesinde sınıf ve yaş seviyenize uygun kitapların bulunup bulunmadığını araştırınız. İnsan, hayatının hangi döneminde en çok kitap okuma fırsatı bulabilir? Niçin?
Bursa Ovası	Yazarın, denemelerinin yer aldığı Beş Şehir isimli kitabından alınmış bir parça okuyacaksınız. Bu parçada Bursa Ovası tasvir edilmiştir. Yazar, eserinin ön sözünde Uludağ'dan Bursa'yı beş on dakika bir sanat eseri gibi seyrettiğini, manzaranın güzel, dokunaklı olduğunu anlatır.
Küp Gölü	Aşağıdaki parça renkli bir tasvir yazısıdır. Bundan önce, manzara tasvirine ait bir iki örnek okudunuz. Yaşar Kemal'in Ağrı Dağı Efsanesi adlı romanından alınmış olan bu parçada, hissedeceğiniz dil ve anlatım güzelliklerinin daha çoğunu okumak isterseniz, eserin tümünü okuyunuz.
Göz Canlının Neresinde?	Sınavlarda hiç intibak edemediğiniz herhangi bir soru ile karşılaştınız mı? Ne yaptınız? Sizce sınavlara daha güvenli girmenin yolları nelerdir? Sınavlara nasıl hazırlanmalı?
Evim	Evinizin ne zaman yapıldığını biliyor musunuz? Bilmiyorsanız ne zaman yapıldığını veya kimlerden size kaldığını büyüklerinize sorarak öğreniniz. Dilimizde yaşayan evle ilgili pek çok atasözü var. Bunlardan birkaçını hatırlamaya çalışınız. "Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var." atasözünü açıklayınız.
Çiçeklerin Dili	Aşağıda çiçek üzerine söylenmiş sözler sıralanmıştır. Sözler üzerinde düşününüz. Söyleyenlerin düşüncelerine katılıyor musunuz? Tartışınız. Bir çiçekle çelenk yapılmaz.(George Herbert) En güzel çiçek en tez solandır.(Andre Gide) İlkönce çiçek veren yemişler, ilkönce solanlar. (Shakespeare) Solar, düşer gününde koparılmayan çiçek.(Ovidius) En güzel çiçeklerin arasında yılan bulunur.(Namık Kemal)
Desem ki	Cahit Sıtkı Tarancı'nın Otuz Beş Yaş isimli kitabından alınmış bir şiirini okuyacaksınız. Onda sabit fikir halini alan ölüm, hayatın güzelliğini ele alan yaşama sevinci, geçmiş günlere, çocukluk günlerine karşı duyulan özlem, önemli temalar olarak görülür. Şairin, Türk şiirinin en güzel örneklerinden sayılan Otuz Beş Yaş şiirini okuyunuz.

Tablo 3.22'nin devamı 3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Ağaç	<p>Hiç ağaç diktiniz mi? Ağaç hangi mevsim ve aylarda dikilir? Bugüne kadar ağaç, fidan, çiçek sevgisini anlatan pek çok şiir ve yazı okumuşsunuzdur. Bugün ülkemizde ve uygar dünyada çevre bilimine sahip bir nesil oluştu.</p> <p>Ağacı, sadece bir manzara unsuru olarak görmenin ötesinde sağlık açısından önemini de dikkate alarak düşüncelerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.</p>
Ailece	<p>Alain'ın Mutlu Olma Sanatı adlı eserinden alınan bir söyleşi okuyacaksınız. Andre Maurois bu kitabı okuyarak mutlu olma görevini öğrendiğini söylüyor. Nurullah Ataç da: "Gençliğimde, yetişme çağımda tanısaydım Alain'i ne iyi olurdu." diyor. Sizler şimdi tam o çağdasınız. Mutlu olma yollarını öğrenmek için Alain'i okuyunuz. Mutluluk nedir?</p>
Gözler	<p>Bu hikâye Newyork Herald Tribune gazetesi tarafından düzenlenen uluslar arası bir yarışmada birincilik ödülü almıştır. Yazıyı okuyunuz. Bu nitelikte görüyor musunuz?</p>
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim	<p>Evin, insan hayatındaki yerini ve önemini anlatan bir yazı okuyacaksınız. Dilimizde evle ilgili pek çok atasözü mevcuttur: "Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var. Evceğizim evceğizim, saklar benim halceğizim. Evine göre pişir aşını; evine göre bağla başını. Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet" bunlardan birkaçı. Bu atasözlerini açıklayınız.</p>
Bir Mektup	<p>Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Çığ dergisine yolladığı edebî bir mektup örneği okuyacaksınız. Bu konuda Ziya Gökalp'in kızı Hürriyet'e, Senihe'ye; A. H. Tanpınar'ın liseli bir genç kıza, Cahit Sıtkı'nın Ziya'ya Mektupları bu türün güzel örneklerindedir.</p> <p>Okul kütüphanesinden yararlanarak bu mektuplardan bulabildiklerinizi okuyunuz.</p>
Miras Keçe	<p>Milletlerin tarihi, dünya görüşü, zevk ve incelikleri sanat eserlerinde gizlidir. Sanat eserleri genel olarak müzelerde teşhir edilir. Müzeler turizm açısından büyük önem taşırlar.</p> <p>Aşağıda, sahibi tarafından değeri bilinmeyen miras bir keçenin hikâyesini okuyacaksınız.</p>
Bandırma Vapuru	<p>Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, Millî Kurtuluş Destanımızın başlangıcıdır. Onu Samsun'a götüren küçük, köhne Bandırma Vapuru da tarihi bir sembol olmuştur. Savaşlar bitmiş, düşman yurttan atılmış ama iş bitmemiştir. Bunlardan sonra Yeni Türk Devleti'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmıştır. Türk milleti kurtarıcısının düşüncelerini ilke edinmiştir. Bu düşüncelerden aldığı güçle, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için, ileri ülkelerle büyük bir yarış içine girmiştir. Atatürk ilke ve inkılâplarını belirtiniz.</p>

Tablo 3.22'nin devamı 3. Kitaptaki Hazırlık Çalışmaları

Metin Adı	Hazırlık Çalışmaları
Kanarya	Cevat Şakir Kabaağaçlı(Halikarnas Balıkçısı) ömrünü doğaya ve sanata adanmış bir yazarımızdır. Cevat Şakir, doğaya olan tutkusunu roman ve hikâyelerinde sonsuzlaştırmıştır. Yazarın Kanarya adlı hikâyesini okuyacaksınız. Hayvanları sever misiniz? Onları yakından incelediniz mi? Aranızda duygusal bir yakınlaşma oldu mu?
Meyve Bahçesi	Aşağıda Victor Hugo'nun Sefiller adlı romanından alınmış bir parça okuyacaksınız. Hugo, Balzac, Tolstoy dünya edebiyat üçgeninin köşeleri olarak bilinir. Bu yazarlara ait kitaplardan birini araştırarak okuyunuz.
Koçyiğit Köroğlu	Köroğlu Destanı Göktürklerin İranlılarla yapmış olduğu savaşta ününü dünyaya kabul ettirmiş soylu bir Türk'ün hayat hikâyesidir. Bu destan tarihi olayların nazma geçişi şeklinde bir destan olup, sanatçısı belli değildir. Kökleri Orta Asya ve Kafkaslar'a dayanan bu destanda, Anadolu insanı kendi tutku, istek, inanç ve değer yargılarını Köroğlu'nun şahsında birleştirmiştir. Köroğlu ideal bir Türk kahramanıdır. Adaleti, yiğitliği ile Türk halkının gönlünde yaşattığı aslandır. Köroğlu Destanı'nın konusunu öğreniniz.
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Atatürk; ülkesiyle, milletiyle, yaşlısıyla, genciyle bütünleşmiş değerli bir devlet adamı idi. O, ülkesinin başka ülkelerden geri kalmaması için, nelerin yapılması gerektiği hususlarında akılcı, gerçekçi çözümler önermiştir. Özellikle gençlere moral vermiş, ümit ve ülkü aşılama çalışmıştır. Aşağıda Atatürk'ün bu düşünce ve duygularını anlatan bir makale okuyacaksınız.
Yorgun Savaşçı	Aşağıda Kemal Tahir (Demir)' in Yorgun Savaşçı adlı romanının birinci bölümünden alınmış bir parça okuyacaksınız. Parçada geçen tarihi olayları İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarından araştırınız ve öğreniniz.
Küçük Ağa Ankara'da	Aşağıdaki parça yazarın Küçük Ağa romanının devamı olan Küçük Ağa Ankara'da romanından alınmıştır. Küçük Ağa(İstanbul Hoca), bir yandan kurtuluş umudu, bir yandan da altı yüz yıllık Osmanlı töresinin gelenekleri arasına sıkışıp kalmış, daha yirmi beş yaşında iken gelip yerleştiği bir Anadolu kasabasında Millî Mücadele'ye karşı direneyim derken, olayların içinde sürüklenerek Kuvayı Milliye'ye katılmış bir gönüllüdür.
Ulu Dağlar	John Steinbeck'in Nobel Edebiyat Ödülü almış olan Al Midilli isimli romanından alınmış bir parça okuyacaksınız. Tasvir yönünden son derece başarılı olan parçayı dikkatli bir biçimde okuyunuz. Çevrenizde, bölgenizde veya bir yolculuk sırasında başı bulutlara değen yüce, erişilmez dağ ya da sıra dağlar gördünüz mü? Bunların doruklarını veya ötelere merak ettiniz mi? Bu esrarlı dağlar sizi etkiledi mi?

Bu ders kitabının hazırlık çalışmaları bölümü de iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım açıklamaların yer aldığı kısımdır. Bu bölümde kitabın yazarı; türü, yazarı, konuyu tanıtıcı cümleler kullanmıştır. Öğrencilere daha önce okudukları metinleri tanıtıcı cümlelerden de yararlanmışır. Hazırlık çalışmalarının ikinci kısmı sorulardır. Bu soruların niteliğine baktığımızda öğrencileri tartışmaya, araştırmaya yöneltici, eski bilgilerini hatırlatıcı tarzda oldukları görülür. Diğer ders kitaplarında rastlamadığımız bir özellik olarak bu ders kitabının hazırlık çalışmaları bölümünde bazı kelimelerin anlamları da sorulmuştur. Bazı metinlerin hazırlık çalışmalarında ise soru bulunmamaktadır.

Hazırlık çalışmalarında öğrencilere, metinlerin alındığı eserleri araştırıp okumaları tavsiye edilmiştir.

İkinci ders kitabında olduğu gibi bu ders kitabında da serbest okuma parçalarının hazırlık çalışmaları bölümü yoktur.

3.6.2. Sözcük çalışmaları

Hazırlık çalışmalarının hemen ardından verilen okuma parçalarından sonra sözcük çalışmaları gelir.

Türkçe derslerinin gereçleri olan konuşmalar ve okuma parçaları kelimelerden oluşur. Bir konuşmayı ya da bir okuma parçasını tüm olarak anlamak metni oluşturan kelimelerin anlamını, cümle içindeki işlevini bilmek ve kavramakla olabilir. Bu bölümde öğrencilere metinde anlamını bilmedikleri kelime, deyim, terim, söz grupları vb. ile ilgili çalışmalar yaptırılır. Öğrencilere kazandırılması gereken kelime, deyim, terim, söz grupları vb. onların günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ve asıl önemlisi kendi düşüncelerini, duygularını, dileklerini yaş ve düzeylerine göre ayrıntıları ile, incelikleri ile anlatabilmede işlerine yarayacak biçimde olmalıdır⁵⁷. Bütün bu nedenlerden dolayı sözcük çalışmaları son derece önemlidir.

Ders kitaplarının bu bölümde çoğunlukla öğrencilere anlamı bilinmeyen sözcükler liste halinde verilir. Hatta bazen anlamları üzerinde bile durulur. Bu

⁵⁷ Mehmet Vural(1999). *En Son Değişiklikleriyle İlköğretim Okulu Programı*, Erzurum: Yakutiye Yayıncılık, s:92-93.

sebeple burada öğretmene büyük iş düşmektedir. Öğretmen kitapta verilenlerden ziyade öğrencilerin kendilerinin söyleyecekleri kelimeler üzerinde durulmasını sağlamalıdır. Bu anlamda öğrenciler metni okurken yabancı sözcükleri belirleyebilir ve ardından bu sözcükler üzerinde durulabilir. Öğretmen, zaman zaman öğrencilerin anlamını bilmedikleri sözcükleri cümleden anlamaları konusunda onları yönlendirmelidir. Çünkü bu da önemli bir çalışmadır.

Sözcük çalışmaları öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirmelerine yardımcı olur. Yeni sözcükler öğrenen öğrenciler, daha fazla sözcükle daha akıcı bir şekilde konuşma imkânı bulur. Ayrıca öğrenciler sözlüklerden yararlanmayı da öğrenir. Metinlerin anlam evrenine girme, bir anlamda anlamı bilinmeyen sözcük ve sözcük öbeklerinin kavranmasıyla mümkündür. Dolayısıyla Türkçe derslerinde sözcük çalışmalarına mutlaka yer verilmeli, bu bölüm kesinlikle atlanmamalıdır.

İncelenen ders kitaplarının sözcük çalışmaları bölümleri şu şekildedir:

1. kitap

Bu ders kitabında sözcük çalışmaları “mini sözlük” başlığı altında verilmiştir. Burada yer alan sözcük ve sözcük gruplarının tümünün anlamı verilmiştir. Bu kitabın sözlük çalışmalarında verilen sözcük ve sözcük grupları şu şekildedir:

Tablo 3.23 1. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
Canım Kitap	Dost, Ataç	Can yoldaşı, fikir eseri, el altında bulundurmak
Kır Uykusu	Buğu, huyla	
Alışkanlık	Yaman, sinsî, kahpe, uşak, zalimlik, zorbalık, filizlenmek, yiğitlik, yönseme, tomurcuk, gürbüz	Âdet edinmek, hoş görmek
Koşma	Devşirmek, takdir	
O, Uzak	Dağlarca, Kansu, Külebi, ziyan	
İlahî	Endişe, durur, maksut, od	Dün ü gün
Nasrettin Hoca Fıkraları	Ziyafet	

Tablo 3.23'ün devamı 1. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	Sözcük Grupları-Deyimler
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
Kır Şarkısı	Yüzükoyun, telaş, Pan, teneffüs, vesaire	Hanım böceği, deve diken, ikinci vakti, haşır neşir olmak
Celfin Eti	Celfin, manık, nünük	
Karga ile Tilki	Cenap, şirin, nevale, dalkavuk, alık, mahcup, gayrı	Faka basmak, nağme yapmak, akli başından gitmek, her dalkavuk bir alığın sırtından geçinir
Tüneldeki Çocuk	Müşahede, mintan, sedef, kopça, madam, lâkaydî	
Bir Akasya Çiçeğinde...	Uçarı	
Afganistan		Air condition
Koşma	İl, melil, gözetmek, bâde, dahi, şerbet, yâr, gurbet, vâsıl	Ala gözlü, zülfü perişan, kerem etmek, elvan çiçekleri, kudret kalemi
Kaplumbağalar	Meşin, poşu	
Toros Etekleri	Bük, billûr	Killi toprak
Bayrak	Çöl, süzgün	
Nalınlar	Bel, miyop	
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	Nasihat, cunta, züğürtlük, birader	
Seyfi Baba	Aktarmak, namert	Eli ekmek tutmak
Yolcular	Hâtıra, seyahat, teferruat, mürekkep, nazar	Tercih etmek
Fatih-Harbiye	Buhran, âmiller, mücessem, muhabbet, mızrap, ric'at, tebessüm, neva, feragat, itina, zahirî, sükûn, yeknesak, cemadat, sükûnet, muvazene, zimmî, nikbinlik, ziyade, asabî	Tevcih etmek
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Maalesef, kâtip, muharrir, emare, antoloji, muhayyile, zihnî, tali'	
Deli Dumrul Hikâyesi	Akça, bahadırılık, Rum, oba, kavat, Kâdir, yahşi, güman, dökme, medet, bolayki, yalınca, kerem	Bunlu kalmak, azat olmak
Onuncu Yıl Nutku	Azimkârane, mamur, muasır, mefhum, nispet, terakki, tebarüz, vasıf, fitrî, mütemadiyen, inkişaf, bahtiyar, kat'iyet, âti	Müsbet ilim, temin etmek
Bir Hatıra	Vaziyet, tahkimat, teftiş, filinta	Tahkim edilmek, tetkik etmek

Kitapta bütün sözcük ve sözcük öbeklerinin anlamı verilmiştir. Bu durum, ders kitabı için bir olumsuzluktur. Çünkü sözcük çalışmalarında amaç, sadece öğrencinin anlamını bilmediği sözcükleri öğrenmesi değildir. Öğrencileri sözlük kullanmaya alıştırmak ve onların, sözcüklerin anlamlarını cümlenin gelişinden tahmin etmelerini sağlamak da bu bölümün amaçları arasındadır. Kitap bu iki amaca göre düzenlenmemiş; sadece öğrencilerin, sözcüklerin anlamını öğrenmeleri amaçlanmıştır.

Kitabın mini sözlük bölümünde anlamı verilen sözcük ve sözcük öbeklerinin bir kısmı, bu yaş seviyesi öğrencilerinin bilebileceği türdendir (tercih etmek, çöl, seyahat, dost vb.).

Kitabın arkasında da bir sözlük bulunmaktadır.

Kitapta, serbest okuma parçalarının sözcük çalışması bölümü yoktur.

2. kitap

Bu ders kitabında sözcük çalışmaları “metin üzerine çalışmalar” büyük başlığının altında “sözlük çalışması” bölümünde yer almaktadır. Kitapta yer alan sözcük ve sözcük grupları şu şekildedir:

Tablo 3.24 2. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
İstiklal Marşı	Âfâk, arş, canan, celâl, ceriha, cüdâ, ebedî, engin, ezel, hayâsız, hilâl, Huda, istiklâl, izmihlâl, mabet, namahrem, na’s, serhad, şafak, vecd	Ruh-ı mücerret
Türk Olmak	Karanlık	Karşı koymak
Atatürk’ün Dil Anlayışı	Derleme, olanak, sağaltma, Türkolog	Musallat olmak
Gelenekler Üzerine	Tanzimat	Eskiye sırtımızdan atmak, mal etmek, sırtından geçinmek, soluk almak, yeniyi boğmayı önlemek
Dil Bilmek	Hakçası, sav	
Kara Toprak	Bostan, beyhude, mazhar, sadık, vefa	

Tablo 3.24'ün devamı 2. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
Atatürk'ü Duymak	Aziz, esenlik, serpilmek	Cılız söz
On Dört Yaşında Bir Adam	İhtimam, istikamet, mahlûkat, maişet, mübalağa, tereddüt, vakar	
Onuncu Yıl Nutku	Azîmkârane, fitrî, itimat, mamur, mefhum, muasır, muvaffakiyet, müspet, tedbir, terakki	
Öğretmen Sevgisi	Kinci, sızlanmak	
Ahmet Haşim	Nüksetmek, Sultanî	Fecr-i Âti Topluluğu, iâşe müfettişi, Mekteb-i Hukuk, Reji İdaresi, Servet-i Fünûn
Hızır	Nafaka, yaver, zaruret	Peyda olmak
Okumak	Manevî, yabanî	
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Andaç, bilge, özge, özveri	Andre Gide, Andre Maurois, parmak basmak
Kuşku Üstüne	Vızıltı	Kuşku uyandırmak
Sanat	Mozaik, musiki	Sülüs yazı
İnce Memed	Avurt, cümbüş, kıraç, yalım	Döğen sürmek, garaz bağlamak
Sessiz Gemi	Bîçare, hicran, meçhul	
Gömü	Gömü, hırt, zağar	Zırnık koklatmamak
İlahî	Abıhayat, âdem, ikinci, göynümek, miskin, şarap	
Gençlik	Dadı, pansiyon	
Karanfiller ve Domates Suyu	Bendeniz, evlek, nektar, sarnıç, tazyik	Kalp parayla metelik etmemek, ocak açmak, saye salmak
Atatürk'ten Anılar	İhtimal, riyakârlık, teşvik	
Çevreyi Sesle ...	Densiz, laklaka, velvele	
Gamlanma Gönül	Kem, naçar	Kara gün, pençe urmak
Adam Olmak	Erdem, evliya, yerinmek	
Rio de Janerio	Azamet, koloni, mavna, profil, Şanzelize, ümran	Donanma gecesi
Eren'e Mektup	Cila, devşirmek, zerre	Cana değmek
Yunus Emre	Fuzulî, Mevlâna, Nef'î	Ahmet Haşim, Barak Baba, Hacı Bektaş-ı Veli, Orhan Gazi, Sarı Saltuk, Şeyh Galib, Tapduk Emre, Yahya Kemal Beyatlı
Kartala Kaçmış Bülbül	Babalık, bahçıvan	Sabrı tükenmek
Türkü	Ben, civan, sine, Tuna	
Dede Korkut Hikâyeleri	Atışmak, Çalap, gürz, tavla, ulûfeci	
Orta Oyunu	Alem, nakletmek, şerefe	Haşım haşım yanmak

Kitapta bütün sözcük ve sözcük gruplarının anlamları verilmiştir (birinci ders kitabında olduğu gibi). Bu durum, ders kitabı için bir olumsuzluktur.

Kitabın arkasında bir sözlük bulunmaktadır.

Ayrıca birinci ders kitabında olduğu gibi burada da serbest okuma parçalarının sözcük çalışmaları bölümü bulunmamaktadır.

3. kitap

Sözcük çalışmaları, bu ders kitabında “Kelimeler, Deyimler, Terimler” başlığı altında okuma metninin hemen arkasında yer almaktadır.

Kitapta yer alan sözcük ve sözcük grupları şu şekildedir:

Tablo 3.25 3. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
İstiklal Marşı	Şafak, sancak, hilâl, celâl, istiklâl, çılgın, garp, âfâk, serhat, iman, hayâ, Hakk	Ocağın sönmesi, yıldızı parlamak, çehre çatmak, kurban olmak, helâl olmak
Atatürk’le Bir Ömür	Felsefe, bellek, hazıryiyici, potansiyel, hemcins, tutsak	Müsbet ilim
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Kaçamak, dam, Konfiçyüs, Petöfi, Gırnata, hevenk	Dalıp gitmek, Oğuz Han, Kutalmış Oğlu Süleyman, Üç Gül Savaşı
Sevgi	Romantik, yabancı, yalın, mekanik, uğraş, uzman	Ön yargı, malik olmak, alımkâr olmak
Çoban Çeşmesi	Beyhude	Tarihe karışmak
Birlik ve Kuvvet	Menkıbe, rivayet, efsane, maddî, manevî, idealizm, şark, Sâsâniler, buhran	Oğuz Han, Cengiz Han
Keklik	Mahfazalı, ala, kancık, caka, Halep, cendere, elmasiye, çığırtkan, yosma, kâhya, gevrek, operet, tütsü, kahpe hovarda, haşarı, cilve	Aklını başından almak
Anadolu Toprağı	Bahtiyar, Hızır, yadel, ferah, kuytu	İrem bağı, yalancı dünya, murada ermek

Tablo 3.25'in devamı 3. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
Mendil Altında	Müsteşar, dayatmak, reva, muntehip, mazbata	İşten el çektirmek
Arama Sevgisi	Dek, tutku, takıntı, haz, Demokritos, Plutarkos	
Atatürk İnanmak Gibi	Özgür, bet	
Dalgın Adam	Peruka, aşına, arsız	Ramak kalmak
Gençliğin Kıymeti	Hazmetmek, dağarcık, cemiyet, kudret	Dağarcık yüklü
Bursa Ovası	Feyz, ecdat, muhayyel, saadet, eflatunî, heyulâ, keşafet, billûr, Lâmiî	Eşrefoğlu Rumî, Kul Hasan, Abıhayat Yaylağı, Kuş Oynağı
Küp Gölü	Fırdolayı, aşıntı, lâcivedî, balkımak, kepenek, som	Yalp yalp
Göz Canlının Neresinde?	Doğabilim, güldürü, erdem, olağan, yetkin, işlev, Lâtince, atmak, yöntem	
Evim	Yadıgâr, hurda, atlas, cüz, nem, vesvese	
Çiçeklerin Dili	Zakkum, umumî, vefa, mümessil, pervâne, ürperiş	
Desem ki	Kuytu, cümle, mübarek, aziz, nimet, mahşer	Müsterih olmak
Ağaç	Rejim, faktör, akıbet, sevap	Lânet etmek
Ailece	Veto, bencil	Dişlerini gıcırdatmak
Gözler	Mütalâa, cürüm	Tüy dikmek, Notre Dame'nin Kamburu, yüz çevirmek
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim Ve Cehennemim	Katmandu, yapay, restoran, motel, lokal	
Bir Mektup	İlahî, mazi, istikbâl, üstat	

Tablo 3.25'in devamı 3. Kitaptaki Sözcük Çalışmaları

Metin Adı	Sözcük Çalışmaları	
	Sözcükler	Sözcük Grupları-Deyimler
Bandırma Vapuru	Perişan, efkâr, şavk, Mete, Kutluk, kahpe, ant	
Kanarya	Ahmak, firdolayı	Eni konu, makara çekmek, ıskartaya çıkarmak, ıvır zıvır, yüreği çatlamak
Meyve Bahçesi	Görkem, taraça, biçem, karabina, mazgal, gömüt, mitralyöz, zaaf, amber, kırım, ören	
Koçyiğit Köroğlu	Sıçan, toy, mere	Can üflemek, dillere destan olmak
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Yorum, kritik, nasihat	
Yorgun Savaşçı	Sapıtmak, tozutmak, zati, kaltaban, kefere, kasılmak, bacanak	Namerde muhtaç olmak, bir çuval inciri berbat etmek, elifi görse mertek sanmak, el ense çekmek, işimiz ayna
Küçük Ağa Ankara'da	Panorama, detay, alternatif, telâkki, realite, tasnif, şaheser, usûl, fasikül, liyakat, keşmekeş, fitne, fesat, nispet, kalleş, tabya, anafor	Kuvayı Milliye, Kuvayı Seyyare
Ulu Dağlar	Devinmek, baraka	

Bu ders kitabında da diğerlerinde olduğu gibi sözcüklerin ve sözcük gruplarının tümünün anlamı verilmiştir. Bu durum öğrencileri hazırcılığa itmektedir. Dolayısıyla yanlıştır.

Diğer ders kitaplarının aksine bu ders kitabının arkasında bir sözlük bulunmamaktadır.

Serbest okuma parçalarının sözcük çalışmaları bölümü yoktur.

3.6.3. Metin üzerine çalışmalar

Türkçe eğitiminde amaç, öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamaları ve düşündüklerini söz ve yazı ile anlatabilmeleri idi. İşte bu anlama ve anlatma çalışmaları klasik anlamda Türkçe ders kitabında yer almış bulunan okuma metinleri üzerinde yürütülmektedir⁵⁸.

Anlamayı değerlendirmek için sorulardan yararlanılır veya öğrencilerin okudukları metinler anlattırılır. Türkçe kitaplarında hazırlanan sorular daha çok metinde bulunan bilgiyi ölçen sorulardır. Anlamayı ölçmek amacıyla Sorell dört tip soru grubu belirlemiştir. **Birinci tip** cevabı metinde olan sorular, **ikinci tip** yine cevabı metinde olan sorulardır. Fakat okuyucu soruyu cevaplamak için metnin birkaç yerine bakarak bilgileri birleştirerek cevap vermek durumundadır. **Üçüncü tip** öğrencinin metinle önceki bilgisi arasında ilişki kurması sonucunda sonuç çıkarmaya yönelik sorulardır. **Dördüncü tip** ise cevabı metinde bulunmayan sadece öğrencinin konuyla ilgili yorumlar yapmasını sağlayan sorulardır⁵⁹.

Metin soruları, öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıklarını anlamada büyük rol oynar. Öğrencinin metnin anlam evrenine girmesini sağlayan bu sorular, öğrenciyi konuşturarak dil ve anlatım becerilerini geliştirmesini de sağlar. Fakat öğretmen tamamen bu sorulara bağlı kalmamalıdır. Kendisi de metinle ilgili başka sorular üretmeli ve bunları öğrencilere yöneltmelidir. Ancak bu şekilde daha verimli olunabilir.

Sorell'in soru tiplerine dayanarak incelenen ders kitaplarında bulunan metin soruları şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. kitap

Bu kitapta metin soruları "Metin Üzerine Araştırmalar" başlığı altında sözcük çalışmalarının hemen arkasından verilmiştir. Burada yer alan soru tipleri şu şekildedir:

⁵⁸ Cemiloğlu, İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi, 23

⁵⁹ Özmen, Okuma Becerisi- Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, 32

Tablo 3.26 1. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri

Metin Adı	1. Tip	2. Tip	3. Tip	4. Tip	Toplam
Canım Kitap	2	2	1	-	5
Kır Uykusu	2	3	1	-	6
Alışkanlık	2	1	-	2	5
Koşma	3	-	-	3	6
O, Uzak	3	1	2	-	6
İlahî	3	2	-	1	6
Nasrettin Hoca Fıkraları	3	2	-	1	6
Gelincik Günü	4	2	1	-	7
Kır Şarkısı	3	-	1	1	5
Celfin Eti	3	1	1	1	6
Karga ile Tilki	4	-	1	1	6
Tüneldeki Çocuk	3	2	1	1	7
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	3	1	1	2	7
Afganistan	3	2	1	-	6
Koşma	3	1	1	-	5
Kaplumbağalar	2	3	-	-	5
Toros Etekleri	4	1	-	1	6
Bayrak	4	1	-	2	7
Nalınlar	2	3	-	1	6
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	3	1	-	2	6
Seyfi Baba	3	1	1	1	6
Yolcular	1	1	1	2	5
Fatih-Harbiye	2	2	2	-	6
Antalyalı Genç Kıza Mektup	1	1	-	4	6
Deli Dumrul Hikâyesi	6	1	1	-	8
Onuncu Yıl Nutku	4	2	-	-	6
Bir Hatıra	3	1	-	1	5
TOPLAM	79	38	17	27	161

Kitabın bu bölümünde toplam 161 soru bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında birinci tip soruların her metin için mutlaka sorulduğu görülmektedir. Analiz, sentez, uygulama, değerlendirme gibi yüksek bilişsel becerileri gerektiren (3. ve 4. tip sorular) soru sayısının oranı yaklaşık %27'dir.

Metinlere düşen ortalama soru sayısı 6'dır. Serbest okuma parçalarının ise metin soruları yoktur.

2. kitap

Bu ders kitabında metni anlama soruları "Metni/Şiiri Anladık mı?" başlığı altında verilmiştir. Bu soru tiplerinin dağılımı şu şekildedir:

Tablo 3.27 2. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri

Metin Adı	1. Tip	2. Tip	3. Tip	4. Tip	Toplam
İstiklal Marşı	3	4	1	-	8
Türk Olmak	-	-	2	3	5
Atatürk'ün Dil Anlayışı	1	1	1	1	4
Gelenekler Üzerine	2	-	1	1	4
Dil Bilmek	1	1	1	2	5
Kara Toprak	3	1	1	1	6
Yeni Yazının Kabulü	3	1	-	1	5
Atatürk'ü Duymak	2	-	1	3	6
On Dört Yaşında Bir Adam	2	3	-	1	6
Onuncu Yıl Nutku	4	1	-	1	6
Öğretmen Sevgisi	3	2	-	1	6
Ahmet Haşim	4	1	-	1	6
Hızır	1	1	1	2	5
Okumak	2	2	1	1	6
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	3	1	-	2	6
Kuşku Üstüne	2	-	-	2	4
Sanat	-	4	1	1	6
İnce Memed	3	1	-	2	6
Sessiz Gemi	1	2	1	-	4
Gömü	2	-	1	3	6
İlahî	2	1	1	1	5
Gençlik	3	1	1	1	6
Karanfiller ve Domates Suyu	2	4	1	1	8
Atatürk'ten Anılar	2	4	-	-	6
Çevreyi Sesle Kirletmek	3	1	-	2	6
Gamlanma Gönül	2	-	1	2	5
Adam Olmak	1	1	-	4	6
Rio de Janerio	4	2	-	1	7
Eren'e Mektup	3	-	1	2	6
Yunus Emre	2	2	1	2	7
Kartala Kaçmış Bülbül	2	-	2	1	5
Türkü	1	1	1	1	4
Dede Korkut Hikâyeleri	2	2	-	1	5
Orta Oyunu	-	2	1	2	5
TOPLAM	71	47	23	50	191

Kitapta toplam 191 adet soru bulunmaktadır. Bu sorulardan analiz, sentez, uygulama ve değerlendirme gerektiren soru tiplerinin (3. ve 4. tip sorular) oranı yaklaşık olarak %38'dir.

Metin başına düşen ortalama soru sayısı 6'dır. Serbest okuma parçalarının metin soruları bulunmamaktadır.

3. kitap

Bu ders kitabının metin soruları “İnceleme Soruları” başlığı altında verilmiştir. Metinlere göre soru tiplerinin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.28 3. Kitapta Bulunan Metin Üzerine Araştırmalar Bölümündeki Soru Tipleri

Metin Adı	1. Tip	2. Tip	3. Tip	4. Tip	Toplam
İstiklal Marşı	3	3	3	3	12
Atatürk'le Bir Ömür	5	1	1	1	8
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	1	1	2	2	6
Sevgi	1	2	2	-	5
Çoban Çeşmesi	2	2	2	-	6
Birlik ve Kuvvet	2	2	1	1	6
Keklik	5	1	1	1	8
Anadolu Toprağı	5	2	1	1	9
Ödünç Kalem	3	-	1	3	7
Mendil Altında	7	3	2	1	13
Arama Sevgisi	3	-	1	2	6
Atatürk İnanmak Gibi	-	1	1	5	7
Dalgın Adam	4	1	1	-	6
Gençliğin Kıymeti	5	1	1	1	8
Bursa Ovası	3	2	1	-	6
Küp Gölü	3	2	-	-	5
Göz Canlının Neresinde?	2	1	4	2	9
Evim	3	3	1	-	7
Çiçeklerin Dili	4	1	1	-	6
Desem ki	2	1	2	-	5
Ağaç	2	3	1	-	6
Ailece	-	2	1	-	3
Gözler	3	-	2	2	7
Evim Evim Güzel Evim...	4	1	3	1	9
Bir Mektup	5	2	1	-	8
Miras Keçe	3	2	1	-	6
Bandırma Vapuru	5	1	1	-	7
Kanarya	2	2	2	-	6
Meyve Bahçesi	1	-	4	1	6
Koçyiğit Köroğlu	5	3	-	-	8
Türk! Övün, Çalış, Güven!	5	-	1	-	6
Yorgun Savaşçı	6	2	-	-	8
Küçük Ağa Ankara'da	5	1	1	3	10
Ulu Dağlar	5	2	1	1	9
TOPLAM	110	51	48	31	240

İncelenen bu ders kitabında toplam 240 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 79 tanesi 3. ve 4. tipte yani bilişsel beceri gerektiren sorulardır. Bu soruları oranı %32,9'dur. Dikkat edilirse toplam soru sayısı diğer ders kitaplarına göre fazladır.

Metin başına düşen ortalama soru sayısı 7'dir. Serbest okuma parçalarının metin soruları yoktur.

Her üç ders kitabına bakıldığında metin soruları ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

1. Cevabı metinde olan yani 1. tipteki sorulara üç ders kitabında da ağırlık verilmiştir.
2. Analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama gerektiren 3. ve 4. tip soruların oranları diğer soru tiplerine göre düşüktür. 1. ders kitabında %27, ikinci ders kitabında %38, üçüncü ders kitabında ise %32'dir.
3. Serbest okuma parçalarının metin soruları yoktur.
4. En fazla soru sayısı üçüncü ders kitabındadır(240 soru).
5. Metin başına düşen ortalama soru sayısı 1. ve 2. kitapta 6, 3. kitapta 7'dir.

3.6.4. Tür ve biçim çalışmaları

Bir ülkenin edebiyat ürünlerinin niteliği, o ülkenin eğitim içeriğine büyük ölçüde etkide bulunur. Her edebî türe verilen önem her ulusal edebiyatın belli bir ölçü içinde belirleyici niteliğine bağlıdır⁶⁰. Bu sebeple Türkçe derslerinde metinlerin türleri üzerinde de önemle durulmalıdır. Özellikle hazırlık sınıflarının bir anlamda lise edebiyat dersine hazırlık olduğu düşünülürse bu çalışma daha da önem kazanmaktadır.

Tür bilgisi ile ilgili açıklamalar genellikle kitapların ilgili bölümlerinde verilmektedir. Fakat derslerin işlenişinde türü öğrenciye buldurmak, etkili ve kullanılan bir yöntemdir.

İncelenen ders kitaplarının tür ve biçim çalışmalarında ana hatlarıyla şunlar tespit edilmiştir:

---

⁶⁰ Marshall, Anadili Öğretimi,37

1. kitap

Bu ders kitabında türle ilgili açıklamalar “Tür-Biçim” başlığı altında dil bilgisi çalışmalarının hemen ardından verilmiştir. Burada metinlere göre türle ilgili yapılan açıklamalar aşağıda tablolştırılmıştır:

Tablo 3.29 1. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Canım Kitap	Yazılı anlatımın nesir (düz yazı) ve nazım (şiir) olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmiş; nesrin tanımı yapılmıştır.
Kır Uykusu	Nazımın (şiirin) tanımı yapılmış, Türk edebiyatında üç tür vezin (hece, aruz, serbest) olduğu söylenmiş, hece ölçüsünün tanımı yapılarak örnek verilmiştir.
Alışkanlık	Deneme türü ve özellikleri verilmiştir.
Koşma	Dize (mısra), uyak (kafiye), uyak çeşitleri (yarım, tam, zengin, cinaslı ve tunç uyak), redif, nakarat terimlerinin tanımı yapılmış, örnekler verilmiştir.
O, Uzak	Gazete fıkrası ve özellikleri verilmiştir.
İlahî	Nazım birimi, beyit, dörtlük ve bent tanımlanmıştır.
Nasrettin Hoca Fıkraları	Nükteli fıkra ve özellikleri verilmiş, Nasrettin Hoca fıkraları, Bektaşî fıkraları, Karadeniz fıkraları gibi çeşitlerinin olduğu söylenmiştir.
Gelincik Günü	Masalın tanımı ve özellikleri üzerinde durulmuş, anonim kavramı tanıtılmıştır.
Kır Şarkısı	Şiir türleri sıralanmış, pastoral şiir açıklanmıştır.
Celfin Eti	Hikâye (öykü) tanımlanmış, hikâye planı (serim, düğüm, çözüm) üzerinde durulmuş, hikâye çeşitleri (olaylı hikâyeler, durum hikâyeleri) sıralanmıştır. Ayrıca okunan metnin olaylı hikâye olduğu belirtilmiştir. Son olarak hacim bakımından hikâyelerin kısa ve uzun olmak üzere ikiye ayrıldığı söylenmiştir.
Karga ile Tilki	Fabl, Ezop, teşhis (kişileştirme) ve intak ile ilgili bilgiler verilmiştir.
Tüneldeki Çocuk	Durum ve kesit hikâyesi açıklanmıştır.
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	Lirik şiir ve serbest şiir, özellikleriyle tanıtılmıştır.
Afganistan	Gezi(seyahat) yazısı tanıtılmış, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si örnek olarak gösterilmiştir.

Tablo 3.29'un devamı 1. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Koşma	Halk şiiri ayrıntılarıyla açıklanmıştır.
Kaplumbağalar	Portre tanımlanmış, fiziksel ve ruhsal portre olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmiş, bu iki kavram tanımlanmıştır.
Toros Etekleri	Tasvir kavramına değinilmiş ve özellikleri verilmiştir.
Bayrak	Epik şiir tanıtılmıştır.
Nalınlar	Tiyatro türü, bölümleri(serim, düğüm, çözüm), tiyatronun konusuna göre çeşitleri (trajedi, komedi, dram) açıklanmıştır.
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	Karagöz oyununun nasıl gerçekleştirildiğini, oyundaki tipleri, Karagöz ile Hacivat'ın özelliklerini vermiştir.
Seyfi Baba	Didaktik şiir hakkında bilgi verilmiştir.
Yolcular	Söyleşi türü tanıtılmıştır.
Fatih-Harbiye	Roman kavramı açıklanmış, olayı işleme açısından romanın üçe ayrıldığı (romantik, realist ve naturalist roman) belirtilmiş ve bu kavramlar tanımlanmıştır.
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Mektup türü üzerinde durulmuş; özel mektuplar, iş mektupları, edebî ve açık mektuplar tanımlanmış, okunan metnin bir edebî mektup olduğu belirtilmiştir.
Deli Dumrul Hikâyesi	Dede Korkut Hikâyeleri tanıtılmıştır.
Onuncu Yıl Nutku	Söylev (nutuk) türü tanımlanmış, Atatürk'ün iyi bir hatip olduğu söylenmiştir.
Bir Hatıra	Anı (hatırat) türü açıklanmıştır.

2. kitap

Kitabın tür ve biçim çalışmaları “Türü Tanıyalım” başlığı altında metin sorularının hemen arkasında bulunmaktadır. Kitabın metinlerine göre tür ve biçim çalışmalarında şunlar anlatılmıştır:

Tablo 3.30 2. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
İstiklal Marşı	Şiirin tanımı yapılmış, Suut Kemal Yetkin'in, Ahmet Haşim'in, Yahya Kemal Beyatlı'nın ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın yaptığı şiir tanımları verilmiştir. Ayrıca nazım, manzum eser, manzume, nazım birimi, dize, beyit, kıt'a ve bent, ölçü (vezin), hece ölçüsü, durak, aruz ölçüsü, uyak (kafiye), yarım uyak, tam uyak, zengin uyak, cinaslı uyak, tunç uyak, redif kavramları tanımlanmış; dizilişine göre uyak çeşitleri (düz, sarma ve çapraz uyak) şemayla gösterilmiştir. Uyak ve rediflere örnekler verilmiştir.
Türk Olmak	Öğrencilerden İstiklal Marşı ile bu şiiri biçim yönünden kıyaslamaları istenmiş, şiirin serbest nazım olduğu söylenmiş ve serbest nazım tanıtılmıştır.
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Makale, başmakale, ana düşünce ve yardımcı düşünce kavramları tanıtılmış, metnin dil ve anlatımıyla ilgili açıklamalar yapılmıştır.
Gelenekler Üzerine	Deneme türü ve özellikleri üzerinde durulmuş, metnin neden bir deneme olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerden deneme türüne örnek bulmaları istenmiştir.
Dil Bilmek	Sohbet türü ve özellikleri üzerinde durulmuş, metnin neden bir sohbet yazısı olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerden "Dil öğrenmek insana neler kazandırır?" konulu, söyleşi türünde bir yazı yazmaları istenmiştir.
Kara Toprak	Halk şiiri üzerinde durulmuş, Tema kavramı tanımlanarak "Kara Toprak" adlı şiirin ana duygusu verilmiştir. Öğrencilerden şiirin ölçüsünü ve uyak düzenini bulmaları istenmiştir.
Yeni Yazının Kabulü	Anı (hatıra) ve günlük (günce) kavramları tanıtılmıştır.
Atatürk'ü Duymak	Konularına göre şiir türleri (lirik, epik, didaktik, pastoral, satirik ve dramatik şiir) açıklanmış, şiirin bir lirik şiir olduğu söylenmiştir. Ayrıca şairin anlamı etkili kılmak için bazı sözcükleri gerçek anlamının dışında kullandığı söylenmiş ve buna örnek verilmiştir.
On Dört Yaşında Bir Adam	Öykü (hikâye) tanımlanmış, öykünün unsurları olan konu (olay-durum), kişi-kişiler, yer-zaman ve dil-anlatım (üslûp) üzerinde durulmuştur. Öykünün bölümleri(serim, düğüm ve çözüm) anlatılmış, Guy de Maupassant ve Anton Çehov'dan bahsedilmiş, Türk edebiyatında bu tarz öykülerin temsilcileri söylenmiştir.
Onuncu Yıl Nutku	Onuncu Yıl Nutku'nun özellikleri verilmiştir. Ayrıca söylev (nutuk), hatip kavramları tanımlanmış; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 3.30'un devamı 2. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Öğretmen Sevgisi	Mektup türü tanıtılmış, yazılış amaçlarına göre mektuplar (özel mektuplar, yazınsal ve düşünsel boyutlu mektuplar ile iş mektupları) açıklanmış ve son olarak da bir dilekçe örneği verilmiştir. Öğrencilerden, değişik makamlara dilekçe örneği yazmaları istenmiştir.
Ahmet Haşim	Biyografi (yaşam öyküsü) ayrıntılarıyla tanıtılmıştır.
Hızır	Masal türü tanımlanmış, masalın bölümleri olan tekerleme, asıl masal ve dilek bölümü açıklanmıştır. Öğrencilerden okudukları masalın planını çıkarmaları istenmiştir.
Okumak	Fıkra türünün tanımı verilmiş; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri açıklanmıştır. Bu tür fıkranın mizahî fıkrayla farkı belirtilmiştir. Öğrencilerden yazının planını çıkarmaları istenmiştir.
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Eleştiri ve eleştirmen kavramları tanımlanmış, eleştiri türü konularına göre sınıflandırılmıştır (sanatçıya yönelik, esere yönelik, topluma yönelik ve okura yönelik eleştiri). Öğrencilere, okudukları eleştirinin çeşidi sorulmuştur.
Kuşku Üstüne	Bu bölümde bir açıklama yapılmamış, sadece yazının türü sorulmuştur.
Sanat	Şiirin ölçü ve uyakları ile dil ve anlatımının nasıl olduğu sorulmuştur.
İnce Memed	Roman türü tanıtılmış, konularına göre romanlar (macera, bilim-kurgu, tarihî, polisiye, belgesel, psikolojik ve sosyal roman) verilmiştir. Öğrencilere, okudukları romanın türü sorulmuştur.
Sessiz Gemi	Beyit kavramı açıklanmış, şiirde sembollere başvurulduğu söylenmiştir.
Gömü	Tiyatro türü açıklanmış, konularına göre tiyatro (trajedi, komedi ve dram) üzerinde durulmuş, çeşitli tiyatro terimlerinin (perde, sahne, jest, kulis, dekor ve suflör) anlamları verilmiştir. Öğrencilerden diğer tiyatro terimlerini araştırmaları istenmiştir.
İlahî	İlahî ayrıntılarıyla tanıtılmıştır. Öğrencilerin, okudukları şiiri biçim yönünden incelemeleri, şiirin konu ve temasını bulmaları istenmiştir.
Gençlik	Okunan romanın unsurları (olay, kişiler, yer ve zaman) belirtilmiştir. Bu romanın otobiyografik bir eser olduğu söylenmiştir.
Karanfiller ve Domates Suyu	Öyküde anlatılanlar kısaca belirtilmiş, durum-kesit öyküsü (Çehov tarzı öykü) açıklanmıştır.
Atatürk'ten Anılar	Anı türüyle ilgili özellikler verilmiştir.

Tablo 3.30'un devamı 2. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Çevreyi Sesle Kirliletmek	Metinde fıkra türünün hangi özellikleri olduğu sorulmuştur. Ayrıca öğrencilerin, metnin planını çıkarmalarını, dil ve anlatımını değerlendirmelerini istemiştir.
Gamlanma Gönül	Semaî tanıtılmıştır.
Adam Olmak	Şiirin öğretici bir şiir olduğu söylenmiş, şiirde anlatılanlar ve şiirin biçim özellikleri verilmiştir.
Rio de Janerio	Gezi yazısı ayrıntılarıyla anlatılmıştır.
Eren'e Mektup	Manzum mektup üzerinde durulmuş, Türk edebiyatında kimlerin bu türü kullandıkları söylenmiştir.
Yunus Emre	Konuşmalar hakkında bilgi verilmiş, öğrencilerin de bir hazırlıklı konuşma hazırlamasını istemiştir.
Kartala Kaçmış Bülbül	Güldürücü fıkralar tanıtılmış, kıssadan hisse üzerinde durulmuştur.
Türkü	Türkü, kavuşak (nakarat), diğer anonim halk edebiyatı ürünleri üzerinde durulmuştur. Konularına göre türkü türleri (doğa, aşk, askerlik ve oyun türküleri) sıralanmıştır. Düz mani, yedekli mani, kesik mani, ninni, bilmece ve tekerlemeye örnek verilmiştir
Dede Korkut Hikâyeleri	Dede Korkut Hikâyeleri tanıtılmış, seci ve aliterasyon tanımlanmıştır.
Orta Oyunu	Orta oyununun tipleri (Kavuklu, Pişekâr, zenne, çebebi, Frenk) sıralanmıştır. Ayrıca orta oyununun bölümleri (başlangıç, muhavere, fasıl, bitiş) tanıtılmış, meddah ve Karagöz'den bahsedilmiştir.

3. kitap

Kitabın tür ve biçim çalışmaları “Tür ve Şekil” başlığı altında inceleme sorularından hemen sonra verilmiştir. Kitabın bu bölümünde anlatılanlar aşağıda tablolandırılmıştır:

Tablo 3.31 3. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
İstiklal Marşı	Safahat tanıtılmış, bölümleri (Safahat, Süleymaniye Kürsüsü'nde, Hakk'ın Sesleri, Fatih Kürsüsü'nde, Hatıralar, Âsım, Gölgeler) sıralanmıştır. Ardından İstiklal Marşı tüm yönleriyle tanıtılmıştır. Öğrencilerden şiirin uyak çeşidini ve şemasını bulmaları istenmiştir. Nazım ve nesir hakkında bilgiler verilmiş, mensur şiir tanımlanmıştır.
Atatürk'le Bir Ömür	Anı ve otobiyografi tanıtılmış, aralarındaki farklar belirtilmiştir. Türk ve Batı edebiyatında anı türünün ünlü isimleri sıralanmıştır. Öğrencilere, parçanın dilinin nasıl olduğu sorulmuştur. Ayrıca planını çıkarmaları istenmiştir.
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Şiirin uyak şeması, vezni, nazım birimi sorulmuştur. Ayrıca özel isimlere gelen çekim eklerinin kesme işaretiyle ayrılması gerektiği, özel isimlerden türemiş sözcüklere gelen eklerin ise ayrılmaması gerektiği vurgulanmıştır.
Sevgi	Yazar, öğrencilere şu soruları yöneltmiştir: <ol style="list-style-type: none"> 1. Yazı bir iddia ve ispat yazısı mıdır? 2. Yazar bir söyleşi edası içinde midir? 3. Yazı, yaşanan bir olayın anlatımı mıdır? 4. Yazar okuyucuya sorular yöneltiyor mu? 5. Yazar sevginin olumlu ve olumsuz yanlarını mı anlatıyor? 6. Yazının türü nedir? Daha sonra da yazının giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin bulunması istenmiştir.
Çoban Çeşmesi	Şiirin kafiye şeması, hece sayısı, nazım birimi sorulmuştur. Şiirdeki söz sanatı, tekrarlar sorularak bunların şiire kazandırdıklarını yorumlamaları istenmiştir. Ayrıca redif tanımlanmış ve örnek verilmiştir.
Birlik ve Kuvvet	Makale türü ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Öğrencilerden, okunan makalenin her paragrafında ele alınan düşünceleri daraltarak yazmaları istenmiş, bu konuda bir de öğrencilere örnek verilmiştir.
Keklik	Hikâye türü tanıtılmış, serim, düğüm, çözüm bölümlerinde nelerin anlatıldığı belirtilmiş, hikâyenin unsurları (mekân, kişi-kişiler, olay) üzerinde durulmuş, okunan hikâyenin dilinin sade olduğu söylenmiştir.
Anadolu Toprağı	Şiirde hangi duygunun ağır bastığı, şiirin kafiye şeması sorulmuş, ayrıca verilen başka bir dörtlüğün kafiye ve rediflerini bulmaları isteniyor. Kafiye çeşitleri örneklerle açıklanmış, aliterasyon kavramının tanımı verilmiştir. Dizilişine göre kafiye çeşitleri şemalarla açıklanmıştır.

Tablo3.31'in devamı 3. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Ödünç Kalem	Yazar öğrencilere şu soruları yöneltiyor: 1. Yazar parçada soru soruyor mu? Cevabı kim veriyor? 2. Yazıda devrik cümle var mı? 3. Yazının türü ne olabilir? Ardından öğrencilerden yazının giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini bulmaları isteniyor.
Mendil Altında	Okunan hikâyede kahramanın iç hayatının da anlatıldığı söylenmiş, öğrencilerin hikâyenin bölümlerini göstermeleri istenmiştir. Ayrıca bu hikâye ile Uğursuzluk hikâyesi arasında benzerlikler olduğu söylenerek, bu hikâyeyi okumaları tavsiye edilmiştir.
Arama Sevgisi	Deneme türü tanımlanmış; öğrencilere “planlı bir yazı mı, yazının kaynağı duygu mu, yazı bilgi mi veriyor, yazıdan didaktik bir sonuç çıkarabilir miyiz?” gibi sorular yöneltiliyor.
Atatürk İnanmak Gibi	Metinde Atatürk’ün hangi özelliklerinin vurgulandığı sorulmuştur. Ayrıca benzetme (teşbih) üzerinde durulmuştur. Teşbih-i belîğ açıklanmıştır.
Dalgın Adam	Yazının bir tasvir yazısı olduğu ve yazıda gözlemlere başvurulduğu söylenmiştir. Bu gözlemlerin öğrenciler tarafından bulunması istenmiştir. Ayrıca yazıda psikolojik tahliller olup olmadığı da sorulmuştur.
Gençliğin Kıymeti	Metnin “Eşref Saati” adlı kitaptan alındığı belirtilmiş; öğrencilerden bu metin ile Ödünç Kalem adlı metni dil ve anlatım yönünden karşılaştırmaları istenmiştir.
Bursa Ovası	Yazının düz bir manzara tasviri olup olmadığı sorulmuştur. Panorama kavramı ve mensur şiir tanımlanmıştır.
Küp Gölü	Roman türü ve özellikleri ile çeşitleri üzerinde durulmuştur.
Göz Canlının Neresinde?	Parçanın bir deneme olduğu söylenmiş, bilgi edinme metodu üzerinde durulmuştur. Ayrıca bağlaç ve ilgi zamiri olan “ki” den bahsedilmiştir.
Evim	Şiirin kaç kıtadan oluştuğu, vezni, kafiye şeması, kafiye çeşitleri sorulmuştur. Ayrıca metinden duygu ifade eden sözcüklerin bulunması istenmiş, anlatım tarzının metne kazandırdıkları sorulmuştur.
Çiçeklerin Dili	Sohbet türü ve özellikleri anlatılmıştır. Parçanın bölümleri, dili ile ilgili sorular sorulmuştur.
Desem ki	Vezin (ölçü) tanımlanmış, çeşitleri (hece, aruz, serbest ölçü) sıralanmıştır. Şiirin kafiye ve redifleri, kafiye şeması ve dili sorulmuştur.
Ağaç	Metnin türü sorulmuş, planı çıkarılmış, çeşitli sözcüklerin bu günkü karşılıkları sorulmuştur.
Ailece	Metnin sohbet yazısı olduğu belirtilmiş, dil ve anlatımıyla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 3.31'in devamı 3. Kitaptaki Tür ve Biçim Çalışmaları

Metin Adı	Tür ve Biçim Çalışmaları
Gözler	Öz eleştiri ve mürsel mecaz (ad aktarması) tanımlanmıştır. Verilen bir cümledeki benzetme sorulmuş, bazı sözcüklerin telaffuzu istenmiştir. Ayrıca fizikî portreden bahsedilmiştir.
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim	Metnin türü ile dil ve anlatım özelliği, bölümleri sorulmuştur.
Bir Mektup	Mektup ve çeşitleri (edebî, özel, resmî mektuplar ile iş mektupları) tanımlanmış; özel mektup, zarf, dilekçe, telgraf, faks ve davet mektubuna örnek verilmiştir.
Miras Keçe	Okunan hikâyenin ana fikri, bölümleri, unsurları verilmiş, dil ve anlatım tarzı ise sorulmuştur.
Bandırma Vapuru	Şiirin kafiye şeması, söyleyiş özellikleri, şairin içinde bulunduğu durum sorulmuştur.
Kanarya	Öğrencilere öyküyü beğenip beğenmedikleri, serim, düğüm ve çözüm bölümleri, çıkarılabilecek ders ve tavir yapılan bölümler sorulmuştur.
Meyve Bahçesi	Okunan romanın türü, yapılan tasvirin çeşidi, yazarın anlatım tarzı ve parçanın bölümleri sorulmuştur.
Koçyiğit Koroğlu	Tiyatro tanıtılmış, verilen tiyatro terimlerinin anlamları sorulmuştur. Ayrıca Karagöz, Meddah ve Orta Oyunu hakkında bilgi istenmiştir. Parçadan hitabet özelliği taşıyan bölümlerin bulunması istenmiştir.
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Edebiyatımızdaki nutuk örnekleri verilmiş, ünlü konuşmacılar sıralanmış ve bir konuşma örneği verilmiştir.
Yorgun Savaşçı	Romanın konusu, bölümleri belirtilmiştir. Parçadan ruh tahlillerine, deyimlere örnekler istenmiş, kahramanların kişilik özellikleri sorulmuştur.
Küçük Ağa Ankara'da	Yorgun Savaşçı'nın kahramanı Yüzbaşı Cemil ile Küçük Ağa'nın kıyaslanması, ayrıca iki yazarın (Kemal Tahir ile Tarık Buğra) dil ve anlatım biçimlerinin kıyası istenmiştir. Metnin bölümleri sorulmuştur.
Ulu Dağlar	Öğrencilerin ünlü eserleri okumaları tavsiye edilmiştir. Kısa cümlelerin anlatıma kazandırdıkları, kahramanların iç dünyaları sorulmuştur.

İncelenen ders kitaplarının tür ve biçim çalışmaları karşılaştırıldığında üçüncü ders kitabının açıklamalardan ziyade sorulara yer verdiği görülmektedir. Diğer iki ders kitabında sorular bulunsa da bu ders kitabında daha fazladır.

Her üç kitapta verilen tür bilgisi konu olarak birbiriyle örtüşmektedir.

3.6.5. Dil bilgisi çalışmaları

Dil bilgisi öğretiminin amaçları şunlardır: Doğru konuşma, doğru yazma, sözcük dağarcığını zenginleştirme, sağlam cümle kurma, yazım kurallarını öğrenme ve uygulama, noktalama işaretlerini gerektiği yerde kullanma.

Dil bilgisi öğretimiyle, öğrencilerimize hangi sınıfta hangi beceri ve davranışları kazandırmamız gerektiğini çok iyi bilmeliyiz. Böylece hem onları izlememiz kolaylaşır, hem de kendi çalışmalarımızı daha iyi gözden geçiririz⁶¹.

Hazırlık sınıfı Türkçe programının açıklamalar bölümünde dil bilgisi başlığı altında şunlar belirtilmektedir:

“Dil bilgisi, teorik bir ders olarak değil, metinlerden yararlanarak, örnekten-kurala (tümevarım) metoduyla bol örnek ve alıştırmalarla, uygulamalı bir çalışma halinde yürütülür. Bu sınıfın özelliği, daha ziyade yabancı bir dilin ana kural ve özelliklerini öğrenmek olduğundan, bu konuların öğrenilmesine yardımcı olacak temel bilgileri (cümlede ögelerin dizilişi, fiil kip, zaman ve çekimleri, kelime çeşitleri,...) vermek, ön planda tutulmalıdır. Ayrıca kelime haznelerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilere sezdirilen kuralları uygulama alışkanlığı kazandırılmalıdır⁶².

İncelenen ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konuları aşağıda tablolştırılmıştır.

1. kitap

Bu kitabın dil bilgisi bölümü “Dil Bilgisi Çalışmaları” başlığı altında verilmiştir. Bu bölümde yer alan konular şunlardır:

⁶¹ Kavcar vd, Türkçe Öğetimi- Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin,86

⁶² Hazırlık sınıfı Türkçe programı.

Tablo 3.32 1. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları

Metin Adı	Dil Bilgisi Çalışmaları
Canım Kitap	Dil, ses, alfabe kavramları ile Türkçedeki sesler
Kır Uykusu	Ünlü ve ünsüz uyumları
Alışkanlık	Ses olayları (ses türemesi, ünsüz düşmesi, orta hece ünlüsünün düşmesi, yer değiştirme, benzeşme, ünsüz ikizleşmesi)
Koşma	İsim ve fiil kökleri ile yapım ve çekim ekleri
O, Uzak	İsimden isim yapma ekleri
İlahî	İsimden fiil yapma ekleri
Nasrettin Hoca Fıkraları	Fiilden fiil yapma ekleri
Gelincik Günü	Fiilden isim yapma ekleri
Kır Şarkısı	İsim çekim eklerinden isim hâl ekleri(yalın hâl, -i, -e, -de, -den ve tamlayan hâl ekleri)
Celfin Eti	İyelik ekleri ve –ki aitlik eki
Karga ile Tilki	Çoğul eki ve soru eki
Tüneldeki Çocuk	Fiil çekim eklerinden tasarlama kip ekleri
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	Fiil çekim eklerinden bildirme kip ekleri
Afganistan	Zarffiiller (ulaçlar) ve ulaç ekleri
Koşma	Fillerin birleşik çekimleri (hikâye, rivayet ve şart bileşik zaman)
Kaplumbağalar	Yapı bakımından sözcükler ve yardımcı sesler
Toros Etekleri	İsimler (çeşitlerinden sadece özel ve cins isim) ve sıfatlar (niteleme ve belirtme sıfatları)
Bayrak	Şahıs ekleri (şahıs zamiri kaynaklı, iyelik kaynaklı ve emir kaynaklı şahıs ekleri)
Nalınlar	Noktalı virgülün kullanımı (;)
Karagöz'ün Ağalık Oyunu	Üst üste iki noktanın kullanımı (:)
Seyfi Baba	Sıfatfiiller (ortaçlar)ve ortaç ekleri
Yolcular	Fiil, çekimli fiil, fiil çatıları (öznesine göre, nesnesine göre fiil çatıları)
Fatih-Harbiye	Zarflar ve çeşitleri (zaman, durum, yön, azlık-çokluk, soru zarfları)
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Ünlem işaretinin kullanımı (!)
Deli Dumrul Hikâyesi	Zamirler ve çeşitleri (şahıs, işaret, soru ve belgisiz zamirler)
Onuncu Yıl Nutku	Virgülün kullanımı (,)
Bir Hatıra	Edatlar (ünlem, bağlama ve çekim edatları)

Kitabın bu bölümünde dil bilgisi çalışmalarında verilen açıklamaların ardından öğrencilerin konuyla ilgili örnekler bulması istenmiş, teorik bilginin yanında uygulama boyutuna da yer verilmiştir.

2. kitap

Bu ders kitabının dil bilgisi konuları “Dilimizi Öğrenelim” başlığı altında verilmiştir. Bu bölümde yer alan konular aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.33 2. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları

Metin Adı	Dil Bilgisi Çalışmaları
İstiklal Marşı	Bu bölümde dil bilgisi konusuna yer verilmemiştir.
Türk Olmak	Dil, biçim açısından diller (tek heceli, bağlantılı, bükümlü diller), kaynak ve akrabalık açısından diller (Hint-Avrupa, Sami, Bantu, Çin-Tibet, Ural-Altay dil ailesi), dille ilgili terimler (lehçe, şive, ağız), dil bilgisinin bölümleri (kök, ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi)
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Ünlü ve ünsüz tabloları, ünlü uyumları (büyük ve küçük ünlü uyumu)
Gelenekler Üzerine	Ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması, ses düşmesi, ünlü daralması
Dil Bilmek	Ünlü türemesi, ünsüz türemesi, ünlü değişimi, ünlü aşınması, ulama, kaynaşma, n-b çatışması
Kara Toprak	Vurgu ve tonlama
Yeni Yazının Kabulü	Sözcük, kök, ek kavramları, sözcüğün yapısı ile ilgili tablo
Atatürk'ü Duymak	Gerçek ve mecaz anlam, mecaz türleri (mecaz-ı mürsel, teşbih, istiare, kinaye, tariz, mübalağa)
On Dört Yaşında Bir Adam	Cümlelerin öğeleri ile ilgili tablo, yüklem, özne
Onuncu Yıl Nutku	Özne-yüklem uygunluğu
Öğretmen Sevgisi	Nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci
Ahmet Haşim	Eylem türleri (iş-kılış, durum, oluş eylemleri), eylemde kip ve kişi, eylem biçimleri (olumlu, olumsuz ve soru eylemi)
Hızır	Bileşik zamanlı eylemler (öykü, söylenti ve koşul biçimi)
Okumak	Yapılarına göre eylemler ile ilgili bir tablo
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Öznelere göre eylem çatıları (etken, edilgen, dönüşlü ve işteş eylemler)
Kuşku Üstüne	Nesnelere göre eylem çatıları (geçişli, geçişsiz, oldurgan ve ettirgen eylemler)
Sanat	Ek fiilin görevleri, ek fiilin kipleri ile ilgili tablo (görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, koşul ve geniş zaman çekimleri)

Tablo 3.33'ün devamı 2. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları

Metin Adı	Dil Bilgisi Çalışmaları
İnce Memed	Eylemsi ve türleri ile ilgili tablo (adeylem, ortaçlar, ulaçlar)
Sessiz Gemi	İsimler ve isim çeşitleri, ismin hâlleri (yalın hâl, yükleme, yönelme, bulunma, çıkma, tamlayan, eşitlik ve yön gösterme hâli)
Gömü	İsim tamlamaları, yapılarına göre isimler (basit, türemiş ve birleşik isimler), isimlerin cümledeki görevleri, isimlerde küçültme
İlahî	Sıfatlar ve çeşitleri (niteleme ve belirtme sıfatları), niteleme sıfatlarında anlam dereceleri (pekiştirme, küçültme, unvan sıfatları), sıfat tamlaması
Gençlik	Yapılarına göre sıfatlar (basit, türemiş ve bileşik sıfatlar), sıfatların cümledeki görevleri
Karanfiller ve Domates Suyu	Zamirler, türleri, temel özellikleri, dönüşlülük zamiri
Atatürk'ten Anılar	Zarflar ve türleri, yapılarına göre zarflar, zarfların cümledeki görevleri
Çevreyi Sesle Kirletmek	Edatlar, bağlaçlar ve ünlemler
Gamlanma Gönül	Sözcükler arası anlam ilişkileri (zıt anlamlılık, eş seslilik, çok anlamlılık, eş anlamlılık ve yakın anlamlılık)
Adam Olmak	Yapılarına göre cümleler (basit, birleşik, sıralı, bağlı, eksilteli ve ara cümleli cümleler)
Rio de Janerio	Olumlu, olumsuz, soru, ünlem ve emir cümlesi
Eren'e Mektup	Yüklem çeşidine göre cümleler(isim ve fiil cümlesi), öge dizilişine göre cümleler (kurallı ve devrik)
Yunus Emre	Sözcüklerde anlam değişimleri (anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi)
Kartala Kaçmış Bülbül	Ad aktarması ve deyim aktarması
Türkü	Sözcük öbekleri (ikilemeler, deyimler, atasözleri, özdeyişler)
Dede Korkut Hikâyeleri (Kazılık Kocaoğlu Yiğenek Hikâyesi)	Anlatım bozuklukları (sözcüklerin yanlış anlamda kullanılması, anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması, sözcüklerin yanlış yapıda kullanılması, sözcüklerin yanlış yerde kullanılması, dilde kararsızlık, birbiriyle karıştırılan sözcükler)
Orta Oyunu (Kavuklu-Pişekâr)	Anlatım bozuklukları (gereksiz sözcük kullanma, çatı uyumsuzluğu, yüklem yanlışlığı)

Bu ders kitabında çoğunlukla konular teorik olarak işlenmiş, sadece bazı konularda öğrencilere uygulama olanağı verilmiştir.

3. kitap

Bu ders kitabında dil bilgisi konuları “Dil Bilgisi” başlığı altında verilmiştir. Bu bölümde yer alan dil bilgisi konuları şöyledir:

Tablo 3.34 3. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları

Metin Adı	Dil Bilgisi Çalışmaları
İstiklal Marşı	Sıfat, ünlem, emir anlamlı sözcükler ile tamlamalar konusunda sorular bulunmaktadır.
Atatürk’le Bir Ömür	Fiillerin genel özellikleri, mastar ve kip kavramı ile –ki ekinin işlevi
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Haber ve dilek kipleri
Sevgi	Kişi ve kişi ekleri
Çoban Çeşmesi	Fiil çekimi
Birlik ve Kuvvet	Basit ve birleşik zamanlı fiiller ile telaffuz çalışmaları
Keklik	-yor, -dik, -miş, -ecek eklerinin işlevleri, ünlem işareti
Anadolu Toprağı	Fiillerde dilek, şart ve emir anlamının kullanımını, nispet î’si
Ödünç Kalem	Ek fiilin işlevi, bildirme eki (-dir)
Mendil Altında	Birleşik zamanlı fiiller, hâl bileşik zaman, katmerli bileşik zaman, üç noktanın (...) kullanıldığı yerler
Arama Sevgisi	Yapı bakımından fiiller (basit, türemiş ve bileşik fiiller), bileşik fiillerin türleri (bitişik ve ayrı yazılanlar)
Atatürk İnanmak Gibi	Yardımcı fiille kurulmuş bileşik fiiller
Dalgın Adam	Yüklem ve özne kavramları, fiil çatıları (özneye göre, nesneye göre)
Gençliğin Kıymeti	İsim ve türleri(somut, soyut, özel, cins, tekil, çoğul isimler ile topluluk isimleri), özel isimlerin genel özellikleri, isim türleri tablosu, özel isimlerin yazılışı
Bursa Ovası	İyelik ekleri, ilgi eki, isim tamlamaları (belirtili, belirtisiz, zincirleme ve takısız), telaffuz çalışmaları
Küp Gölü	Sıfat ve türleri, sıfat çeşitlerinin tablosu
Göz Canlının Neresinde?	Sıfat tamlaması
Evim	Zamirler, zamir çeşitlerini içeren tablo
Çiçeklerin Dili	Zarflar, zarf türleri ile ilgili tablo, telaffuz çalışmaları
Desem ki	Edatlar ve edat grupları
Ağaç	Bağlaçlar ve bağlaçların cümleye kattığı anlamlar
Ailece	İki noktanın (:) kullanıldığı yerler, ünlemler
Gözler	Fiilimsiler, çeşitleriyle ilgili bir tablo

Tablo 3.34'ün devamı 3. Kitaptaki Dil Bilgisi Çalışmaları

Metin Adı	Dil Bilgisi Çalışmaları
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim	Cümle tanımı, ikilemeler, ikilemelerin fonksiyonları ve çeşitleri(aynı kelimenin ikilenmesi, eş anlamlı kelimelerin ikilenmesi, zıt anlamlı kelimelerin ikilenmesi, eklemeli ikilemeler), diğer kelime grupları (bağlama, iyelik, edat, ünlem, unvan, sayı yükleme, hâl ekli kelime, zarf ve fiilimsi grubu ile sıfat tamlaması)
Bir Mektup	Cümlenin öğelerinden yüklem
Miras Keçe	Özne ve türleri (gerçek, gizli, sözde özne), özne-yüklem uygunluğu
Bandırma Vapuru	Nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci ve edat tümleci
Kanarya	Cümlenin öğelerinin bulunması ile ilgili tablo, çeşitli cümlelerin öğelerini bulmayla ilgili alıştırmalar
Meyve Bahçesi	Cümle çeşitleri
Koçyiğit Koroğlu	Vurgu ve tonlama, ritm, parantez işaretinin kullanıldığı yerler
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Yapılarına göre cümleler tablosu
Yorgun Savaşçı	Yüklem çeşidine(isim ve fiil cümlesi), yüklem yerine göre cümleler (kurallı ve devrik cümleler)
Küçük Ağa Ankara'da	Birleştirme çizgisinin (-) kullanımı
Ulu Dağlar	Cümlenin öğeleri ve cümle tahlili çalışmaları

Kitabın dil bilgisi çalışmalarında işlenen konularda belirli bir düzen görülmemektedir. Konu atlamaları ve tekrar dönüşler bulunmaktadır. Bu açıdan düzenli olmadığı söylenebilir. Ancak dil bilgisi bölümlerinin çoğunda bir önceki konuyla ilgili sorular ve alıştırmalar bulunmaktadır. Konu tekrarı açısından bu, çok yerindedir. Ayrıca işlenen konuyla ilgili mutlaka alıştırmalar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu ders kitabında dil bilgisi çalışmaları ağırlıklı olarak uygulama şeklindedir. Teorik bilgiler verilse de azdır. Önemli bir nokta da telaffuz çalışmalarına yer verilmiş olmasıdır. Diğer kitaplarda bu göz ardı edilmiştir.

3.6.6. Sözlü ve yazılı anlatım

Medenî her insanda aranılan başlıca hususlardan biri de, yaşına göre edindiği tecrübe, bilgi sayesinde mantıklı düşünebilmek, herhangi bir şey hakkındaki fikirlerini iyi ve doğru ifade edebilmek kudretini kazanmış bulunmaktır. Bir araya getirme, tertip ve tanzim etme, sınıflandırma anlamına gelen kompozisyon kelimesi, edebiyat tabiri olarak “bir mevzuu, o mevzu ile ilişkisi bulunan fikirleri cümlelere,

paragraflara bölüp tertip ederek bir bütün halinde ifade edebilme metotlarını gösteren bilgi dalı” manasını da içine almaktadır⁶³.

Kompozisyon çalışmaları yazılı ve sözlü olmak üzere iki yoldan yürütülür.

Yazılı kompozisyon, öğrencilerin bildiklerini, duyduklarını, düşündüklerini doğru ve açık bir şekilde yazabilmeleri amacını güder. Çalışmalara paragraf kurma ve plan yapmayı öğretmekle başlamak yerinde olur. Öğrenciler, seviyeye uygun şekilde yavaş yavaş fikir konularına doğru yöneltilmelidir. Etkili söyleyiş, üslûp özelliği, daha sonraları aranması gereken nitelikler olarak görülmelidir.

Sözlü kompozisyon çalışmaları, öğrencilerin, heyecana kapılmadan, doğal, rahat, planlı ve düzgün konuşmalarını, anlattıklarını sağlam belgelere dayandırmalarını, peşin hükümlerden kaçınıp doğru hükümlere varabilmelerini sağlamak amacıyla yapılır⁶⁴.

İncelenen ders kitaplarında yer alan sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları şöyledir:

1. kitap

Bu ders kitabında sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarıyla ilgili özel bir bölüm bulunmamaktadır. Ancak “Araştırma/Tartışma Ödevi” başlığı altında bazı bölümlerde yazılı ve sözlü anlatım için konular verilmiştir. Ancak kompozisyon ile ilgili temel bilgiler bulunmamaktadır. Kısacası açıklama yapılmamış, sadece uygulamalara yer verilmiştir. Bu bölümde yer alan yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları şu şekildedir:

---

⁶³ Tansel, İyi ve Doğru Yazma Usulleri,Önsöz

⁶⁴ Hazırlık sınıfı Türkçe programı

Tablo 3.35 1. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
Canım Kitap	Kitap okumanın faydaları nelerdir? Bu konuda bir araştırma yapıp sınıfta tartışınız.
Kır Uykusu	-
Alışkanlık	-
Koşma	-
O, Uzak	Günlük konularla ilgili bir fıkra (düşünce yazısı) yazınız.
İlahî	-
Nasrettin Hoca Fıkraları	Çeşitli kitaplardan nükteli fıkralar bularak sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.
Gelincik Günü	Masalların toplum hayatımızdaki yeri nedir? Masallar, günümüz için işlevlerini yitirmişler midir? Tartışınız.
Kır Şarkısı	Şiirin insan hayatındaki işlevini araştırıp sınıfta tartışınız.
Celfin Eti	Bilimsel olarak hazırlanmamış ilaçların insan vücuduna yapacağı zararlar nelerdir? Araştırıp tartışınız.
Karga ile Tilki	-
Tüneldeki Çocuk	Bir durum hikâyesi yazınız. Sınıfta okuyunuz.
Bir Akasya...	-
Afganistan	Gezi yazısının genel özelliklerini göz önünde tutarak gezdiğiniz bir yerin özelliklerini yazınız.
Koşma	Geçmişten bugüne halk şiiri geleneğimizi araştırarak sınıfta anlatınız.
Kaplumbağalar	Okuduğunuz yazıyı dikkatlice inceleyerek tanıdığınız birinin ruhsal ve fiziksel portresini yazınız.
Toros Etekleri	Gezip gördüğünüz bir yeri tasvir yazısı biçiminde yazınız.
Bayrak	Bayrak, yurt, millet gibi yüce kavramlar için yazılan şiirler, toplumlar üzerinde ne gibi etkiler bırakır? Tartışınız.
Nalınlar	“Öfkeyle kalkan zararlar oturur.”sözü üzerinde düşünüp sınıfta tartışınız.
Karagöz’ün Ağalık...	-
Seyfi Baba	“Çok çalışan insanlar daha uzun ve sağlıklı yaşarlar.”sözünü aranızda tartışınız.
Yolcular	Söyleşi türünde bir yazı yazarak sınıfta okuyunuz.
Fatih-Harbiye	Toplumlar, kendi değerlerini bir yana bırakıp başka toplumlara ait olan değerlere sarılırlarsa ne gibi durumlar ortaya çıkar? Araştırıp tartışınız.
Antalyalı Genç Kıza Mektup	Çeşitli kitaplardan derleyeceğiniz mektup örneklerini arkadaşlarınıza okuyunuz.
Deli Dumrul Hikâyesi	Toplum düzenine karşı çıkan insanların sonu ne olur? Tartışınız.
Onuncu Yıl Nutku	“Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir.”sözü üzerinde tartışınız.
Bir Hatıra	Anıları yazmanın ve yayımlamanın topluma ne gibi yararları olur? Tartışınız.

Görüldüğü gibi her konuda bir sözlü ve yazılı anlatım çalışması yoktur. Dikkat çeken bir diğer konu da sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarının araştırma yönteminden yararlanılarak yapılmasının istenmesidir. Sorularda sürekli olarak “araştırınız ve tartışınız” denmektedir. Genelde belirlenen türde yazılı anlatım çalışması yapılması istenmiştir(gezi yazısı, tasvir yazısı, durum hikâyesi vb yazınız).

2. kitap

Bu kitabın sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları “Sözlü ve Yazılı Anlatım” başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde yer alan konular şunlardır:

Tablo 3.36 2. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
İstiklal Marşı	-
Türk Olmak	Kompozisyon, sözlü anlatım, yazılı anlatım, nazım ve nesir kavramlarının tanımları verilmiştir. “Ulusumuzun kalkınmasında birey olarak tutum ve davranışlarımız neler olmalıdır?” konulu sözlü ve yazılı anlatım çalışması yapılması istenmiştir.
Atatürk’ün Dil Anlayışı	Konu, konunun ana maddesi, konunun bakış açısı, konunun türü tanımlanmıştır. Okunulan metnin konusu, ana maddesi, bakış açısı sorulmuştur.
Gelenekler Üzerine	Paragraf ve özellikleri anlatılmış, bir paragraf örneği verilmiştir. Bu paragrafın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin bulunması istenmiştir.
Dil Bilmek	Düşünceyi geliştirme yollarından tanımlama, karşılaştırma, örnekleme, tanık gösterme ve ilişki kurma; anlatım biçimlerinden açıklayıcı, tartışmacı, öyküleyici ve betimleyici anlatım tanıtılmıştır.
Kara Toprak	Bir şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okuyunuz.
Yeni Yazının ...	Yaşadığınız bir olayı sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.
Atatürk’ü Duymak	Atatürk’ün “Çalışma, kişisel ve toplumsal bir zorunluluktur.” sözünü açıklayınız. Açıklamaya başlamadan ana düşünceyi belirleyiniz, yardımcı düşünceler bulunuz.
On Dört Yaşında Bir Adam	Dostluğun ve yardımlaşmanın önemini belirten bir öykü yazmaya çalışınız.
Onuncu Yıl Nutku	Konuşma, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma tanıtılmıştır. Ayrıca iyi bir cümlede bulunması gereken duruluk, yalınlık, akıcılık ve açıklık özellikleri anlatılmıştır.
Öğretmen Sevgisi	Uzakta olan sevdiğiniz bir arkadaşınıza ya da yakınınıza okul yaşantınızla ilgili beklentilerinizi anlatan bir mektup yazınız. (Mektup yazılırken dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.)

Tablo 3.36'nın devamı 2. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
Ahmet Haşım	Otobiyografi tanıtılmıştır. Öğrencilerden otobiyografi yazmaları istenmiştir.
Hızır	Öğrencilerden masal yazmaları istenmiş, masal yazarken dikkat edilmesi gereken özellikler hatırlatılmıştır.
Okumak	Gazete ve dergilerden fıkra örnekleri araştırınız. Bunları sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Okuduğunuz bir eserin beğendiğiniz ya da beğenmediğiniz yönlerini belirten bir konuşma yapınız.
Kuşku Üstüne	“Kuşkunun insan yaşamında ne gibi etkileri olabilir?” Bu konuyu açıklayan bir kompozisyon yazınız.
Sanat	Anadolu’yu ve Anadolu’nun güzelliklerini anlatan şiirler bulunuz. Bulduğunuz bu şiirlerden en çok beğendiğinizi sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
İnce Memed	Betimleme, özelden genele ve genelden özele anlatım ile betimleme türleri üzerinde durulmuştur. Yararlanılan bir eşyanın betimlemesi istenmiştir.
Sessiz Gemi	Şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okuyunuz.
Gömü	-
İlahî	-
Gençlik	Özetlemede dikkat edilecek hususlar ve not alma üzerinde durulmuştur. İzlenen bir filmin ya da haberin önemli yerlerinin not edilerek anlatılması istenmiştir.
Karanfiller ve Domates Suyu	Bir resim verilerek bu resimle ilgili bir öykü yazılması istenmiştir.
Atatürk’ten Anılar	Bir anınızı yazarak sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. Atatürk’le ilgili anılar derleyip okuyunuz.
Çevreyi Sesle Kirliletmek	“Temiz bir çevre için görevlerimiz neler olmalıdır?” “Gürültü kirliliğinin, insanın ruh sağlığına olumsuz etkileri nelerdir?” konularından biriyle ilgili bir yazı yazınız.
Gamlanma Gönül	“İyiye iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı.” atasözünü açıklayan bir kompozisyon yazınız.
Adam Olmak	Kendine güvenmek ve kendine saygı duymak, sizce ne demektir? Düşüncelerinizi açıklayan bir yazı yazınız.
Rio de Janerio	“Sahip olduğumuz doğal güzellikleri korumak için ne gibi önlemler almalıyız?” konulu bir konuşma hazırlayınız.
Eren’e Mektup	“Bir millet sanattan, sanatçıdan yoksunsa tam bir hayata erişemez.” Atatürk’ün bu sözüyle ilgili bir yazı yazınız.
Yunus Emre	Bir hazırlıklı konuşmanın nasıl olması gerektiği anlatılmıştır. Örnek alınan bir kişinin sözlü olarak tanıtılması istenmiştir.
Kartala Kaçmış Bülbül	Beğendiğiniz bir fıkrayı arkadaşlarınıza anlatınız. (Anlatırken dikkat edilecek noktalar söylenmiştir.)
Türkü	Yörenize ait bir türküyü öyküleştirerek anlatınız.
Dede Korkut ...	-
Orta Oyunu	Arkadaşlık konulu bir oyun yazarak oynamaya çalışınız.

Kitabın sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında hem teorik bilgilere yer verilmiş hem de öğrencilere uygulama olanağı verilmiştir. Hatta uygulamada öğrencilere yol gösterici açıklamalar yapılmıştır. Bazı konularda ise sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarına yer verilmemiştir.

3. kitap

Bu ders kitabında yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları “Kompozisyon” başlığı altında verilmiştir. Bu bölümde şunlar yer almaktadır:

Tablo 3.37 3. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
İstiklal Marşı	Düzeltilme işareti (^) ile ilgili açıklamalar ile bu işaretin kullanıldığı bazı sözcüklerin telaffuz çalışmaları yer almaktadır. “Bağımsızlığın insan ve toplum hayatındaki önemini-Atatürk ve Kurtuluş Savaşı ile birleştirerek- anlatan bir kompozisyon yazılması istenmiştir.
Atatürk’le Bir Ömür	Bir anınızı yazınız. (Anı türü kısaca açıklanmıştır.)
Daldı Gitti Bir Tarih Dersine	Şiir okunurken dikkat edilmesi gerekenler sıralanmıştır. Sözlü rapor ve günlük konuşmalar esnasında dikkat edilecek hususlar açıklanmıştır. <ul style="list-style-type: none"> • Kendinizi tanıtır. • Yolda karşılaştığınız öğretmeninizle, sınıf arkadaşınızla, komşunun küçük çocuğu ile selamlaşınız. • Şehirlerarası otobüste yan yana oturduğunuz yolcuya kendinizi tanıtır. Ona kim olduğunuzu sorunuz. • Yaptığınız bir yanlış düzeltmek için arkadaşınızdan özür dileyiniz.
Sevgi	<ul style="list-style-type: none"> • Sevgi konusunda söylenmiş atasözleri ve özdeyişler bularak bunları ezberleyiniz. • Parçanın son bölümünde ileri sürülen düşüncelerden birini seçerek bir deneme yazmaya çalışınız. (Burada plan, imla ve noktalama konusunda uyarılar yapılmıştır.) Tartışma, toplu tartışma (konferans, panel, sempozyum) hakkında bilgi verilmiştir.
Çoban Çeşmesi	Yayla, köy ve kır hayatını anlatan bir yazı yazınız. (Burada tasvir hakkında kısa bilgiler verilmiştir.) Açık oturum, forum, seminer, mülâkat, münazara ve anket hakkında açıklamalar yapılmıştır.
Birlik ve Kuvvet	Düşünce yazıları hakkında bilgiler verilmiş, “yurt ve tarih sevgisi” konulu bir düşünce yazısı yazılması istenmiştir. Anlatım yolları, paragraf ve paragraf çeşitleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 3.37'nin devamı 3. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
Keklik	Öğrencilerden bir hikâye yazmaları istenmiştir. Ayrıca ana fikir, yargı, anlatım şekilleri ve anlatım özellikleri (yalınlık, açıklık, duruluk) açıklanmıştır.
Anadolu Toprağı	Yurt hasretini anlatan bir yazı yazınız.
Ödünç Kalem	Ödünç kalem parçasından yola çıkarak siz de hayalî bir konu bulup, bir sohbet denemesi yazabilirsiniz. (sohbet türünün özellikleri hatırlatılmıştır.)
Mendil Altında	Bir paragrafın ardından öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir: “Size göre hayaller neden doğar? Her şeye sahip olan, mutlu olan bir insan hayal kurar mı? Boş hayaller peşinde koşan insanlara ne tavsiye edersiniz?
Arama Sevgisi	Montaigne'nin Arama Sevgisi parçasında geçen bazı cümlelerden birini seçerek bir deneme yazısı yazmaya çalışınız.
Atatürk İnanmak Gibi	Atatürk sevgisini anlatan bir şiir yazınız. (Şiir yazmayla ilgili bilgiler verilmiştir.)
Dalgın Adam	Dalgınlığın sebepleri sizce neler olabilir? Açıklayınız. (Konuyla ilgili kısa ipuçları verilmiştir.)
Gençliğin Kıymeti	Özel isimlerle ilgili kurallara dikkat çekilmiştir.
Bursa Ovası	Öğrencilerden, buldukları yerin, tepeden görünüşünü anlatan bir manzara tasviri yazmaları istenmiştir. Bunu yaparken nasıl bir anlatım tarzı uygulamaları gerektiği de belirtilmiştir.
Küp Gölü	Edebiyatta anlatım yollarının yazılı ve sözlü olarak ikiye ayrıldığı, güzel ve etkili yazmanın ilk şartının düzenli okuma olduğu söylenmiş; sürekli okumanın yararları belirtilmiştir.
Göz Canlının Neresinde?	“Düşünmeden öğrenmek faydasız, öğrenmeden düşünmek tehlikelidir.”sözünü açıklayan bir kompozisyon yazılması istenmiş; yazıyı yazarken de nelere dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir.
Evim	1.Aşağıdaki paragrafta boş bırakılan yerlere uygun birer kelime bularak yazınız. Devamlı ve .....çalış. Her gün aynı .....mutlaka çalışmaya başla. Çalışmayı uzun süre .....terk etme. Hasta ve .....değilsen .....aylarında bile yavaş ve az da olsa çalış ki, ...alışkanlığın körlenmesin. 2.Aşağıda verilen kelimelerle anlamlı birer cümle yazınız. Sinema, dünya, anlatmak, görüntü, söz, hareket, ağaç, çocuk, ses, sahne, müzik 3.İçinde aşağıdaki kelime gruplarına yer vereceğiniz cümlelerle anlam bütünlüğü olan bir paragraf yazınız: Yabancı ülkeler, erken kalkmak, gece yolculuğu, uygarlık, yan gelip yatmak, çalışmak, gece hayatı

Tablo 3.37'nin devamı 3. Kitaptaki Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları

Metin Adı	Sözlü ve Yazılı Anlatım Konuları
Çiçeklerin Dili	Bildiğiniz çiçek isimlerini yazınız. Çevrenizde hangi tür çiçekler yetişir? Çiçek sevgisini anlatan bir kompozisyon yazınız.
Desem ki	Tartışmanın tanımı yapılmış, bir tartışmada dikkat edilmesi gerekenler belirtilmiştir.
Ağaç	1.Ağaçla ilgili atasözü, özdeyişler araştırınız. Bunları kompozisyon yazarken yazınızda kullanınız. 2.Ağaç sevgisini anlatan bir kompozisyon yazınız.
Ailece	Alain'in "Tutkularımız, suyun üstündeki yakamozlar gibi değişir."sözünü açıklayınız.
Gözler	Size göre insanların dış görünüşü (fiziksel güzellik) önemli mi? Sizin değerlendirme ölçüleriniz nelerdir? Bunları kompozisyon biçiminde yazınız.
Evim Evim Güzel Evim, Cennetim ve Cehennemim	Evinizde size düşen sorumluluklar nelerdir? Bunları yerine getiriyor musunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi kompozisyon biçiminde yazınız.
Bir Mektup	1.Okul müdürlüğüne bir dilekçe yazarak öğrenci olduğunuzu bildirir bir belge isteyiniz. 2.Sizden uzakta olan bir arkadaşınıza özel bir mektup yazınız.
Miras Keçe	"Cehalet insanı mahrum eder her bir saadetten" özdeyişini okuduğunuz hikâyenin özünde yatan gerçekle birleştirerek açıklayınız.
Bandırma Vapuru	Sporun çağdaşlaşmadaki yeri ve önemini belirten bir kompozisyon yazınız.
Kanarya	Erdem konusunu anlatan bir kompozisyon yazınız.
Meyve Bahçesi	Atatürk: "Millet hayatı tehlikeye maruz kalmayınca harp bir cinayettir."der. Atatürk'ün bu sözünü kendi düşüncelerinizle birleştirerek kompozisyon biçiminde yazınız.
Koçyiğit Köroğlu	Bir kompozisyon örneği verilmiş ve bununla ilgili bazı sorular sorulmuştur. Ayrıca aynı konuda yazı yazılması istenmiştir.
Türk! Övün, Çalış, Güven!	Millî bayramlarımızdan birinde okumak düşüncesiyle o günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yazısı yazınız.
Yorgun Savaşçı	Atatürk'ün bir asker olarak yerini ve önemini belirten bir yazı yazılması istenmiştir.
Küçük Ağa Ankara'da	Bazı cümleler verilerek bunlardaki anlatım bozukluklarının bulunması istenmiştir.
Ulu Dağlar	Bir öğrencinin kompozisyonu verilmiştir.

Bu ders kitabında ağırlıklı olarak uygulama çalışmalarına yer verilmiştir. Teorik bilgiler de bulunmaktadır. Hem sözlü hem de yazılı anlatım çalışmaları üzerinde durulmuştur.

3.6.7. Yazar/şair hakkında bilgiler⁶⁵

Her üç ders kitabında da metin yazarları/şairleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. 1. ders kitabında bu bölüm tür-biçim çalışmalarının hemen arkasında “Yazar Hakkında Bilgi”; 2. ders kitabında en sonda “Yazarı/Şairi Tanıyalım” başlığı altında; 3. ders kitabında ise yine en sonda başlıksız olarak verilmiştir.

3.6.8. Test soruları

İncelenen ders kitaplarında bir de test sorularından oluşan bir bölüm bulunmaktadır.

1.ders kitabında “Deneme Sınavı” başlığı altında beş tane bölüm vardır. Bu bölümler kitap içine serpiştirilmiştir. Bu sınavların her biri 20 sorudan oluşmaktadır. Sorular çoktan seçmelidir ve o deneme sınavına kadar kitapta işlenen konuları içeren sorulardır. Soruların yanıtları kitapta yoktur.

2. ders kitabında test soruları “Değerlendirme Soruları” başlığı altında yer almaktadır. Yedi bölümden oluşan kitabın her bölümünde değerlendirme soruları vardır. Bu sorular onar tane olup çoktan seçmelidir. Sorular, o deneme sınavına kadar işlenen konuları içermektedir. Soruların yanıtları kitabın 153. sayfasında toplu olarak verilmiştir.

3. ders kitabının test soruları “Test” başlığı altında kitabın sonunda verilmiştir. Burada iki test bulunmakta ve her biri 30 sorudan oluşmaktadır. Sorular çoktan seçmeli olup kitabın tamamında işlenen konuları içermektedir. Soruların cevapları kitapta verilmemiştir.

Şu ana kadar her üç ders kitabında ortak olan metin üstü ve altı bölümleri incelenmiştir. Fakat ders kitaplarında ortak olmayan bölümler de vardır. Bunların incelenmesinde de yarar olduğu düşünülerek bu bölümlere aşağıda yer verilmiştir.

---

⁶⁵ Bu bölüm hakkında ayrıntılı bilgiler bu çalışmanın “Ders Kitaplarının Metin Yazarına Göre İncelenmesi” başlıklı bölümünde yer almaktadır.

1. kitap

Ders kitabında “Alıştırmalar” başlığı altında, o konuda işlenenlerle ilgili sorular yer almış, bir anlamda işlenen konunun bir özeti soru-cevap şeklinde öğrenciye yaptırılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde yer alan sorular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.38 1. Kitapta Bulunan Alıştırmalar Bölümündeki Sorular

Metin Adı	Alıştırmalar
Canım Kitap	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dilin tanımını yapınız. 2. Ses nedir? 3. Dilimizdeki ünlüler hangi gruplara ayrılır? 4. Dilimizdeki ünsüzler kaç'a ayrılır? 5. Yazılı anlatım kaç'a ayrılır? 6. Düz yazının tanımını yapınız.
Kır Uykusu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Türkçede kaç türlü ses uyumu vardır? 2. Ünlü uyumu kaç kısımdan oluşmaktadır? 3. Büyük ünlü uyumunu örneklerle açıklayınız. 4. Küçük ünlü uyumunu örneklerle açıklayınız. 5. Nazmın tanımını yapınız. 6. Kaç türlü ölçü vardır? Bunlar nelerdir? 7. Han Duvarları şiirinin ölçüsünü söyleyiniz.
Alışkanlık	<ol style="list-style-type: none"> 1. Türkçedeki belli başlı ses olaylarını sayınız. 2. Ses türemesi nedir? Bir örnek veriniz. 3. “Alın açık” sözcük grubundaki ses olayını belirtiniz. 4. “Anbar” sözcüğünün “ambar” olması hangi ses olayıyla açıklanabilir? 5. Deneme nedir? 6. Denemenin özellikleri nelerdir? 7. Montaigne’in hayatını kısaca anlatınız.
Koşma	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dize nedir? 2. Kaç türlü uyak vardır? Bunlar nelerdir? 3. Halk şiirimizde hangi tür uyaklar kullanılır? 4. Kök nedir? Kaç türlü kök vardır? 5. Ek nedir, ekler kaç'a ayrılır? 6. Yapım ekleri hakkında kısaca bilgi veriniz.
O, Uzak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fıkra türünün özellikleri nedir? 2. Mizah fıkraları ile düşünce yazısı olan fıkralar hangi yönleriyle birbirinden ayrılırlar? 3. İsimden isim yapma ekleri nelerdir? 4. “Gözlükçülük” sözcüğündeki yapım eklerini bulunuz.

Tablo 3.38'in devamı 1. Kitapta Bulunan Alıştırma Bölümündeki Sorular

Metin Adı	Alıştırmalar
İlahî	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nazım birimi kavramını açıklayınız. 2. Türk şiirinde kaç türlü nazım birimi kullanılmıştır? Bunlar nelerdir? 3. Bu derste okuduğunuz şiir hangi nazım birimiyle düzenlenmiştir? 4. Yunus Emre'nin en önemli eserleri nelerdir? 5. Belli başlı isimden fiil yapma ekleri nelerdir? 6. "Taşlamak" sözcüğündeki isimden fiil yapma ekini bulunuz.
Nasrettin Hoca Fıkraları	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nükteli fıkra türünün tanımını yapınız. 2. Fıkra türünün özellikleri nelerdir? 3. Nasrettin Hoca kimdir? Kısaca bilgi veriniz. 4. Türkçedeki fiilden fiil yapma ekleri nelerdir? 5. "Yaptırmak", "koşturmak", "gezilmiş" sözcüklerindeki fiilden fiil yapma eklerini bulunuz.
Gelincik Günü	<ol style="list-style-type: none"> 1. Masal türünün özellikleri hakkında bilgi veriniz. 2. Masal türünde en çok işlenen konular nelerdir? 3. Masallarda ele alınan belli başlı tipleri belirtiniz. 4. Fiilden isim yapma eklerimiz nelerdir? 5. "Yataklar", "atıcı", "soygunculuk" sözcüklerindeki fiilden isim yapma eklerini bulunuz.
Kır Şarkısı	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pastoral şiir türünü kısaca tanıttınız. 2. Pastoral şiir dışındaki şiir türleri nelerdir? Belirtiniz. 3. Behçet Necatigil'in eserleri nelerdir? 4. Çekim ekleri kaç'a ayrılır? Bunlar nelerdir? 5. İsim çekim eklerini belirtiniz. 6. "Okuldaki", "evlerden", "defterimi" sözcüklerindeki isim çekim eklerini bulunuz.
Celfin Eti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hikâye türü hakkında kısaca bilgi veriniz. 2. Okuduğunuz hikâye, teknik bakımdan hangi hikâye türüne örnektir? Niçin? 3. Orhan Kemal'in eserleri nelerdir? 4. İyelik eklerimiz nelerdir? 5. Aitlik eki nerelerde kullanılır?
Karga ile Tilki	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çokluk eklerimizi söyleyiniz. 2. Çokluk ekleri eklendikleri sözcükte ne gibi değişiklik yaparlar? 3. Soru ekinin yazımı nasıldır? 4. Fabl hakkında bilgi veriniz.
Tüneldeki Çocuk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Durum hikâyesinin özellikleri nelerdir? 2. Sait Faik Abasıyanık'ın hayatını kısaca anlatınız. 3. Fiil çekim ekleri nelerdir? 4. Fiil çekim eklerinin dil bilgisindeki görevi nedir?

Tablo 3.38'in devamı 1. Kitapta Bulunan Alıştırma Bölümündeki Sorular

Metin Adı	Alıştırmalar
Bir Akasya Çiçeğinde An Beni	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lirik şiir türünün özellikleri nelerdir? 2. Serbest şiir kavramını açıklayınız. 3. Dilimizde kullanılan bildirme kipleri nelerdir? 4. “Yapmıştır”, “geleceğiz”, “ağlıyorlar”, “geldi” cümlelerinde geçen bildirme kiplerini bulunuz.
Afganistan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zarfiil eklerimiz nelerdir? 2. “Gelerek”, “koşa koşa”, “eve gelip” sözcük ve sözcük gruplarındaki zarfiil eklerini gösteriniz. 3. Gezi yazısının özellikleri nelerdir? 4. Çetin Altan’ı kısaca tanıttınız.
Koşma	<ol style="list-style-type: none"> 1. Halk şiiri konusunu kısaca anlatınız. 2. Karacaoğlan’ın hayatını anlatınız. 3. Gelecek zaman eklerini sayınız. 4. Fiillerin birleşik zaman çekimleri nelerdir? 5. “Geçmiştim”, “yararlanmışım”, “geliyordu” sözcüklerindeki birleşik zaman eklerini gösteriniz.
Kaplumbağalar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sözcükler yapı bakımından kaç’a ayrılır? Bunlar nelerdir? 2. Türemiş sözcükler hakkında bilgi veriniz. 3. Türkçede kullanılan yardımcı sesler nelerdir? 4. Portre nedir? 5. Fiziksel ve ruhsal portrenin özellikleri nelerdir?
Toros Etekleri	<ol style="list-style-type: none"> 1. İsimler kaç’a ayrılır? 2. Cins isimler hakkında bilgi veriniz. 3. Sıfat nedir? 4. Belirtme sıfatları hakkında kısaca bilgi veriniz. 5. Tasvir nedir? 6. Yaşar Kemal’in belli başlı eserlerini söyleyiniz.
Bayrak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Türkçede kaç türlü şahıs eki vardır? 2. Emir eklerini belirtiniz. 3. Epik şiir nedir? Özellikleri nelerdir? 4. Arif Nihat Asya’nın hayatını kısaca anlatınız. 5. Arif Nihat Asya’nın belli başlı eserleri nelerdir?
Nalınlar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Noktalı virgül nerelerde kullanılır? 2. Tiyatro türünün tanımını yapınız. 3. Kaç türlü tiyatro vardır? Bunlar nelerdir? 4. Necati Cumalı’nın eserleri nelerdir?
Karagöz’ün Ağalık Oyunu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Üst üste iki nokta nerelerde kullanılır? 2. Karagöz oyunu hakkında bilgi veriniz. 3. Karagöz oyununda hangi tipler yer alır? 4. Karagöz oyunlarının yazarı kimdir?

Tablo 3.38'in devamı 1. Kitapta Bulunan Alıştırma Bölümündeki Sorular

Metin Adı	Alıştırmalar
Seyfi Baba	<ol style="list-style-type: none"> 1. Soru ekinin kullanımı hakkında bilgi veriniz. 2. Sıfatfiil ekleri nelerdir? 3. Didaktik şiirin özellikleri nelerdir? 4. Mehmet Akif Ersoy'un hayatını kısaca anlatınız. 5. Mehmet Akif'in eserleri nelerdir?
Yolcular	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fiiller hakkında kısaca bilgi veriniz. 2. Türkçedeki fiil çatısı konusunda özet bilgi veriniz. 3. "Dövünüyorlar", "gülüştüler", "gezildi" sözcüklerini fiil çatısı bakımından inceleyiniz. 4. Söyleşi türünün özellikleri nelerdir? 5. Alain hakkında bilgi veriniz.
Fatih-Harbiye	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaç türlü zarf vardır? Bunlar nelerdir? 2. Roman türünün tanımını yapınız. 3. Roman türünün genel özellikleri nelerdir? 4. Kaç türlü roman vardır? 5. Peyami Safa hakkında bilgi veriniz.
Antalyalı Genç Kıza Mektup	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ünlem işareti nerelerde kullanılır? 2. Mektup nedir? Özellikleri nelerdir? 3. Kaç türlü mektup vardır? Bunlar nelerdir? 4. Ahmet Hamdi Tanpınar kimdir?
Deli Dumrul Hikâyesi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zamir nedir? Tanımını yapınız. 2. Zamirler kaçaya ayrılır? Bunlar nelerdir? 3. Dede Korkut Hikâyeleri'nin özellikleri nelerdir? 4. Elimize geçen kaç Dede Korkut Hikâyesi vardır? 5. Dede Korkut kimdir?
Onuncu Yıl Nutku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Virgül nerelerde kullanılır? 2. Söylev nedir? 3. İyi bir söylevin özellikleri ne olmalıdır? 4. Atatürk'ün özellikleri nelerdir?
Bir Hatıra	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edat nedir? 2. Türkçede kaç türlü edat vardır? 3. Bağlama edatları nelerdir? 4. Anı türünün özellikleri nelerdir?

1. kitaptaki bu alıştırmaları sorularını genel anlamda değerlendirdiğimizde uygulama sorularının yok denecek kadar az olduğunu görüyoruz. Sorular daha çok teorik bilgileri ölçmeye yöneliktir. Bu soruların bir diğer özelliği de o bölümde işlenen konuların bir özetini yaptırmaya yöneliktir. Bu soruları yanıtlayan öğrenciler bir anlamda o derste öğrendiklerini tekrar etmiş olacaktır. Yalnız dil bilgisi ile imla ve noktalama sorularının daha çok uygulamaya yönelik olması daha yararlı olacaktır. Fakat burada böyle bir uygulama görülmemiştir.

2. kitap

Bu ders kitabında, incelenen diğer ders kitaplarından farklı olarak “İmla-Noktalama” başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Diğer ders kitaplarında imla ve noktalama ile ilgili açıklamalar dil bilgisi bölümünde verilmişken burada ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır.

Tablo 3.39 2. Kitaptaki İmla ve Noktalama Konuları

Metin Adı	İmla ve Noktalama
İstiklal Marşı	Düzeltilme işareti (^) ve ünlem işareti (!)
Türk Olmak	-
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Büyük harflerin kullanımı ve kesme işareti (')
Gelenekler Üzerine	İki nokta (:)
Dil Bilmek	Üç nokta (...)
Kara Toprak	de ve ki bağlacının yazımı
Yeni Yazının Kabulü	-
Atatürk'ü Duymak	Soru işareti (?)
On Dört Yaşında Bir Adam	Tırnak işareti (“ ”)
Onuncu Yıl Nutku	-
Öğretmen Sevgisi	Noktalı virgül (;)
Ahmet Haşim	Kesme işareti (‘) ve tarihlerin yazımı
Hızır	Virgül (,)
Okumak	mi soru edatının kullanımı
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	-
Kuşku Üstüne	-
Sanat	-
İnce Memed	-
Sessiz Gemi	-
Gömü	Parantez işareti ( )
İlahî	-
Gençlik	Yabancı özel adların yazımı
Karanfiller ve Domates Suyu	ile sözünün yazımı
Atatürk'ten Anılar	-
Çevreyi Sesle Kirletmek	-
Gamlanma Gönül	-
Adam Olmak	-
Rio de Janerio	-
Eren'e Mektup	-
Yunus Emre	-
Kartala Kaçmış Bülbül	-
Türkü	-
Dede Korkut Hikâyeleri	-
Orta Oyunu (Kavuklu-Pişekâr)	Uzun çizgi (_) ve kısa çizgi (-)

Görüldüğü gibi her metnin imla ve noktalama bölümü yoktur. Kitabın bu bölümünde imla ve noktalama kurallarından bazıları açıklanmış, örnekler verilmiştir. Ayrıca hemen hemen hepsinde öğrencilerden anlatılan kurallarla ilgili örnekler bulması istenmiştir. Bir de bu kuralların hepsi verilmemiş, öğrencilerin araştırması istenmiştir.

Diğer ders kitaplarında imla ve noktalama ile ilgili açıklamalar, kitabın dil bilgisi bölümünde verilmiş, ayrı bir başlık kullanılmamıştır.

Bu kitapta yer alan bir diğer bölüm de “Açıklamalar” bölümüdür. Bu bölüm sözcük çalışmalarının hemen arkasından verilmiştir. Burada, metnin konusu ve içeriği ile ilgili açıklamalar bulunmaktadır. Öğrencilere hem bilgi verilmekte, hem de bazı konularda öğütlerde bulunmaktadır. Kısacası metnin anlaşılmasında kolaylık sağlayacak bir bölümdür. Diğer ders kitaplarında buna benzer bir bölüm yoktur.

Bu ders kitabında bulunan bir diğer özellik de, metinlerin başına, yani hazırlık çalışmalarından önce çeşitli güzel ve özlü sözler konmuş olmasıdır. Çoğu okunacak metinle ilişkili olarak seçilen bu sözler, öğrencileri düşündürücü, metinle ilgili ipuçları veren sözlerdir. Metinlere ait verilen bu özlü sözler şöyledir:

Tablo 3.40 2. Kitapta Sayfa Başlarında Verilmiş Güzel Sözler

Metin Adı	Sayfanın Başında Verilen Söz
İstiklal Marşı	Vatan için ölmek de var; fakat borcun yaşamaktır. T. FİKRET
Türk Olmak	Başka dile uymaz annenin sesi, her sözün ararsan vardır Türkçesi. Ziya GÖKALP
Atatürk'ün Dil Anlayışı	Türk dilini incelerken insan zekâsının dilde başardığı büyük mucizeyi görürüz. Max MÜLLER
Gelenekler Üzerine	Herkes benim düşünceme katılırsa, yanılmış olmaktan korkarım. Oscar WILDE
Dil Bilmek	Dil, düşüncenin evidir. HEIDERG
Kara Toprak	Çok sözle az şey anlatılması kabul edilebilir. Az sözle çok şey anlatılması gerekir. Sainte BEUVE
Yeni Yazının Kabulü	Anı yazmak, ölümün elinden bir şey kurtarmaktır. A.GIDE
Atatürk'ü Duymak	Yerinde sayanlar, yürüyenlerden çok gürültü ederler. O.WILDE
On Dört Yaşında Bir Adam	Öykü ve romanların amacı, insanların içine bakacakları bir ayna tutmaktır. CALDWELL
Onuncu Yıl Nutku	İyi konuşabilme yeteneği, Tanrı vergisi olmaktan çok, çalışmakla elde edilen bir kazançtır. BRYAN
Öğretmen Sevgisi	Dünyanın her yerinde öğretmenler, toplumun en özverili ve en saygıdeğer öğeleridir. M. Kemal ATATÜRK

Tablo 3.40'ın devamı 2. Kitapta Sayfa Başlarında Verilmiş Güzel Sözler

Metin Adı	Sayfanın Başında Verilen Söz
Ahmet Haşım	Büyük insanların biyografileri; değerli tohumlarla dolu, yaşayan bir ses, bir idrak kudretidir. Samuel SMILES
Hızır	İnsanlara yapılacak en büyük iyilik, onlar akıllarını kullanmayı öğretmektir. MOLIERE
Okumak	Okumayı sevmek, hayattaki can sıkıcı saatleri en güzel saatlerle değiştirmektir. MONTESQUIEU
Şair Dostlarım İçin Dediler ki	Olgun bir insanı dost edinmek istiyorsanız eleştirin, basit bir insanı dost edinmek istiyorsanız övün. SADÎ
Kuşku Üstüne	Kişi; inancı oranında genç, kuşkusu oranında yaşlıdır. Marc ARTHUR
Sanat	Yüksek uygarlığın merdiveni sanattır. ATATÜRK
İnce Memed	Roman, öyle bir aynadır ki yaşam ve doğanın bütün varlığı onda görünür. Hippolyte TAIN
Sessiz Gemi	Kurallar şiirden çıkar; ne kadar güzel şiir varsa, o kadar da doğru kural vardır. Geordane BRUNO
Gömü	Güneş, dünyamızı nasıl aydınlatıyorsa, sanat da ruhumuza öyle ışık tutar. G. ROLLENHANGE
İlahî	İnsan ne için yaşıyorsa onun büyüklüğü ve önemi kadar yüksektir. WALPOOLE
Gençlik	Fırtınalar, insanın denizi sevmesini engellemez. Andre MAUROIS
Karanfiller ve Domates Suyu	Bize değer kazandıran şeyler yaptığımız işlerdir. BANCROFT
Atatürk'ten Anılar	Ulusların istikballeri gelecek nesillere bağlıdır. ATATÜRK
Çevreyi Sesle Kirliletmek	Özgür, eşit ve yeterli yaşama koşulları altında kendi refah ve onuruna uygun bir çevre içinde yaşamak insanın ana haklarından. BM BİLDİRİSİ
Gamlanma Gönül	Sağlıklı olanın umudu, umudu olanın her şeyi vardır. Atasözü
Adam Olmak	Gençlik çağı, ütün bir yaşam boyunca faydalı olabilecek iyi alışkanlıkların kazanılması için bir fırsattır. J. SAY
Rio de Janerio	Başka ülkeleri ne kadar çok görürsem, kendi ülkemi o kadar çok severim. Mme de STAEL
Eren'e Mektup	Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. ATATÜRK
Yunus Emre	Her söz her kişinin işidir; güzel söz er kişinin işidir. Türk Atasözü
Kartala Kaçmış Bülbül	Konuşmanın ilk gerekli ögesi gerçek, ikincisi sağduyu, üçüncüsü hoş yaradılış, dördüncüsü nüktedir. S.WTEMPLE
Türkü	Kültür ağacının kökleri milletin bağrında, yüreğinde, ruhundadır. Ziya GÖKALP
Dede Korkut Hikâyeleri	Bütün Türk edebiyatını, terazinin bir gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar. Fuat KÖPRÜLÜ
Orta Oyunu (Kavuklu-Pişekâr)	Tiyatrosu olan bir ülkede; kötülükler, çirkinlikler, hatalar sürüp gitmez. HAZLITT

Bu ders kitabının farklı bir diğer bölümü de “Unutmayınız” başlıklı bölümdür. Bu sayfada öğrencilere o bölüm içinde vurgulanmak istenen kavramlar hatırlatılmak istenmiştir.

Kitapta metinler gruplandırılmış, bu gruplara bölüm adı verilmiştir. Kitapta yedi tane bölüm vardır. Kitapta yer alan bu yedi bölümün adları şöyledir:

1. bölüm.....Dil ve İnsan
2. bölüm.....Atatürk ve Cumhuriyet
3. bölüm.....İnsan ve Eğitim
4. bölüm.....Sanat ve Edebiyat
5. bölüm.....Gençlik ve Toplum
6. bölüm.....Doğa ve İnsan
7. bölüm.....Kültürümüz

Her bölümün başındaki sayfada, o bölümde yer alan metinlerin adları ile amaçlar yer almaktadır. Her bölümün sonunda da “Unutmayınız” sayfası bulunmaktadır.

3. kitap

Bu ders kitabında diğerlerinden farklı bir bölüm yoktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu çalışmada hazırlık sınıfı Türkçe dersi ve ders kitapları incelenmiştir. Ders kitapları incelenirken önce biçim ve tasarımlarına, daha sonra da içerik özelliklerine göre değerlendirme yapılmıştır. İnceleme sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Biçim ve tasarım

Ders kitaplarının kapaklarına bakıldığında kitabın adı, sınıf düzeyi, yayın evinin adı ve amblemi bulunmaktadır. Ancak kapak düzeni açısından 3. ders kitabında eksiklikler göze çarpmıştır. Özellikle kapaklarda kullanılan renk ve resimler açısından 1. ders kitabı uygun görülmüştür. Kitapların sırtları bakımından yine en uygun ders kitabı 1. kitaptır. Çünkü bu ders kitabında kitabın adı, yazarı, yayın evinin amblemi yer alırken 2. kitapta sadece kitabın adı ve sınıf düzeyi, 3. kitapta ise sadece kitabın adı bulunmaktadır. Arka kapaklarda ise 1. ders kitabında yayın evinin adı, adresi ve telefon numarası, ISBN, 2. ders kitabında ISBN ve fiyatı, 3. ders kitabında ise yayın evinin adı, adresi, telefonu ve kitabın fiyatı bulunmaktadır.

İç kapak açısından her üç ders kitabı da uygun bulunmakla beraber diğer sayfalar ve arka sayfalar açısından 3. kitapta eksiklikler göze çarpmıştır.

Kitapların fiziksel özelliklerine bakıldığında şunlar göze çarpmıştır:

1. ders kitabının kapak haricindeki sayfaları 1. hamur kağıttan imal edilmiştir. Kapak ise oldukça dayanıklı kartondan yapılmıştır. Kitabın ebadı, kitabın tanıtımında belirtildiği gibi normal boy olup ölçüleri 17x24,5'tur. Kitabın kapağı, sayfalarını örtecek şekilde hazırlanmıştır. Kitap tek forma halindedir ve forma kapağa tutkal yardımıyla tutturulmuştur. Bu özellik, kitabın kullanılabilirliği açısından olumsuz bir özelliktir. Çünkü tek forma olarak hazırlanan kitaplarda forma kapağa zımba teli ile tutturulmalıdır. Bu, kitabın daha dayanıklı olmasını sağlayacaktır. Kitabın sayfaları kolayca açılmakta ve içindeki tüm yazılar - kenarlar da dahil olmak üzere- rahatlıkla okunabilmektedir. Metinlerin başlıklar haricinde kalan kısımlarında 10 punto kullanılmış, başlıklar tamamen büyük harfle yazılmıştır. Metinlerin 100 mm'lik

bölümünde 18 satır bulunmaktadır. Kitabın içinde kullanılan renklere baktığımızda beyaz zemin üzerine siyah yazı dikkati çekmektedir. Bu oldukça iyi bir niteliktir. Metinlerin başlıkları ve yazar adları kalın harflerle yazılmış, "mini sözlük", "metin üzerine araştırmalar", "dil bilgisi çalışması", "tür-biçim", "yazar hakkında bilgi", "araştırma/tartışma ödevi" ve "alıştırmalar" başlıkları gri kutu içinde siyah, kalın yazı ile yer almaktadır. Metin türünü belirten yazı, metnin bulunduğu sayfanın sağ üst köşesinde büyük ve kalın harflerle altı çizili şekilde kullanılmıştır. "İçindekiler", "sözlük", "dizin" ve "kaynakça" başlıkları da gri kutu içine alınmıştır. Kitap tamamen beyaz ve siyah renkten oluşmuştur. Bu özellik, kitaba ilgiyi azaltabileceğinden dikkati dağıtabilir.

2. ders kitabının sayfalarında 1. hamur kağıt kullanılmış, kapak ise çok sert olmayan kartondan üretilmiştir. Kitap büyük boy olup ölçüleri 20x28,5'tur. Kapak, sayfaları tamamen örtmüştür. Kitap tek forma halindedir ve forma kapağa tutkal ile tutturulmuştur. Ancak 1. kitaba göre sayfaları daha rahat açılabilen ve daha sağlam görünmektedir. Metinlerde başlıklar hariç 10 punto kullanılmış, başlıklar tamamen büyük harfle ancak birbirinden farklı boyutlarda yazılmıştır. Metinlerin 100 mm'lik bölümünde 24 satır bulunmaktadır. Kitabın yazıları siyah olmakla beraber bölümleri çok değişik renklerden oluşmaktadır. "Hazırlık çalışmaları" başlığı turuncu kutu içinde siyah yazı, bu bölümün soruları eflatun kutu içinde siyah yazı şeklindedir. "metin üzerinde çalışmalar" başlığı turuncu çizgili küçük kutucuklardan oluşan büyük kutu içindedir. "Sözlük çalışması" sarı kutuda, "metni anladık mı?" bölümü beyaz zemin üzerinde, "türü tanıyalım" bölümü yeşil kutu içinde, "dilimizi öğrenelim" bölümü açık turuncu, "yazarı tanıyalım" ise gri kutu içindedir. Bu bölümlerin farklı renklerde oluşu, öğrencilerin dikkatini çekebilir ve ilgiyi artırabilir. Bundan dolayı olumludur. Başlıkların tamamı kalın büyük harflerden oluşmaktadır. "Sunuş", "içindekiler", "sözlük" ve "kaynakça" başlıkları turuncu gölgeli, mavi, kalın, büyük harflerle yazılmıştır. "Değerlendirme soruları" başlığı ise açık kahverengi kutuda yer almaktadır.

3. ders kitabının sayfaları kaliteli olmadığı hemen anlaşılan kağıttan üretilmiş, kapakta ise ince karton kullanılmıştır. Kitabın görünüşü, bu özelliğinden dolayı iyi değildir. Kitap büyük boy olup ölçüleri 20x28,5'tur. Kapak, sayfaları tamamen örtecek şekilde düzenlenmiştir. Kitabın ciltlemesi de çok kaliteli ve kullanışlı

değildir. Metinlerin başlık haricindeki bölümleri 12 punto olup başlıklar büyük harfle yazılmıştır. Metinlerin 100 mm'lik kısmında 18 satır bulunmaktadır. Kitap, resimler hariç ağırlıklı olarak siyah ve beyaz renkten oluşmaktadır. “Hazırlık çalışmaları”nda gri zemin, yazar hakkında bilgi veren bölümde yeşil zemin kullanılmıştır. “Kelimeler, deyimler, terimler”, “inceleme soruları”, “tür ve şekil” ile “dil bilgisi” bölüm başlıkları kenarda ve mavi renk yazıyla yazılmıştır. “Kaynaklar” ve “dizin” başlıkları yeşil kutu içindedir. Kitabın dil bilgisi bölümlerinde yer yer farklı renklerden yararlanılmıştır.

Görsel materyal (resim, tablo, şema, vb.) açısından 2. ders kitabı (22 resim, 14 şema, 28 şair/yazar fotoğrafı ve ünite başında kullanılan büyük resimler) ve 3. ders kitabı (34 resim, 17 şema ve tablo, 16 şair/yazar fotoğrafı) oldukça zengindir. 1. ders kitabında ise yok denecek kadar az görsel materyal kullanılmıştır.

İçerik özellikleri

1. ders kitabında 3 deneme, 5 hikâye, 3 roman, 1 söyleşi, 1 masal, 1 güldürücü fıkra, 1 fıkra (düşünce yazısı), 2 gezi yazısı, 1 fabl, 2 tiyatro, 1 mektup, 1 nutuk (söylev), 1 anı ve 11 şiir olmak üzere 34 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 6'sı (1 deneme, 2 şiir, 2 hikâye ve 1 gezi yazısı) serbest okuma parçası olarak verilmiştir. Diğerleri ise kitabın ana metinlerini oluşturmaktadır. Kitaptaki metinlerin türlerine bakıldığında bazı türlere hiç yer verilmediği; bazı türlerden de çok sayıda bulunduğu görülür. Kitapta röportaj, eleştiri, makale, efsane, destan, biyografi ve otobiyografi türlerinde metin örnekleri yoktur. Buna karşılık özellikle hikâye ve şiire bolca yer verilmiştir. Metinlerin birçoğu Türk edebiyatından seçilmiş; dünya edebiyatından sadece 3 metin (1 deneme 1 fabl ve 1 söyleşi) alınmıştır. Bu kitapta klasik edebiyattan olduğu kadar çağdaş edebiyattan da metinlere yer verildiği dikkati çekmektedir.

2. ders kitabında 3 deneme, 3 hikâye, 2 roman, 1 sohbet (söyleşi), 1 masal, 1 güldürücü fıkra, 3 fıkra (köşe yazısı), 1 gezi yazısı, 2 tiyatro, 2 mektup, 1 nutuk (söylev), 2 anı, 4 makale, 1 biyografi, 1 eleştiri, 1 efsane ve 12 şiir olmak üzere 41 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 7 tanesi (2 şiir, 1 deneme, 2 makale, 1 fıkra ve 1 efsane) serbest okuma parçası olarak verilmiştir. Diğerleri de kitabın esas metinleridir. Bu ders kitabında da bazı türler hiç yer almamış; bazı türlere de ağırlık

verilmiştir. Kitapta otobiyografi, fabl, destan ve röportaj türünde metin yoktur. Buna karşılık şiir türü ağırlıklı olarak yer almaktadır. Metinlerin 37 tanesi Türk edebiyatından, 4 tanesi (1 mektup, 1 deneme, 1 roman ve 1 şiir) ise dünya edebiyatından seçilmiştir. Kitapta hem eski hem de çağdaş metinler bulunmaktadır.

3. ders kitabında 3 deneme, 5 hikâye, 5 roman, 5 söyleşi, 1 fıkra (köşe yazısı), 1 gezi yazısı, 1 tiyatro, 1 mektup, 1 söylev, 1 anı, 1 makale, 2 eleştiri, 1 mensur şiir, 2 düşünce yazısı ve 11 şiir olmak üzere 41 tane metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 7 tanesi (1 söyleşi, 2 şiir, 2 düşünce yazısı, 1 gezi yazısı ve 1 hikâye) serbest okuma parçası, 34 tanesi de ana metindir. Ders kitabında masal, güldürücü fıkra, efsane, fabl, destan, röportaj, biyografi ve otobiyografi türlerine yer verilmemiş, ancak birçok kitapta göremeyeceğimiz bir tür olan mensur şiir, bu ders kitabında yer almıştır. Kitapta Türk edebiyatından 33 metin bulunmasına karşılık dünya edebiyatından sadece 8 metin vardır. Metinlerin çoğu günümüze yakın dönemlerin yazar ve şairlerine aittir.

Metin türleri açısından bu üç ders kitabı kıyaslandığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

10. Tür çeşitliliği en çok olan, 2.ders kitabıdır.
11. Kitapların üçünde de ağırlıklı olarak olay yazılarına yer verilmiştir. Düşünce yazısı ise 1.ders kitabında 6, 2.ders kitabında 12, 3.ders kitabında 14 tanedir.
12. Ders kitaplarının hiçbirinde destan, otobiyografi ve röportaj yoktur.
13. Fabl türü yalnızca 1.kitapta kullanılmış; buna karşılık makale ve eleştiri türleri bu kitapta yer almamıştır.
14. Yalnızca 2.kitapta bulunan türler biyografi ve efsane; yalnızca 3.kitapta bulunan tür ise mensur şiirdir.
15. Masal ve güldürücü fıkra, 3.kitapta yoktur.
16. Her üç kitapta da metinler çoğunlukla Türk edebiyatından seçilmiştir.
17. Şiir türü üçünde de ağırlıklı olarak yer almıştır.
18. 3.ders kitabında iki metnin türü belirtilmemiş, bu metinler düşünce yazısı adı altında sunulmuştur.

Metinlerin konuları açısından bakıldığında her üç kitapta da metinler öğrencilerin düzeylerine, kültür özelliklerimize ve evrensel değerlere uygundur. Konuların dağılımına baktığımızda bazı konuların üç kitapta da yer almadığı

görülmektedir. Arkadaş sevgisini, sağlık ve sorumluluk bilincini, sporu, teknolojik gelişmeleri ve buluşları, demokratik düşünmeyi konu alan metinler hiç yoktur. Dikkat çeken bir diğer husus da dil bilinci ile ilgili, dilimizle ilgili metinlerin iki ders kitabında hiç yer almamasıdır. Lise hazırlık sınıfı öğrencileri ağırlıklı olarak yabancı dil eğitimi almakta, hatta çeşitli dersleri de (matematik, fen bilgisi vb.) yabancı dille okumaktadırlar. Bu sebeple bu sınıflarda öğrencilerin ana dillerinden uzaklaşmamaları için gereken özen gösterilmeli, ders kitaplarına da dilimizi tanıtıcı, dilimizin dünya dilleri arasındaki yeri ve önemini anlattığı metinler mutlaka konmalıdır. İncelenen ders kitaplarında Atatürkçülük konularına da yeterince yer verilmediği görülmektedir. Ortalama 40 metinden oluşan bir ders kitabında 2-4 (1. ve 3. ders kitaplarında) metnin Atatürk ile ilgili olması dikkat çekicidir. Bilim ve teknoloji, günümüz öğrencilerinin oldukça ilgi duyduğu bir alandır. Bu sebeple bilim- kurgu konulu metinlerin de ders kitaplarında yer alması gerekir. Halbuki incelenen üç ders kitabının hiç birinde bu konuyu işleyen metin görülmemektedir. Bu tür metinlerin yaratıcı ve bilimsel düşünceyi geliştirdiği düşünülürse, bu metinlerin kitaplara alınmaması, kitapların büyük bir eksiği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ders kitaplarındaki metinlerin uzunlukları ise şöyledir: 1. ders kitabında bulunan 35 metinde toplam 10932 kelime, 1377 cümle, 446 paragraf, 216 mısra bulunmaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 312, cümle sayısı 59, mısra sayısı 18, paragraf sayısı ise 19'dur. 2. ders kitabındaki 41 metinde toplam 13950 kelime, 1396 cümle, 377 mısra, 415 paragraf bulunmaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 340, cümle sayısı 49, mısra sayısı 29 ve paragraf sayısı 14'tür. 3. ders kitabında bulunan 41 metinde toplam 15931 kelime, 1507 cümle, 286 mısra, 419 paragraf yer almaktadır. Metin başına düşen ortalama kelime sayısı 388, cümle sayısı 48, mısra sayısı 28 ve paragraf sayısı 13'tür.

Metin yazarları açısından inceleme yapıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. ders kitabında bulunan 35 metnin 3 tanesi (Montaigne-“Alışkanlık”, La Fontaine-“Karga ile Tilki” ve Alain-“Yolcular”) yabancı yazarlara aittir. Kitapta bir metin de ders kitabının yazarı olan Oktay Yivli'ye aittir (Bir Akasya Çiçeğinde An Beni-şiir). Metinlerin çoğu yazarın/şairin kendi kitabından, bir kısmı ise başka yazarların ya da araştırmacıların hazırladığı eserlerden alınmıştır. Başka yazarların

eserlerinden alınan metinlerin altlarında, bu eserlerin kime ait olduğu belirtilmiş, dolayısıyla öğrencide bir bilgi eksikliğine yol açması önlenmiştir.

2. ders kitabında bulunan 41 metinden 4 tanesi yabancı yazarlara aittir (Edmondo de Amicis- Öğretmen Sevgisi, Bacon- Kuşku Üstüne, Charles Dickens- Gençlik ve Rudyard Kipling- Adam Olmak). Ders kitabının yazarlarına ait metin bulunmamaktadır. Metinlerin bir kısmı yazarının/şairinin kendi kitabından; bir kısmı da başka yazarlarca hazırlanan kitaplardan alınmıştır. Yalnız başka yazarların hazırladığı kitaplar metnin altında belirtilirken, bu kitapları hazırlayanların isimleri yer almamıştır. Bu durum, metni okuyan öğrenci tarafından yanlış anlaşılabilir. Dolayısıyla metinler başka kitaplardan alınsa bile yazarlar mutlaka belirtilmelidir.

3. ders kitabında yer alan 41 metnin 8 tanesi yabancı yazarlara aittir (Leo Buscaglia-Sevgi, F. R. W. Foerster- Ödünç Kalem, Montaigne- Arama Sevgisi, La Bruyere- Dalgın Adam, Alain-Ailece, K. T. Mohamed-Gözler, Victor Hugo- Meyve Bahçesi ve John Steinbeck- Ulu Dağlar). Kitapta kitap yazarının herhangi bir metni yoktur. Kitaptaki metinlerin çoğu yazarlarının/şairlerinin kendi kitaplarından alınmıştır. Diğer ders kitaplarından farklı olarak bu kitapta yazar/şair adı, metin başlığının hemen altında; metnin alındığı eser adı ise metnin alt bölümünde yer almıştır.

Ders kitaplarında ortak yazarların eserlerinden örnekler bulunmaktadır. Her üç ders kitabında da bulunan yazarlar Yaşar Kemal, Mehmet Akif Ersoy ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dır.

Ders Kitaplarının metin üstü ve altı bölümlerinin incelenmesi sonucu şunlar göze çarpmıştır:

Hazırlık çalışmaları

Hazırlık çalışmalarının değerlendirilmesinde en dikkate değer husus, 1. ders kitabında bu bölümün bulunmamasıdır. Hemen her ders kitabında olan hazırlık çalışmaları bölümünün bu kitapta olmaması büyük bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. 2. ve 3. ders kitaplarında ise hazırlık çalışmaları iki bölüme oluşmakta, ilk bölümde kısa bilgi paragrafı, ikinci bölümde ise sorular yer almaktadır.

Sözcük ve sözcük grubu çalışmaları

Her üç ders kitabında da bütün sözcük ve sözcük gruplarının anlamları verilmiştir. Halbuki sözcük çalışmalarında amaçlardan bir tanesi de öğrencileri sözlük kullanmaya alıştırmaktır. Dolayısıyla bütün sözcüklerin anlamları verilmemelidir.

Metin üzerine çalışmalar

Metin soruları incelenirken sorular, Sorell tekniğine göre sınıflandırılmıştır. Buna göre 1. ders kitabında toplam 161 soru sorulmuştur. Yüksek bilişsel beceri gerektiren 3. ve 4. tip soruların oranı yaklaşık %27'dir. Metinlere düşen ortalama soru sayısı ise 6'dır. 2. ders kitabında toplam 191 soruda bilişsel beceri gerektiren soru tiplerinin oranı yaklaşık %38'dir. Metin başına düşen ortalama soru sayısı ise 6'dır. 3. ders kitabında ise toplam 240 sorunun %32,9'u bilişsel beceri gerektiren soru tipindedir. Metin başına düşen ortalama soru sayısı ise 7'dir. Dikkat çeken bir diğer husus da her üçünde 1. tip soru denilen cevabı metinde olan sorular sorulmuştur. En fazla soru sayısı 3. ders kitabına aittir.

Tür ve biçim çalışmaları

İncelenen ders kitaplarında tür ve biçim çalışmalarına bakıldığında 3. ders kitabının açıklamalardan ziyade sorulara yer verdiği görülmektedir. Ancak her birinde bu bölüm mutlaka yer almıştır.

Dil bilgisi çalışmaları

1. ders kitabında dil bilgisi bölümünde çeşitli açıklamalar yapıldıktan sonra öğrencilerden örnek bulmaları istenmiş, böylece hem teorik hem de uygulamalı bir dil bilgisi öğretimi yapılmıştır. 2. ders kitabında ağırlıklı olarak teorik bilgilere yer verilmiş olup az miktarda da uygulama çalışmaları yer almıştır. 3. ders kitabında dil bilgisi çalışmalarında bir düzen bulunmamaktadır. Bu kitap için bir olumsuzluktur. Ancak her bölümde bir önceki konuyla ilgili sorular ve alıştırmalara yer verilmesi ise çok yerindedir. Önemli bir nokta da bu ders kitabında telaffuz çalışmalarına yer verilmiş olmasıdır.

Sözlü ve yazılı anlatım

1. ders kitabında araştırma ve tartışmaya dayalı çalışmalar göze çarpmakta, ayrıca belirlenen türlerde yazılı anlatım çalışması yapılması istenmiştir. 2. ders kitabında bu bölüm hem teorik hem de uygulamalı olarak yer almıştır. 3. ders kitabında ise ağırlıklı olarak uygulama çalışmaları üzerinde durulmuştur.

Değerlendirme

Ders kitaplarının bu bölümünde çoktan seçmeli sorulardan oluşan testler bulunmaktadır. Yalnızca 2. ders kitabında soruların yanıtları verilmiştir.

Kitaplarda bu ortak metinlerin dışında farklı bölümler de bulunmaktadır. Çalışmada bunlar da incelenmiştir.

1. ders kitabında “Alıştırmalar” başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde konunun özetini yaptırıcı nitelikte, teorik bilgileri ölçen sorular sorulmuştur.

2. ders kitabında “İmla ve Noktalama” başlığı altında bir bölüm vardır. Diğerlerinde dil bilgisi çalışmalarında verilen bu bölümde açıklamalar yapılmış, öğrencilerin örnekler bulması istenmiştir. Bu ders kitabındaki bir diğer bölüm ise “Açıklamalar” başlıklı bölümdür. Burada konuyla ilgili bilgi verici bir paragraf bulunmaktadır. Kitapta dikkat çeken bir özellik de her metnin başında, yani hazırlık çalışmalarından hemen önce özlü sözlerin verilmiş olmasıdır. Bu kitabın bir diğer özelliği de metinlerin gruplandırılarak her birine bir bölüm adı verilmesi ve bu bölümlerin sonlarında “Unutmayınız” başlıklı bir sayfanın bulunmasıdır. Bu sayfada konunun bir özeti yapılmıştır.

3. ders kitabında diğer kitaplardan farklı bir bölüm yoktur.

Öneriler

Hazırlık sınıfı Türkçe dersi ve ders kitaplarının incelenmesi sonucu aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Hazırlık sınıfı Türkçe dersleri Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ile hazırlık sınıfı Türkçe programına uygun şekilde yürütülmelidir.
2. Öğretimin her kademesinde olduğu gibi hazırlık sınıflarında da Türkçe dersinin önemi göz ardı edilmemelidir.
3. Hazırlık sınıflarında ağırlıklı yabancı dil öğrenimi gören öğrencilerin Türk kültürü ve edebiyatından mahrum kalmamaları için hazırlık sınıfı Türkçe öğretmenlerinin çok özen göstermesi gerekmektedir.
4. Yabancı dil öğretiminin sağlıklı yürütülebilmesi için öğrencilerin ana dillerini çok iyi bilmeleri gerekir. Bu sebeple bu sınıf düzeyinde yapılacak ana dili çalışmalarına gereken özen gösterilmelidir.
5. Hazırlık sınıflarında okutulan Türkçe ders kitapları 29.05.1995 tarih ve 22297 sayılı Resmi Gazete’de ve 03.07.1995 tarih ve 2434 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği’ne uygun şekilde hazırlanmalıdır.
6. Ders kitaplarının biçim ve tasarımına önem verilmelidir. Çünkü bir kitap, önce dış görünüşüyle öğrencilerin ilgisini çekmelidir. Bu anlamda kitapların biçim ve tasarımı, Millî Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği şartlara uygun olmalıdır.
7. Bir ders kitabında görsel materyallerin kullanılması, ders kitabının ekonomik olmasına, öğrencinin dikkatinin çekilmesine, konunun basite indirgenmesine, öğretimin canlı hale gelmesine imkân sağlar. Bu sebeple ders kitaplarında görsel materyallere (resim, şema, tablo, fotoğraf, vb.) mutlaka yer verilmelidir.
8. Ders kitaplarında konular günlük hayatla bağlantılı olmalı, sınıf seviyesine uygun olmalıdır.
9. Konular sistemli bir biçimde işlenmelidir. Örneğin dil bilgisi konuları belirli bir sırayı takip etmelidir.

10. Konuların hazırlanması ve düzenlenmesine öğrencilerin, ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.
11. Konuların diğer derslerle olan ilişkileri göz ardı edilmemelidir. Ayrıca konular önceki sınıf konularıyla bağlantı kurularak işlenmeli, sonraki sınıflara da hazırlayıcı nitelikte olmalıdır.
12. Ders kitaplarına seçilecek metinler mutlaka sanat değeri taşımalı, öğrenciye okuma sevgisi kazandıracak nitelikte olmalıdır.
13. Metinlerde ana dili geliştirici unsurlar bulunmalıdır.
14. Metinlerin içeriği, öğrencilerin ait olduğu milletin millî, manevî değerlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtmalıdır.
15. Türkçe ders kitaplarında tür çeşitliliğine dikkat edilmeli, öğrencilerin farklı türden metinleri okumaları sağlanmalıdır. Dünya edebiyatından metinlere de yer verilmelidir.
16. Kitaplarda Atatürkçülük konuları ihmal edilmemelidir.
17. Metinlerin yazar ya da şairleri hakkında mutlaka bilgi verilmelidir.
18. Konuya hazırlayıcı olması nedeniyle hazırlık çalışmaları mutlaka ders kitaplarına alınmalı, öğrencilerin araştırma yapmasını sağlayacak nitelikte, düşündürücü sorular sorulmalıdır.
19. Metinlerin arkasından sözcük ve sözcük grubu çalışmalarına yer verilmelidir. Ancak sözcüklerin anlamları öğrenciye buldurulmalıdır.
20. Metinlerle ilgili sorulan sorulara dikkat edilmelidir. Bu sorular içinde bilişsel becerileri geliştiren yani analiz, sentez ve değerlendirme gerektiren sorulara mutlaka yer verilmelidir.
21. Metinlerin türü ile ilgili açıklamalara yer verilmelidir.
22. Dil bilgisi çalışmaları bir sıra içinde verilmelidir. Bu bölümler metinlerle ilişkili olarak açıklanmalı, bol örnek verilmelidir. Hatta çeşitli sorularla öğrencilerin öğrendikleri kontrol edilmelidir.
23. Çeşitli türlerde öğrencilerin yazılı anlatım çalışmaları yapmaları sağlanmalı, sözlü anlatım becerilerini geliştirici etkinlikler kitaplara alınmalıdır. Ayrıca sözlü ve yazılı anlatım açısından gerekli olan temel bilgiler de verilmelidir.
24. İmla ve noktalama çalışmaları da son derece önemlidir. Dolayısıyla bu konularla ilgili bilgiler verilmeli, uygulama çalışmaları yaptırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Millî Eğitim Temel Kanunu* (R.G.: 24.06.1973-14574)
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği* (RG:29.05.1995-22297, TD: 03.07.1995-2434)
- Hazırlık Sınıfı Türkçe Programı* (Karar sayısı: 148, karar tarihi: 05.09.1983)
- Aksan D. (1995). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları .
- Alpler Yalçın C. (2002). *4306 Sayılı Sekiz Yıllık İlköğretim Kanununun Kabulünden Sonra İlköğretim Kurumlarının Sekizinci Sınıflarında Okutulan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Birinci N. (1985). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Tercüman Gazetesi
- Cemiloğlu M. (2001). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çalık T. (2001). *Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8* (Editör Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirel Ö. (1999). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kavcar C. vd. *Türkçe Öğretimi-Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kılıç A., Seven S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Marshall J. (1974). *Anadili Öğretimi*, Çev. Cahit Külebi, İstanbul: MEB Basımevi.
- Nas R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Öz F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özmen R.G. (2001). *Okuma Becerisi, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Türkçe 1-8* (Editör Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Parlatır İ. (2001). *Öteki Edebî Türler, Yüksek Öğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, (Hzl. Zeynep Korkmaz vd.), Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sever S. (2002). *Bir Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar, Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını-Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Sever S. (2000).*Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevinçgül Ö. (1989). *Güzel Konuşma ve Yazma Sanatı*, İstanbul: Zafer Yayınları.
- Tansel F.A. (1987). *İyi ve Doğru Yazma Usûlleri III, Edebiyat-Kompozisyon İlmî Araştırma ve Metotları*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Türkçe Sözlük* (1988). Ankara: TDK
- Ünal Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vural M. (1999).*En Son Değişiklikleriyle İlköğretim Okulu Programı*, Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Yangın B. (1999).*İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, Ankara: MEB Yayınları.
- Yivli O. (1996). *Edebî Metinler 3*, Ankara: Ünsal Yayın Dağıtım.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Gülsüm GÜNDOĞDU (DÜNDAR)

Doğum Yeri ve Yılı: Denizli-1981

Ana Adı: Gürcan

Baba Adı: Mehmet

Lisans Eğitimi ve Mezuniyet Tarihi: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Türkçe Eğitimi Bölümü-2003

Görevi: Denizli Merkez İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni

Bildiği Yabancı Dil: İngilizce